

"If I can listen to what he can tell me, if I can understand how it seems to him; if I can see its personal meaning for him, if I can sense the emotional flavor which it has for him, then I will be releasing potent forces of change in him."

Carl R. Rogers (1902-87)

Sammendrag

Forskning viser at kvinners valg om å fortsette eller avbryte svangerskapet er komplekst og følelsesmessig utfordrende, og mange uttrykker behov for samtale, støtte og veiledning. Behovet forsøkes møtt gjennom Abortlovens §2, der kvinner gis rett til rådgivning og informasjon, for å selv kunne treffe det endelige valget, og denne veiledning tilbys blant annet av Stiftelsen Amatheas.

Forskning viser at denne veiledningsrollen kan oppleves både meningsfull og utfordrende: veilederne skal gi støtte og tilrettelegge for refleksjon, uten å påvirke eller invadere. Som følge av dette belyses veiledernes behov for kommunikasjons- og veiledningsferdigheter. Men forskningen tar utgangspunkt i helsepersonell på abortklinikker eller sykehus, og inkluderer sjelden et veiledningsteoretisk perspektiv. Denne masteroppgaven kan være et bidrag til dette, og har belyst og drøftet problemstillingen: *Hvordan opplever Amatheas veiledere valgsamtalen med kvinner som er usikre på om de skal fortsette eller avbryte svangerskapet?*

For å diskutere problemstillingen har jeg utført en Q-metodologisk studie, der 19 av Amatheas veiledere har deltatt. Gjennom Q-sorteringer har veilederne uttrykt sine subjektive opplevelser med valgsamtalene ved å rangere 36 påstander. Sorteringene var utgangspunktet for en faktoranalyse, der en 4-faktorløsning valgt. Faktor 3 var bipolar og ble derfor splittet, og diskutert som to ulike faktorsyn. Faktorene ble de tildelt navnene:

Faktor 1 "Medvandrere med grenser"

Faktor 2 "Kompetente med mot til å spørre"

Faktor 3a "Forståelsesfulle uten tårer"

Faktor 3b "Medfølelse ansvarsgivere"

Faktor 4 "Påvirknings-bevisste med behov for å hjelpe"

I masteroppgavens drøftingskapittel diskuteres faktorsynene i lys av relevant teori og forskning. Teorien inkluderer person-sentrert teori, empatisk forståelse, locus av evaluering, anerkjennelse, intersubjektivitet og mikroferdigheter. Faktorsynene viser at egen kompetanse oppleves som et samspill mellom kunnskap, ferdigheter og væremåter, som kommuniseres og tilpasses til klientens behov. Veilederne ønsker å forstå og støtte klientene, både gjennom anerkjennelse av utfordringene og stimulering av klientenes refleksjon. Resultatene viste flere perspektiv på veiledernes opplevelser av hvordan dette gjøres og utfordringer som kan oppstå. Fellestrekkene viser at forståelse og medfølelse kan uttrykkes gjennom ord og kroppsspråk. Samt for å holde fokus på klientene og unngå påvirkning, vil veilederne begrense kommunikasjonen av egne tolkninger og personlige erfaringer. Funnene belyser viktigheten av tilrettelegging for veiledernes kompetanse, og kan gi verdifull innsikt til veiledere som møter klienter i utfordrende valgsituasjoner.

Abstract

Research show that women's decision to continue or suspend their pregnancy is complex and emotionally challenging, and many express a need for conversation, support and counselling. The need is ought to be met by the Abortion law §2, where women is given the right to receive counselling and information, to self be able to come to the right decision, and this counselling is offered by Stiftelsen Amatheia among others.

Research shows that this counselling-role can be experienced as both meaningful and challenging: the counsellors are to give support and facilitate to reflection, without being influencing or intruding. In relation to this, the counsellors need of communication- and counselling-skills are illuminated. Yet the research focuses on health-personnel at abortion clinics and hospitals, and rarely includes a counselling-theoretical perspective. This master's thesis might add to that, and has illuminated and discussed the research question: *How is the decision-counselling with women who ought to decide whether to continue or suspend their pregnancy, experienced by the counsellors?*

To discuss this research question, I have performed a Q-methodological study, with 19 of Amatheas counsellors participating. Through Q-sortings the counsellors have expressed their subjective experiences with the decision-counselling by ranging 36 statements. The sortings became the basis for a factor analysis, where a 4-factor-solution were chosen. Factor 3 was bipolar and therefore split and discussed as two different factor views. The factors were named:

Factor 1 "Along-goers with boundaries"

Factor 2 "Competent with the courage to ask"

Factor 3a "Understanding without tears"

Factor 3b "Compassionate responsibility-givers"

Factor 4 "Influence-aware with need to helping-need"

In the master's thesis discussion-chapter, the factor views are discussed considering relevant theory and research. The theory includes person-centered theory, empathic understanding, locus of evaluation, recognition, intersubjectivity and microskills. The factor views show that their own competence is experienced as an interaction between knowledge, skills and behaviors, and is communicated and customized to each client. The counsellors intend to understand and support the clients, through recognizing the challenges and stimulating the client's reflection. The results illuminate different perspectives of the counsellors' experiences with how to achieve this, and challenges that arises. The similarities show that understanding and compassion can be expressed through words and body language. As to keep the focus on the clients and avoid influencing, the counsellors limit their expression of interpretations and personal experiences. The results illuminate the importance of facilitation for the counsellor's competence and may provide counsellors who meet clients in challenging decision-processes with valuable insights.

Forord

Når denne masteroppgaven leveres, er min tid på masterstudiet ved veis ende. Jeg sitter her med en blanding av lettelse og stolthet over å ha gjennomført masterskrivingen, og samtidig vemod over at årene på rådgivningsstudiet tar slutt. Da jeg stod ved begynnelsen håpet jeg å få oppleve spennende forelesninger med engasjerende og genuine diskusjoner, og litteratur jeg kunne se frem til å fordype meg i.

Jeg kan virkelig si at årene på IPL har innfridd dette, og jeg vil rette en stor takk til alle foreleserne for deres engasjement, nysgjerrighet og klokskap. På forelesningene har jeg igjen og igjen sittet med en varm følelse av å være hjemme, og ha funnet det jeg brenner for. Takk for at dere stoler på prosessen, og sørger for en utdanning der vi kan utvikle oss som "både" fagfolk og medmennesker.

Jeg vil spesielt takke veilederen min, Hannah Svennungsen, for tålmodigheten og engasjementet som du har vist meg i prosessen. Resultatet hadde vært et ganske annet uten dine tilbakemeldinger og innspill.

Videre vil rette en stor takk til Amatheia og veilederne som har deltatt i undersøkelsen. All tiden dere har gitt og alle opplevelsene dere har delt har vært til stor hjelp, uten dere ville det ikke ha blitt noe av denne oppgaven. Jeg fortsetter å ha stor respekt for veiledningsarbeidet dere gjør, og tar med meg alle de spennende refleksjonene dere har gitt meg.

Årene på IPL hadde ikke vært i nærheten av så engasjerende og givende uten medstudentene som jeg fikk dele prosessen med. Takk for alle de gode samtalene, spørsmålene og diskusjonene, og for åpenheten, latteren og de gode blikkene. Som jeg har sagt før: jeg har blitt modigere sammen med dere.

Takk til familien min og vennene mine, for at dere har stått sammen med meg i alle opp og nedturer. Dere gir motivasjon og minner meg på at livet er mangfoldig, uforutsigbart og gøy. Tusen takk til dere som har brukt tid og energi på å diskutere, lese og kommentere masteroppgaven min. Spesielt de gode rådene og støtten i sluttspurten, den var helt uvurderlig.

Til sist vil jeg takke kjæresten min for all støtte og oppmuntring, og at du hjelper meg til å finne nye veier når jeg står fast. *Takk* for du er den du er.

Slutten av masterstudiet markerer også en ny begynnelse. Men hvor den fortsetter er foreløpig ukjent, så jeg avslutter med de samme ordene som en god venn av meg pleier å si: God jakt!

Kamilla Tangen Kolkin

Oslo, juli 2021

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	vi
Abstract	viii
Forord	x
1 Innledning	16
1.1 Kvinnenes valg	16
1.2 Tidligere forskning om kvinnene i valgsituasjonen	17
1.2.1 Kvinnenes behov i veiledningen	18
1.3 Tidligere forskning om veilederes opplevelser	18
1.4 Avgrensning og begrepsavklaring	19
1.5 Stiftelsen Amatheia	19
1.6 Oppgavens struktur	20
2 Teori.....	21
2.1 Martin Buber og Jeg-Du	22
2.2 Carl Rogers og person-sentrert teori	23
2.2.1 Empatisk forståelse	23
2.2.2 Locus av evalueringer	24
2.3 Anerkjennelse.....	25
2.4 Intersubjektivitet.....	26
2.5 Mikroferdigheter.....	27
2.5.1 Oppmerksomhetsferdigheter	27
2.5.2 Påvirkningsferdigheter	28
2.6 Ny teori etter faktoranalysen	28
2.6.1 Veilederens profesjonalitet.....	28
2.6.2 Skam	29
3 Metode.....	30
3.1 Q-metodens grunnprinsipper	30
3.1.1 Subjektivitet i Q-metode.....	31
3.1.2 Abduksjon.....	31
3.2 Forskningsprosessen	32
3.2.1 Kommunikasjonsunivers og teori om Q-utvalget	32
3.2.1.1 Fremgangsmåten for innhenting av kommunikasjonsuniverset	32
3.2.2 Design	33
3.2.3 Utforming av Q-utvalget.....	34
3.2.3.1 Pilotsorteringer og instruksjonsbetingelse.....	34
3.2.4 P-utvalget.....	35

3.2.5	Datainnsamling gjennom Q-sorteringer	35
3.2.5.1	Sorteringsprosessen	36
3.2.6	Faktoranalyse	36
3.2.7	Tolkning av faktorene	38
3.2.7.1	Post-intervju	38
3.3	Kvalitet i forskningen	39
3.3.1	Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet	39
3.4	Forskerrollen	40
3.5	Etiske overveielser	41
4	Faktorfortolkning	42
4.1	Konsensus-utsagn	42
4.2	Faktor 1 "Medvandrerer med grenser"	43
4.2.1	Grenser mellom hennes og mine følelser	43
4.2.2	Grenser mellom hennes liv og mitt	44
4.3	Faktor 2 "Kompetente med mot til å spørre"	45
4.3.1	Egen kompetanse, henvisning og den andres ansvar	45
4.3.2	Rydde i kaoset, informasjon og refleksjon av følelse	46
4.4	Faktor 3a "Forståelsesfulle uten tårer"	47
4.4.1	Forståelse er viktig, men det krever sin pris	47
4.4.2	Hvordan forståelsen oppleves og vises	49
4.5	Faktor 3b "Medfølende ansvarsgivere"	50
4.5.1	Følelsesfellesskap og tillit	50
4.5.2	Egne tolkninger som fallgrube og verktøy	51
4.6	Faktor 4 "Påvirknings-bevisste med behov for å hjelpe"	52
4.6.1	Bevissthet på kroppsspråk og følelser, men ikke alt kan forstås	53
4.6.2	Skam og påvirkninger	54
4.6.3	4.6.3 Ansvar og behov gjør det vanskeligere å lene seg tilbake	55
4.7	Oppsummering av faktorene	56
5	Drøfting	57
5.1	Kompetanse	57
5.2	Forståelse av kvinnenes historier og behov	58
5.2.1	Store spørsmål	58
5.3	Kroppsspråket	60
5.3.1	Veiledernes kroppsspråk	60
5.3.2	Om å møte klientenes gråt	61
5.4	Grenser: bevissthet og håndtering	62

5.4.1	Ulike erfaringer, behov og verdier setter grenser for veiledernes selvavsløring	62
5.4.2	Grensene for rollen og kompetansen.....	63
5.4.3	Veiledernes bevissthet og kontakt med egne prosesser	63
5.5	Ansvarlighet og behov	64
5.5.1	Ansvarlige for å ta rett avgjørelse	64
5.5.2	Klientenes ambivalens gir behov for informasjon og råd	65
5.5.3	Ambivalens og veiledernes følelse av utilstrekkelighet.....	65
5.5.4	Ansvarliggjøring	66
5.6	Påvirkning og støtte fra omgivelsene.....	66
6	Konklusjon.....	68
6.1	Praktiske implikasjoner.....	69
6.2	6.2 Kritisk blikk på egen forskning	70
6.3	Videre forskning	70
	Referanseliste.....	72
	Vedlegg	81
	Vedlegg 1: Design og Q-utvalg.....	81
	Vedlegg 2: Faktorbilder	84
	Vedlegg 3: Faktorladninger	87
	Vedlegg 3: Faktorladninger	88
	Vedlegg 5: Distinguishing og consensus statements.....	91
	Vedlegg 6: Statistiske karakteristikk for faktorløsningen	94
	Vedlegg 7: Beskrivelse av prosessen og instruksjonsbetingelse.....	95
	Vedlegg 8: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	97
	Vedlegg 9: Godkjennelse fra NSD	99

1 Innledning

Temaet for masteroppgaven er opplevelsen av å veilede klienter som strever med et potensielt livsendrende valg. I løpet av studietiden har jeg lært og erfart at veiledningen påvirkes av relasjonen, der empatiske forståelse, gjensidighet og involvering har positiv innvirkning (Kvalsund, 2015). I veiledningen kan veilederen involvere seg selv som person og veksle mellom egen subjektivitet og objektivitet, for å støtte og tilrettelegge for klientens utvikling (Rogers, 1951/2020; Buber, 1923/2003). I veiledningen eksisterer samtidig en risiko for veilederens maktmisbruk og klientens avhengighet, i kraft av veilederens makt til å definere, avgrense eller avstå fra å hjelpe (Schein, 2009; Kvalsund, 2015). I løpet av masterstudiet har jeg vært nysgjerrig på hvordan veilederen kan balansere mellom å forstå og tilby klienten støtte til å oppdage sine ressurser, ønsker og behov, uten at veilederens ressurser og makt villeder eller krenker klienten (Kirschenbaum & Henderson, 1990; Kvalsund, 2015). Nysgjerrigheten ble satt i kontekst da jeg hørte om Stiftelsen Amatheas, som tilbyr veiledning til gravide kvinner som er usikre på valget om å fortsette eller avbryte svangerskapet. Veiledernes fokus er å tilby tid og rom for refleksjon, slik at kvinnene finner det valget som er rett for seg i sin situasjon (Amatheas, 2021a). I denne masteroppgaven vil jeg utforske hvordan disse veilederne opplever veiledningen og møtet med kvinnene i valgsituasjonen. Jeg tar derfor utgangspunkt i problemstillingen:

Hvordan opplever Amatheas veiledere valgsamtalen med kvinner som er usikre på om de skal fortsette eller avbryte svangerskapet?

For å plassere veiledernes opplevelser av valgsamtalen inn i en kontekst, vil jeg først beskrive dagens valgsituasjon, samt aktuelle utfordringer tilknyttet avgjørelsen om å fortsette eller avbryte svangerskapet. Deretter vil jeg gi en oversikt over relevante funn fra tidligere forskning, avklare viktige begrep og til slutt presenteres Stiftelsen Amatheas.

1.1 Kvinnenes valg

I vestlig, individualistisk kultur blir individets rett til selvstendige valg ofte verdsatt som en sentral rettighet og et premiss for å leve et godt liv (Schwartz, 2000). Kvinnenes rett til et selvstendig valg i svangerskapet ble lovfestet i Norge i 1978, da Abortloven ga kvinner rett til å bestemme utfallet av svangerskapet innen tolvte uke (Abortloven, 1975, § 1-2). I Norge i 2020 ble det sendt inn 12 150 begjæringer om svangerskapsavbrudd, og 11 081 av disse ble utført (Løkeland et al., 2021). Forskning viser at kvinner som er usikre i valgprosessen verdsetter retten til selvbestemmelse, på tross av ubehag (Kjelsvik et al., 2019). Brauer, Ditzhuijzen, Boeije og Nijnatten (2019) er en av få artikler som inkluderer kvinner som velger å fortsette svangerskapet, og viser en sammenheng mellom kvinnenes opplevelse av kontroll og kompetanse i valgsituasjonen, og tilfredshet med valget i ettertid.

Både før og etter lovfestelsen har det vært samfunnsmessige og politiske diskusjoner om selvbestemmelsens rammer og konsekvenser. Argumentasjonen dreier rundt menneskets grunnleggende verdier og rettigheter, og har variert mellom seksualmoral, kvinnehelse, befolkningskontroll, fostervern og kvinnens rett over egen kropp (Borgan & Dæhlen, 2021). Kvinnenes valg er blant annet en del av debattene før Stortingsvalget

høsten 2021 (Zondag et al., 2021). I debattene fremstilles ofte kvinnenes rolle og opplevelse av valget, som en utfordrende og tung byrde, men denne fremstillingen kan være politisk motivert og kan ikke generaliseres til alle kvinner (Flatseth, 2009; Reardon, 2018). Det er derfor relevant å påpeke at på tross av oppgavens utgangspunkt med veiledning i en utfordrende valgsituasjon, så er valget håndterlig og uproblematisk for mange kvinner (Reardon, 2018; Brauer et al., 2019).

Utfordrende valg belyses av Iyengar (2010), som fremhever at vi jevnlig betaler en mental og emosjonell pris for friheten til å velge. Schwartz (2000) mener at tross verdsettingen av selvstendige valg, kan valgfriheten oppleves som et tyranni og gi individet en forventning om kontroll og perfektjon som ikke oppfylles i en uoversiktlig og ukontrollerbar verden. Kvinnenes valg kan være utfordrende, fordi valget er potensielt livsendrende, samt uforberedt, ufravikelig og uforanderlig. Valget innebærer to utelukkende alternativer og en tidsfrist, og kan innvirke på andres liv. Forskning viser at mange kvinner opplever at utfordringene gir behov for samtale, støtte og rådgivning i valgsituasjonen (Reardon, 2018; Kjelsvik, 2018a, 2019). Dette behovet skal møtes gjennom abortlovens (1978) §2 1.ledd: *"Fører et svangerskap til alvorlige vansker for en kvinne, skal hun tilbys informasjon og veiledning om den bistand som samfunnet kan tilby henne. Kvinnen har krav på råd for selv å kunne treffe det endelige valg".* Amatheas virksomhet og rådgivning skjer i tråd med denne paragrafen (Lippestad et al., 2006).

1.2 Tidligere forskning om kvinnene i valgsituasjonen

Forskningen tilknyttet kvinners valg om å fortsette eller avbryte svangerskapet kjennetegnes av funn som viser en kompleks og følelsesmessig utfordrende tematikk.

Brauer et al. (2019) og Kjelsvik (2018a, 2019) finner at kvinnene ønsker å være sikre på avgjørelsen og føler seg ansvarlige for å velge rett. Samtidig kan tidsfristen være stressende, og enkelte skulle ønske at andre kunne ta valget for dem eller at tilfeldigheter som spontanabort frigjør dem fra valget. Forskingen viser at flere opplever ambivalens, som betyr at de slites og veksler mellom motstridende følelser og verdier (Kjelsvik et al., 2018a). Ambivalensen kan innebære glede og stolthet, som veksler med uro og skam, og er ubehagelig i en verdikonflikt som krever valg og forpliktelse (Conner & Armitage, 2008; Kjelsvik et al., 2019; van Harreveld et al., 2009). Studier viser at verdikonfliktene innebærer frihet på en side og beskyttelse av liv på en annen, samt helse, utdanning og samlivet, opp mot livet med et barn (Kjelsvik et al., 2019; Van Harreveld et al., 2009).

Brauer et al. (2019) og Kjelsvik (2018a) fant at kvinner kan føle skyld og skam for å situasjonen og vurderingen om abort, og kan oppleve en spenning mellom behovet for veiledning og ønsket om å unngå påvirkning og fordømmelse. Derfor åpner kvinnene seg helst til personer som ikke dømmer, velger side eller forteller videre. Støtte eller forventning fra omgivelsene kan altså ha innvirkning på avgjørelsen og kvinnenes psykiske ubehag i ettertid (Petersen et al., 2018). Forskingen belyser at kvinnene har større sannsynlighet for ubehag og/eller anger dersom avgjørelsen som blir tatt ikke føles som hennes egen (Brauer et al., 2019; Broen et al., 2005). Kvinnene håndterer også eventuelt ubehag dårligere hvis de ikke blir møtt med full støtte fra omgivelsene, enn hvis de ikke forteller noen om valget (Major et al., 1990).

1.2.1 Kvinnenes behov i veiledningen

Kvinnenes behov for veiledning og grundig refleksjon underbygges av Törnbohm et al. (1999), Reardon (2018) og Van Harreveld et al. (2009), som viser at tilstrekkelig refleksjon over egne ønsker, behov og verdier er avgjørende for å håndtere ambivalens og sikre samsvar mellom avgjørelsen og kvinnens identitet. Refleksjonen og selvstendig valg kan også tilrettelegge for utvikling av ansvarlighet hos unge kvinner, samt opplevelser av stolthet, mestring og økt styrke (Halldén et al., 2009; Kjelsvik et al., 2018a). Kjelsvik et al. (2018a, 2019) og Mavuso og Macleod (2020) fremhever at kvinnene ønsker at helsepersonellet lytter uten å dømme og kan gi informasjon, samt være interesserte, empatiske, omtensomme og respektfulle. Det motsatte kan forårsake eller forsterke opplevelser av ensomhet, skam og usikkerhet. Dette underbygges av flere, som også viser at kvinnene ønsker bekreftelse på at de tar en moralsk avgjørelse (Petersen et al., 2018, Altshuler et al., 2017).

Forskningsfeltet tilknyttet kvinners opplevelser og behov i valgsituasjonen viser betydningen av kvaliteten på valgsamtalen. Dette aktualiserer temaet i forskningen og viser viktigheten av å undersøke mer om veiledernes opplevelser, som kan spille en rolle for kvaliteten på samtalene. Videre belyser jeg relevant forskning omkring veilederes opplevelser av møtet med kvinner som er usikre på om de skal fortsette eller avbryte svangerskapet. Av mangel på forskning om Amatheas veiledere, belyses tematikken ut fra forskning på helsepersonell i lignende rolle.

1.3 Tidligere forskning om veilederes opplevelser

Forskning viser at veiledningsrollen kan oppleves både meningsfull og utfordrende: veilederne skal gi støtte og tilrettelegge for refleksjon, uten å påvirke eller invadere (Beja & Leal, 2010; Kjelsvik et al., 2018b; McLemore et al., 2015). For å håndtere veiledningsrollen og kvinnenes behov for både informasjon og emosjonell støtte, ansees grunnleggende kommunikasjons- og veiledningsferdigheter som viktige (Beja & Leal, 2010, Kjelsvik et al., 2018b, Gallagher et al., 2010). Beja & Leal (2010) og Kjelsvik et al. (2018b) finner at helsepersonellet inkluderer temaer som ønsker, behov, usikkerhet, støtte eller påvirkning fra nære relasjoner, og eventuelt informasjon om prosedyrer og rettigheter i samtalene. Helsepersonellet møter kvinnenes utrykte ønsker om råd på ulike måter, alt fra direkte forslag til mer aktiv lytting (Kjelsvik et al., 2018b). Blant annet tolker og tilpasser de seg kvinnenes kroppsspråk, samt tilpasser eget verbale språk for å vise nøytralitet, støtte og åpenhet, så bruker de samme ord som kvinnen og unngår ordene "barn" og "mor" (Gallagher et al., 2010; Kjelsvik et al., 2018b).

Kjelsvik et al. (2018b) og McLemore, Kools og Levi (2015) fremhever at helsepersonell ser på kvinnene som autonome, unike og ansvarlige for valget, men samtidig føle ansvar for å hjelpe ved tilrettelegging for refleksjon og informasjon. Samtalene kan også rokke ved veiledernes verdier og følelser, og de må derfor balansere mellom å involvere seg og å holde tilbake. Følelsene og minnene kan brukes for å vise empati, men helsepersonellet må begrense identifikasjon og egen overveldelse. Helsepersonellet beskriver at det krever emosjonell fleksibilitet for å tolerere alle kvinnenes følelser, og dersom kvinnene er like usikre etter gjentatte samtaler, kan enkelte henvise videre eller bytte med en kollega (Kjelsvik et al., 2018b; McLemore et al., 2015). Tidligere forskning om veilederes opplevelse av valgsamtaler viser viktigheten av å bevisstgjøre egne verdier, tolkninger, følelser og fordømmer. Dette gjør at rollen krever kontinuerlig mengdetrening, tilstedeværelse og faglige diskusjoner (Beja & Leal, 2010; McLemore et al., 2015).

1.4 Avgrensning og begrepsavklaring

Målet med denne studien er å få innsikt i hvordan det oppleves å veilede klienter i komplekse, følelsesmessig utfordrende og potensielt livsendrende valgsituasjoner. For å besvare problemstillingen har jeg avgrenset til å ta utgangspunkt i valgsamtaler på Amatheas, og videre vil jeg avklare sentrale begrep og presentere stiftelsen Amatheas.

Jeg tar utgangspunkt i valgsamtalene på Amatheas, der *en* kvinne og *en* veileder møtes og samtaler om kvinnens valg om å fortsette eller avbryte svangerskapet. Videre vil jeg henvise til valget som svangerskaps-valget. *Valgsamtalen* er samtalen mellom kvinnen og veilederen på Amatheas. Begrepet *veileder* viser til Amatheas ansatte med ulike helsefaglige og pedagogiske bakgrunner og en veiledende rolle ovenfor kvinnene (Amatheas, 2021h). En veileder kan også forstås som en mentor med lignende opplevelser, men mer erfaring enn veisøkeren, men Amatheas anvender veileder fremfor rådgiver, fordi det gir mindre assosiasjoner til direkte råd (Johannessen et al., 2010; Scheel et al., 2006).

I retningslinjene til Amatheas veiledere er forståelsen av *veiledning* knyttet til det engelske begrepet «counselling» (Scheel et al., 2006). "Counselling" er en meningsfull, privat samtale som har oppstått fra intensjonen til en person (et par eller en familie) om å reflektere over og løse en utfordring med det å leve, og villigheten til en annen person i å assistere denne innsatsen" (McLeod, 2013 s. 7, min oversettelse). Målet er å hjelpe klienten til økt selvforståelse og kompetanse, for å takle sin livssituasjon og selv håndtere personlige utfordringer og valg (Stiftelsen Amatheas, 2020, Rogers 1951/2020). Veilederne bistår blant annet med å avklare komplekse forhold, slik at rådsøkerne kan ta et valg basert på et bredt beslutningsgrunnlag (Scheel et al., 2006). I informasjonen om Amatheas og samtalene med veilederne kom det frem at de baserer seg på filosofien, holdningene og teoriene fra det eksistensialistisk-humanistiske paradigmet (se 1.5 Stiftelsen Amatheas) (Scheel et al., 2006). Denne klient-sentrerte holdningen med fokus på klientens behov og ressurser, og ønskes og anvendes av klienter og helsepersonell i lignende praksis (Kjelsvik et al., 2018a; Mainey et al., 2020; Mavuso & Macleod, 2020; Beja & Leal, 2010). Det eksistensialistisk-humanistiske paradigmet ble derfor et naturlig utgangspunkt, og en avgrensning av rådgivningsteoriene som forskningsresultatene diskuteres ut ifra.

Veisøkerne er kvinnene som oppsøker hjelp før valget tas. Deres posisjon kan knyttes til Kvalsund (2015) som beskriver en person som har forsøkt å håndtere sine problemer, men så erkjent et behov for hjelp etter å ha opplevd at den ikke lykkes på egen hånd. *Veisøkerne* omtales som "klientene" eller "kvinnene", som er benevnelse som Amatheas bruker (Stiftelsen Amatheas, 2020). Disse brukes også i den person-sentrerte teorien som Amatheas veiledningspraksisen bygger på, samt av helsepersonell i lignende veiledningsroller (Kjelsvik et al., 2018b; Rogers, 1951/2020). For å utforske *veiledernes opplevelser* har jeg avgrenset til å se på veiledernes intensjoner, kommunikasjon, valg og metoder. Jeg ville også undersøke hvilke følelser og prosesser veilederne kan oppleve i samtalene, samt deres opplevelse av klientens følelser og erfaringer.

1.5 Stiftelsen Amatheas

Amatheas ble opprettet i 1978 og er en privat helseorganisasjon og et landsdekkende, spesialisert, lavterskel-tilbud for de som opplever usikkerhet og tvil tilknyttet graviditet, abort og fødsel (Amatheas, 2021b; Scheel et al., 2006). Målet er at alle skal kunne leve godt med sine valg, og komme styrket ut av en krevende situasjon (Amatheas, 2021b).

Amathea (2021h) tilbyr blant annet veiledning og informasjon rundt graviditet og abort, samtale før og etter abort, oppfølging av graviditet, parsamtaler, fødselsforberedende kurs og prevensjonsveiledning. Organisasjonen bidrar også til kompetanseheving i samfunnet, og utvikling av ny kunnskap om kvinnehelse og psykososiale utfordringer ved uplanlagt graviditet og abort (Amathea, 2021i).

Masteroppgaven tar utgangspunkt i *valgsamtaler*, som tilbys alle kvinner med usikkerhet rundt abort og graviditet (Amathea, 2021a). Amatheas oppgave er å bidra til at valget blir gjennomtenkt og oppleves godt for den som skal leve videre med det (Amathea, 2021d). Amathea (Amathea, 2021a) skriver at valget kan være en utfordrende prosess, og de mener det kan være fint å snakke med en nøytral veileder som har god tid og gir rom for refleksjon. Veilederne hjelper til med å sortere i tanker og følelser, slik at klientene kan finne det beste valget i sin situasjon, og basert på kvinnens behov og ønske kan veilederne tilby informasjon om rettigheter (Amathea, 2021e). I følge Amatheas årsrapport for 2019 (Stiftelsen Amathea, 2020) hadde de totalt 4629 unike brukere med hovedvekt i alderen 16-40 år, 93% hadde gjennomsnittlig tre konsultasjoner. Av 12 554 konsultasjoner var bare 1932 valgsamtaler, men statistikk fra brukerundersøkelsen viser likevel at valget om å avslutte eller fullføre et svangerskap er et av konsultasjonenes hovedtemaer.

Stiftelsen får statlig støtte og er et supplement til tilbudet i det offentlige helsevesenet (Scheel et al., 2006). Amathea arbeider i tråd med loven om svangerskapsavbrudd, der nevnte §2 er særlig gjeldende for virksomheten (Abortloven, 1975, § 1-2; Scheel et al., 2006). Organisasjonen har i tillegg taushetsplikt i henhold til helsepersonell loven (Amathea, 2021f). I følge Amatheas nettsider har veilederne bakgrunn som sykepleiere, jordmødre, sosionomer og pedagoger (Amathea, 2021g). Flere av veilederne, mange i regi av Amathea, har også tatt videreutdanning innen veiledning (Scheel et al., 2006).

Amatheas metodikk (Amathea, 2021d) handler om å se enkeltmennesket og bygge på de ressursene og svarene som finnes i hver og en, for å støtte kvinnen til å gjøre et valg hun kan leve godt med og komme styrket ut av. Verdigrunnet er selvstendighet, anerkjennelse og kompetanse. De anser selvstendighet som en forutsetning for å ta reelle valg og ivareta egne interesser, og møter personene med omsorg, respekt, nøytralitet og åpenhet. De ser egen kompetanse innen helsefaglige- og eksistensielle problemstillinger som helt avgjørende. I Amatheas årsrapport (Stiftelsen Amathea, 2020) fremkommer det at de gjennom 40 års erfaring og kompetanse har opparbeidet metodikken "Amathea-metoden". Rapporten beskriver at metoden er tilpasset til å "veilede mennesker med dilemmaer av eksistensiell, emosjonell og relasjonell art i en, for mange, krisesituasjon med kort tidsfrist før et valg skal tas" (s. 6). Synet på veiledning er allerede beskrevet i begrepsavklaringen, men jeg vil tilføye at Amatheas direktør beskriver veiledningsrollen som en balansekunst, som krever klokskap, omsorg, kompetanse og mot (Stiftelsen Amathea, 2020).

1.6 Oppgavens struktur

Videre i masteroppgaven presenteres relevant teori som anvendes for å diskutere problemstillingen. Deretter presenteres Q-metodologien, og det redegjøres for valg og refleksjoner i forskningsprosessen, samt forskningens kvalitet, etiske hensyn og forskerrollen. Videre presenteres tolkningen av forskningsfunnene, som deretter diskuteres i lys av relevant teori og forskning. Til slutt oppsummeres diskusjonen i relasjon til Amatheas intensjoner og mål, samt reflekteres det over praktiske implikasjoner, kritisk blikk og forslag til videre forskning.

2 Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere teoretiske perspektiver som kan bidra til å belyse og diskutere veiledernes opplevelser i valgsamtalene med kvinner som skal avbryte eller fortsette svangerskapet. Det eksistensialistisk-humanistiske paradigmat er valgt som overordnet teoretisk perspektiv, fordi veilederne på Amatheia identifiserer sin rolle og metode med denne tradisjonen (Scheel et al., 2006). Tradisjonen består av to retninger med likhetstrekk i filosofi og teoretisk fundament, og oppstod som reaksjoner på datidens deterministiske og behavioristiske syn på at mennesket begrenses av predisponerte evner og styres av ytre stimuli (Ivey et al., 2012; Schwartz, 2000). Reaksjonene resulterte i at hjelpesøkerne ble sett på som klienter med subjektiv opplevelse og selvstendighet (Thorne, 1990). Dette menneskesynet belyses i masteroppgaven gjennom Martin Bubers (1923/2003) filosofi om relasjonsformene Jeg-Du og Jeg-Det.

Innenfor den eksistensialistisk-humanistiske tradisjonen fremheves klientens iboende potensiale og motivasjon, for å utvikle egne ressurser til å mestre livssituasjonen og opptre med ansvarlighet (Rogers, 1951/2020). Eksistensialisten Søren Kierkegaard (1994) er kjent for å beskrive at premisset for å hjelpe er å forstå og finne den andre der den er, emosjonelt og eksistensialistisk sett. Kierkegaard hevder også at den vanligste smerten er forårsaket av å velge å være en annen, noe som viser tradisjonens syn på individets potensiale for nærhet eller distanse fra eget selv. Disse perspektivene knytter jeg til Carl Rogers (1951/2020; 1967/2004) person-sentrerte teori, der jeg vektlegger veiledernes empatiske forståelse og klientenes locus av evaluering. Vurderingen er basert på beskrivelser fra Amatheia, samt tidligere forskning som viser kvinnenens ønske om å bli hørt, forstått og respektert, og samtidig ta et selvstendig valg (Kjelsvik et al., 2018ab). Amatheias veiledere beskriver anerkjennelse som en grunnverdi, og dette kan belyse respekten for og aksepten av klientene fra et annet perspektiv enn Rogers teori (Amatheia, 2021d). Jeg inkluderer derfor anerkjennelse med utgangspunkt i Georg W.F. Hegels (1807/1999) dialektikk og Anne Lise Løvlie Schibbye (2009) sin parallell til veiledning.

Den eksistensialistisk-humanistiske tradisjonen vektlegger betydningen av personers erfaring og tilstedeværelse i egne opplevelser, for individets utvikling og relasjoner til andre (Rogers, 1951/2020; Buber, 1923/2003). Dette belyses i flere av de utvalgte teoriene, blant annet i teori om intersubjektivitet fra Daniel Stern (1985) og Schibbye (..), som bidra med forklaringer på hvordan veileder-klient relasjonen kan preges av følelsene og opplevelsene som uttrykkes og deles i valgsamtalen. For å belyse veiledernes opplevelser av veiledningsferdighetene og prioriteringene i valgsamtalene inkluderer jeg mikroferdigheter fra Allen E. Ivey (2012) og Ragnvald Kvalsund (2006). Gjennom analysen fremtrådte også behovet for teori om profesjonalitet som jeg baserer på Greta Marie Skau (2017), og skam som jeg henter fra Lynne Jacobs (1996).

2.1 Martin Buber og Jeg-Du

I møtene mellom personer generelt, og veileder og klient i denne konteksten, kan begge holdninger og aksept av hverandre ha innvirkning på kvaliteten på samtalen. Disse tankene er grunnelementet i Martin Buber (1923/2003) sin filosofi, og han mente individet kan ha to ulike relasjonsformer og holdninger til andre: Jeg-Det som viser til separasjon og avstand, og Jeg-Du som viser til kontakt og forhold. Buber mener begge formene er nødvendige, og individet bør finne en sunn balanse mellom dem. Buber så språket som formende for virkeligheten og kalte holdningene for "grunnord". Når et grunnord uttrykkes vil også personene endre holdninger til andre, seg selv og verden, samt hvordan de opplever og eksisterer i livet.

Buber (1923/2003) beskriver Jeg-Det som at individet har en holdning til andre som objekter, som kan begripes, vurderes, karakteriseres og brukes for å nå mål. Individet (Jeg ´et) tildeler personen eller klienten (Det ´et) enkelte egenskaper og utelukker andre, slik at Det ´et plasseres i en gruppe og fratras retten til å være unik og uforutsigbar. Buber så på erfaring som Jeg ´ets overfladiske og objektive observasjon og karakterisering av Det ´et, og erfaringen preges av avstand, fordi den er *i* individet og ikke *mellom* personene. Dette setter den som erfarer i posisjon til å være et subjekt (Du), og som blir erfart i posisjonen til et objekt (Det). Buber hevder personen som erfares fratras muligheten til å eksistere i nuet, være uforutsigbart og oppleves av andre. Jeg ´et behandler Det ´et som en passiv mottaker, og gir seg selv retten til å handle og sette mål på vegne av Det ´et og seg selv (Røkenes & Hanssen, 2012). Så selv om objektet tildeles positive egenskaper, vil holdningen begrense hva Det ´et kan være og behandles som i individets øyne. Buber (1923/2003) skriver at det å eksistere i "nærvær" er kontrasten til erfaring, så når Jeg ´et opplever å være i nærværet kan personen tiltre en Du-holdning til andre. Hycner (1995) skriver at Du ´et sees som en selvstendig og uatskillelig helhet som ikke kan skaffes, styres, kategoriseres eller beskrives. I Jeg-Du møtet er begge oppmerksomt til stede og opplever hverandre og seg selv, slik de fremstår der og da. Individene ser hverandre som subjekter med unike opplevelser, handlinger og intensjoner, slik at begge frigjøres til å være levende, synlige og dynamiske.

Buber (1923/2003) forklarer at individet blir kjent med seg selv gjennom å se andre og bli sett, men da er vekslingen mellom relasjonsformene Jeg-Det og Jeg-Du sentral. Når personer gjensidig både observerer og opplever seg selv og den andre, kan individene bli bevisste på gjentakende mønstre og slik bli kjent med det unike ved seg selv. Buber beskriver at et Du-møte oppstår når begge parter ønsker og aktivt beveger seg inn i kontakten med hverandre. Det viser at Du-møtet ikke kan tvinges frem, men personene kan tilrettelegge for det, invitere hverandre og håpe at den andre ønsker å møtes. Dette viser gjensidigheten i Jeg-Du relasjonene, som handler om å velge og samtidig bli valgt, gi seg selv og ta imot den andre "(...) en gjensidig utveksling av gaver" (Buber, 1923/2003; Woods, 2014). Buber mente i motsetning til Carl Rogers at terapeut-klient relasjonen ikke er gjensidig, fordi de ulike forutsetningene og behovene hindrer likestilling (Kirschenbaum & Henderson, 1990; Woods, 2014). Hycner (1995) viser at Jeg-Du møtet og samtalene *mellom* personer, likevel kan settes i kontekst av terapeut-klient relasjonen. For å møte klienten som Du, mener Hycner at terapeuten må veksle mellom teori og sansing av klienten, og ha kontakt med egne prosesser og være trygg og aksepterende ovenfor seg selv. Dette underbygges av Bernhardt et al., (2021) som viser at terapeuten kan bli usikker på egen veiledning, og at usikkerheten bør bevisstgjøres og håndteres internt.

2.2 Carl Rogers og person-sentrert teori

Carl Rogers (1951/2020) var også opptatt av å behandle klientene som unike subjekter, og grunnlaget for den person-sentrerte teorien er troen på menneskets iboende ressurser til å utvikle selvforståelse og håndtere eget liv. Rogers skriver at individet har et medfødt driv (selvaktualiseringstendensen) mot å utvikle ressursene på tross av utfordrende vilkår. Utviklingen kalles selvaktualisering, og utvikler individet til en adskilt og synlig *person*, som er åpen og tillitsfull til øyeblikkets erfaringer og aksepterer endringsprosesser (Rogers, 1967/2004). Rogers (1951/2020) beskriver at kontakten med egne ressurser krever at individet ser og aksepterer alt den er, men aksepten preges av tryggheten, støtten og aksepten fra omgivelsene. Dette viser at relasjonene til terapeuten og omgivelsene har stor betydning for klientenes utvikling (Kirschenbaum & Henderson, 1990; Woods, 2014). Grunnlaget for teorien bygger på *selvet*, som er individets abstrakte, ekte og unike identitet, og en dynamisk kjerne bestående av ressursene til å sanse og vurdere følelser og erfaringer (Thorne, 1990). Selvet har ikke egen retning og vilje og forstås som en symbolsk representasjon av *organismen*, som er all genetisk informasjon som er retningsgivende for individets realisering av ressursene (Kvalsund, 2003b). På grunnlag av dette forstår jeg organismen som visjonen og selvet som observatøren og aktøren, og *selv-konseptet* er individets oppfatning av eget selv (Thorne, 1990).

Samspeillet mellom individets retninger, ressurser og selvopplevelser preges av støtten fra omgivelsene (Rogers, 1951/2020). Rogers (1967/2004) forklarer at terapeuten støtter klientens utvikling ved å skape en fri og trygg relasjon, slik at klienten kan få kontakt, erfare og stole på egne prosesser. Dette gjøres ved å møte klienten med de tre kjernebetingelsene: kongruens, ubetinget positiv aksept og empatisk forståelse (se 2.1.2. Empatisk forståelse). Han beskriver *kongruens* som samsvaret mellom selvforståelsen og kommunikasjonen, og *ubetinget positiv aksept* som varme, aksept og tro på klientens ressurser. Kvalsund (2003b) beskriver at teorien gikk fra ikke-dirigerende til klient-sentrert til person-sentrert, og terapeuten praksis utviklet seg parallelt. Fra å observere og tilrettelegge for klientens prosess, til å speile og bevisstgjøre klientens ord og handlinger. Til sist å kunne selv-avsløre uten å dirigere eller forhindre relasjonen og selvaktualiseringen.

2.2.1 Empatisk forståelse

I valgsamtalen kan veiledernes lytting og forståelse av kvinnene, belyses av empatisk forståelse, som handler om å forstå det klienten forstår, ved å tre inn i klientens subjektive livsverden (Rogers, 1951/2020). Rogers (1959) kaller livsverdenen for klientens *interne referanseramme*, der er sanseintrykkene, tolkningene og formeningene som for øyeblikket er tilgjengelige i bevisstheten og førende for subjektiviteten. Han mener terapeuten gjennom genuin empati, kan få en dyp og meningsfull forståelse av referanserammen, men bare klienten kan kjenne denne fullt ut. Rogers (1992) mener terapeuten må veksle mellom å leve seg inn i klientens subjektivitet, og å gjøre objektive observasjoner for å forstå klientens mønstre. I nyere nevrovitenskap kan oppdagelsen av speilnevroner underbygge og vise den biologiske strukturen for empatisk forståelse (Rizolatti & Craighero, 2004).

Empati er altså: "Å sanse klientens private verden som om den var din egen, men aldri miste "som om" kvaliteten" (Rogers, 1967/2004 s.284, min oversettelse). Rogers

(1951/2020) beskriver at terapeuten må lytte ordene for å fange opp klientens forståelse av seg selv og situasjonen, samt kunne sanse de følelsene og sammenhengene som ligger *bak* det som blir sagt. Det viser at den empatiske forståelsen kan gi terapeuten innsikt i følelser, sammenhenger og behov klienten selv kjenner og forstår, samt fornemmelser av klientens ubevisste opplevelser som er fortrenge aspekter ved selvet (Thorne, 1990). Empatisk forståelse krever terapeutens sensitivitet og nyansering, for å forstå klientens opplevelser i øyeblikket, samt fornemme konflikt og undertrykte følelser (Rogers, 1967/2004). Klienter som møtes med empatisk forståelse føler seg sett og hørt, ubetinget akseptert, mindre alene og mer som en del av fellesskapet, som gjør dem trygge nok til å fritt kontakte, utforske og integrere de fortrenge sidene (Rogers, 1967/2004; Thorne, 1990).

Terapeuten trenger kommunikasjonskompetanse, intens konsentrasjon og tilstedeværelse for å forstå og vise empatisk forståelse (Thorne, 1990). Mearns og Thorne (1999) beskriver måter terapeuten kan kommunisere forståelsen. Ved å gjenta klientens ord kan klienten stoppe opp og få sterkere kontakt med betydningen, eventuelt bruker terapeuten fornemmelsene for å foreslå ord som kan passe, og dette kan gi klienten følelser av lettelse og frigjøre anspenthet. Terapeuten må alltid sjekke om forståelsen stemmer, og åpne for justeringer og motsigelser (Rogers, 1959/2020). På tross av at terapeuten ikke kan forstå alt, er genuint forsøk støttende og aksepterende i seg selv (Thorne, 1990). Gjennom forsøket kommuniserer terapeuten støtte og toleranse for klientens fortrenge sider, som kan gi klienten mot til å erkjenne og erfare disse sidene (Kvalsund, 2003a). Thorne (1990) belyser at terapeuten trenger selvinnsikt, for å legge egne forståelser og fordommer til side, for å leve seg inn og forstå klienten uten å forveksle egne følelser eller synspunkter. Dette tydeliggjør viktigheten av å sanse klientens verden "som om" det var terapeutens egen (Rogers 1967/2004). Hvis "som om" forsvinner, så er tilstanden identifisering og ikke empati (Rogers, 1959). Terapeuten må også være trygg, åpen og aksepterende ovenfor egen utviklingsprosess, slik at terapeuten leve seg inn uten redsel for å miste seg selv eller defineres av møtet (Rogers, 1967/2004).

2.2.2 Locus av evalueringer

Jeg har beskrevet at veiledernes praksis i valgsamtalene skjer innenfor rammene av kvinnenes rett til selvbestemmelse i svangerskaps-valget (Abortloven, 1975 §1-2). Kvinnenes vurderinger og utfordringer i avgjørelsen, kan belyses av konseptet *locus av evalueringer* (engelsk: locus of evaluation), som handler om hvilke kilder klienten bruker for å hente "bevis" for å evaluere og ta avgjørelser om retning, verdier og atferd (Rogers, 1959). Rogers (1967/2004) forklarer at klientenes selv-konsept påvirkes av omgivelsenes støtte eller fordømmelse, som preger hvorvidt avgjørelsene uttrykker og utvikler selvet eller skaper en fasade for å skjule uakseptable sider. Forfatteren beskriver at *indre locus av evalueringer*, betyr at klienten gjør interne vurderinger ved å lytte og stole på egne sanser og opplevelser. Klienten har da kontakt med organismen, slik at evalueringene baseres på erfaringer om hvorvidt retninger, opplevelser og atferd støtter selvaktualiseringstendensen (Kvalsund, 2003c). Klienter med *ytre locus av evalueringer* henter og internaliserer omgivelsenes argumenter og vurderinger av hvilke verdier, følelser og atferd som er de riktige (Kvalsund, 2003c; Rogers, 1959). Disse evalueringene er rigide, unyanserte og tilhører en annen tid, så de er ikke i harmoni med klientens erfaring og virkelighet (Kvalsund, 2003c).

Kvalsund (2003a) beskriver prosessen fra indre til ytre locus av evaluering. Individet gjør noe som oppleves godt og selvforsterkende, men dømmes som feil eller slem av

omgivelsene. Uavhengig av om denne evalueringen stemmer, så aksepteres den av individet i frykt for avvising. Konsekvensene blir at individets virkelighet blir falsk, den mister kontakt og tillit til egne evalueringer, autoriserer eksterne evalueringer som svekker følelsen av selv-kontroll og selv-tillit. Ifølge Kvalsund er disse klientene fremmedgjort fra egne verdier og ressurser, samt evnen til å erfare i øyeblikket. I tillegg har klientene lært at de må skjule deler av seg selv for å bli akseptert og unngå avvising (Rogers, 1967/2004). Tap av selv-kontroll, tillit og kontakt med indre evalueringer, samt fortrenging og fornektelse av selvet vil komplisere klientenes valgprosesser. Andres tilbakemeldinger kan brukes som grunnlag for å vurdere seg selv, men bare klienten kjenner egne intensjoner og behov og må derfor gjøre sluttevalueringen selv (Rogers, 1967/2004).

Terapeuten kan veilede og støtte klientens bevegelse fra ytre til indre locus av evaluering, gjennom de grunnleggende holdningene, samt bevisstgjøring og selvavsløring (Kvalsund, 2003a; Kvalsund, 2003c). Overgangen kan innebære forvirring, usikkerhet og ubehag der klienten erkjenner ansvarligheten for egne valg, men samtidig følelser av frihet og styrke i å kunne uttrykke seg (Rogers, 1967/2004). Klienter med ytre evalueringer kan uttrykke ønsker om råd og direksjon, og terapeuten skal forstå og akseptere behovet uten å forsterke det ved å gi positive eller negative vurderinger (Mearns et al, 2013; Rogers, 1967/2004). Mearns et al., (2013) skriver at terapeuten bør tilpasse til empatisk forståelsen til klientens ytre locus av evaluering, fordi klienten er påvirkelig og sårbar for å adoptere selv hint av vurderinger fra terapeuten forståelse. Terapeuten bør gi oppmerksomhet til klientenes kroppslige og øyeblikkelige opplevelse, uten å navngi disse slik at klientens tillit og evnen til å lytte innover forsterkes. Kvalsund (2003a) skriver ordene *burde* blir som et «ekko» av den eksterne evalueringen, og når terapeuten reflekterer dette tilbake, kan klienten bli bevisst på påvirkningen og "arven" fra omgivelsene. Samtalen kan også bevisstgjøre klientens og omgivelsenes ulike behov, og hvilke behov som tilfredsstilles og ikke. (overgang til anerkjennelse?)

2.3 Anerkjennelse

En av Amatheas grunnverdier handler om å møte klientene med anerkjennelse (Amatheas, 2021d). Anerkjennelse er en holdning og noe vi "er", som både handler om å akseptere gyldighet, samt gjenkjennelse og identifikasjon (Schibbye, 2012). Begrepet stammer fra Georg W.F Hegels (1807/1999) dialektikk, der individet må forstås ut fra en gjensidig påvirkning med omgivelsene, der individet er både handlende subjekt og et mottakende objekt. Der beskrives anerkjennelse som et menneskelig behov, om å bli sett, akseptert og forstått. Behovet kan tilfredsstilles av en annen, men anerkjennelsens gyldighet og verdi avhenger av at individet anerkjenner den andre tilbake. Hegel mener individet har motstand mot dette av frykt for å både miste seg selv og at den andre skal uavhengig, som belyser dilemmaet mellom behovene for selvstendighet og anerkjennelse. Ifølge Hegel ligger løsningen i det gjensidige forholdet mellom behovene, ved at begge anerkjenner og frigjør hverandre og opplever det samme selv. Når de unike subjektene møtes i en gjensidig veksling mellom enhet og nærhet til differens og tilbaketrekning, så utvikles også individenes selvforståelse (Hegel, 1807/1999).

Vekslingen og selvforståelsen belyses av Schibbye (2009), som ser anerkjennelse i lys av veileder-klient relasjonen. Enhet og nærhet foregår når veilederen lever seg inn og opplever med klienten, og veilederens objektive og reflekterende perspektiv på klienten og relasjonen gir differens og tilbaketrekning. Schibbye mener veilederens anerkjennelse kan styrke klientens selvrefleksivitet og selvavgrensning, dersom veilederen er i

besittelse av dette selv. *Selvreleksivitet* beskrives som bevissthet på egne minner, følelser og erfaringer, og evnen til å observere seg selv utenfra. I *selvavgrensningen* bruker partene selvreleksiviteten for å skille mellom egne og den andres opplevelser i samspillet (Schibbye, 2009). Begge prosessene er essensielle for at veiledningsamtalen skal inkludere to subjekter, fordi de ivaretar partenes ulikhet og rett til egen opplevelse (Schibbye, 2009).

Schibbye (2009) beskriver ingrediensene i anerkjennelse, som gjensidig danner hverandres forutsetninger. En anerkjennende veileder *lytter* både til ordene og det bakenfor, og *forstår* og kommuniserer forståelsen gjennom et intersubjektivt fellesskap, inntoning og matching. Gjennom *aksept og toleranse* ser, tillater og tåler veilederen alle klientens følelser og behov, og kommuniserer forståelse for følelsen bak behovet gjennom *bekreftelse*, som ikke prøver å endre noe. Benjamin (1990) belyser hvordan veilederens anerkjennelse kan støtte klientens valgprosess. Klienten som har uttrykt seg og blir møtt med støttende, ikke-vurderende bekreftelse kan gjøre at klienten føler den har skapt mening og er en agent i eget liv, med intensjon og evne til å påvirke omgivelsene (Benjamin, 1990). Anerkjennelse og intersubjektivitet er forbundet i et gjensidig påvirkningsforhold, med flytende grenser mellom begrepene (Benjamin, 1990; Schibbye, 2012). Basert på dette ser jeg på anerkjennelse som en overordnet holdning og intensjon, og intersubjektivitet som øyeblikk med delte opplevelser. I masteroppgaven er det relevant å inkludere intersubjektiviteten i tillegg til anerkjennelse, fordi intersubjektiviteten kan både forsterke anerkjennelsen, men også støtte klientenes utvikling på sin egen måte (Benjamin, 1990).

2.4 Intersubjektivitet

Intersubjektivitet forstås og defineres på flere måter, men Bohleber (2013) beskriver det som et møte og en "hendelse" mellom personer, som frembringer mer enn summen av bidragene. Bohleber redegjør at intersubjektivitet kan beskrives som spontane møter, møter i øyeblikket og "det i mellom". Sistnevnte belyses av Reuther (2014) og Benjamin (1990,2005), der "inter" hentyder mellom og "subjektivitet" er subjektets forståelse og opplevelse av verden. Slik viser intersubjektivitet til feltet og samspillet mellom personene som deler hver sin forståelse og opplevelses-verden med hverandre. Artiklene viser at subjektens deling med hverandre skaper ny innsikt, og gir en emosjonell opplevelse av kontakt, og har derfor innvirkning på både selvutviklingen og relasjonen. Intersubjektivitet er diskutert og inspirert av blant andre psykologien til Stern og filosofiene til Hegel og Buber (Bohleber, 2013; Reuther, 2014). Daniel Sterns (1985) spebarns-forskning viser at barn er født med potensiale og behov for samspill, gjennom å både anerkjenne andres, og uttrykke og få anerkjent egne: intensjoner, behov og følelser. Han mente at gjennom lyder og kroppsspråk kan partene både oppnå, forstå og dele hverandres kontakt, følelser og oppmerksomhet.

Forskning viser at interaksjonen utvikler individets selv og evnen til selvregulering, men kontekstendringen fra mor-barn relasjonen til terapeut-klient relasjonen har blitt kritisert, fordi klienten har erfart mer og terapeuten skal ikke tilfredsstille klientens behov (Beebe et al., 2003; Schibbye, 2009; Stern, 1985; Wolff, 1996). Schibbye (2009) viser at intersubjektivitet kan belyse veileder-klienten relasjonen, men understreker at premisset er at begge respekterer og prøver å forstå hverandres subjektivitet, slik at de kan dele opplevelser som er både like og forskjellige på samme tid. Benjamin (1990) skriver at klienten kan oppleve glede og ny innsikt, når veilederen møter behovet for kontakt og støtte, erfarer lignende opplevelse på sin egen måte og gir en uforutsett

respons. Veilederens opplevelse av, for eksempel sorg, er ulik fra klientens, men et intersubjektivt fellesskap oppstår når de deler og opplever sorgen samtidig (Schibbye, 2009). Det kan forklares som at klienten gjenkjenner veilederens sorg som ulik fra sin egen, og får mer kontakt med egne prosesser og reaksjoner. Dette krever at terapeuten har kontakt med og forståelse for egne psykologiske prosesser, som viser en spenning mellom å anerkjenne klientens opplevelse, og samtidig ha kontakt med egen subjektivitet (Benjamin, 1990).

Forståelsen av den andre knyttes til *affektinntoning*, og i denne konteksten vil det innebære at terapeuten stemmer seg inn på klientens bølgelengde, oppdager og forstår opplevelsen og matcher så følelsesuttrykket (Schibbye, 2012; Stern, 1985). Premissene er at matchingen må times med tidsrommet klienten opplever følelsen, den må matche formen ved at sorg matches med sorg, og at intensitet i veilederens følelsesuttrykk avpasses til klienten (Stern, 1985). Intersubjektiviteten og veilederens matching kan regulere klientens ubehag og uro, ved at følelsen kan deles og oppleves med en trygg partner (Beebe et al., 2003). Affektinntoning kan minne om empati, men Stern (1985) og Schibbye (2012) mener førstnevnte skjer umiddelbart og ubevisst, uten å medføre empatisk forståelse. Jeg forstår intersubjektivitet som en gjensidig, vekslende kontakt og deling av opplevelser i øyeblikket, og empati som en holdning og aktiv intensjon om forståelse, og dette understøttes av Reuthers (2014).

2.5 Mikroferdigheter

Teori om mikroferdighetene kan belyse veiledernes opplevelse av egne intensjoner og valg i veiledningssamtalene med kvinnene i svangerskaps-valget. Ivey et al. (2012) og Kvalsund (2006) mener ferdighetene gir veiledere fleksibilitet til å tilrettelegge for ulike klienter, og kommunisere effektivt og intensjonelt slik at målene oppnås. De belyser at utførelsen formes av veiledernes holdninger, samt etiske og multikulturelle forståelse. Ferdighetene har underkategoriene: oppmerksomhetsferdigheter og påvirkningsferdigheter, der førstnevnte er sentrale i det eksistensialistisk-humanistiske paradigmet (Rogers, 1951/2020).

2.5.1 Oppmerksomhetsferdigheter

Hensikten med oppmerksomhetsferdighetene er å synliggjøre og forstå klientens synspunkt, historie, opplevelse og utfordring, med minst mulig føringer og påvirkning fra veilederen (Ivey et al., 2012). Oppmerksomheten styrker relasjonen og skaper tillit slik at klienten åpner seg mer for veilederen og egne prosesser (Kvalsund, 2006; Bernhardt et al., 2021). Kvalsund (2006) skriver veilederens *lytting* gir og kommuniserer oppmerksomhet og forståelse, og skiller mellom passiv og aktiv lytting. Han skriver at førstnevnte muliggjør helhetlig observasjon gjennom kun non-verbale responser, men kan gi klienten behov for tydeligere tilbakemeldinger. Aktiv lytting er tydeligere verbal og non-verbal kommunikasjon av hva veilederen har hørt, men klientens behov må vurderes for å unngå forstyrrelser og påvirkning. Verbal lytting innebærer spørsmål og oppmuntring, non-verbal kommunikasjon inkluderer både paraspråk (volum, tempo, pauser og kvalitet i stemmen), og kroppsspråk (øyekontakt, kroppsholdning, gestikulering og ansiktsmimikk). Kvalsund (2006) skriver veilederen bør være bevisst på at fokuset alltid utelukker andre områder, og påvirkningen fra egne reaksjoner. Ivey et al. (2012) tilføyer at klienter tenderer til å snakke om det veilederen vil høre, og veilederne tilrettelegger for helhetlig utforskning gjennom balanse mellom klientens historie, meningsskapning og identifikasjon, samt kroppsspråk og følelsesuttrykk. Oppmerksomhet til kroppsspråket er ekstra viktig i valgsamtalene, fordi klientens

kroppsbevegelser og positurer har innvirkning på refleksjonen, utholdenheten og følelsen av kontroll (Reimann et al., 2012).

Kvalsund (2006) skriver at veilederens *parafrasering* gjengir hoved-essensen, men med egne ord som gir en parallell mening til klientens forståelse. Med *refleksjon av følelse* speiler veilederen klientens følelsesuttrykk med ord eller kroppsspråk, så klienten kan stoppe opp og utforske dybden (Ivey et al., 2012). Veilederen kan *selv-avsløre* relevante reaksjoner eller erfaringer, som kommuniserer gjensidighet og likeverd så lenge fokuset gis tilbake til klienten (Kvalsund, 2006; Ivey et al., 2012). *Oppsummering* gir helhet, felles forståelse og sammenheng, gjennom systematisk utdrag av samtalen (Ivey et al., 2012). Gjennom oppmerksomhetsferdighetene, legges grunnlaget for veilederens utøvelse av respektfull påvirkning, som beskrives nedenfor (Kvalsund, 2006).

2.5.2 Påvirkningsferdigheter

Påvirkningsferdighetene gir større potensiale for handlings- og atferdsendringer, ved å veilede klientene til å forme og forstå seg selv og verden på nye måter (Ivey et al., 2012; Kvalsund, 2006). Kvalsund (2006) skriver at veilederen fokuserer på klientens ønsker, behov, følelsesmønstre og målsettinger, slik at klienten kan ta informerte og reflekterte valg. Dette medfører risiko for krenkelser, manipulering og maktutøvelse, men dette kan unngås gjennom veilederens bevissthet og prioritering av klientens behov og mål. Videre beskrives veilederens *tolkninger* som observasjonene av klienten satt i sammenheng med teori eller erfaring, og krever veilederens åpenhet om observasjonen, tolkningen og teoriene, samt oppmuntring til tilbakemeldinger. Ivey et al. (2012) beskriver at veilederen tolkningen tilbyr klienten nye "briller", og kan kombineres med ferdigheten *tilbakemelding* ved å kort dele en subjektiv oppfatning av klienten. Videre beskrives *råd og informasjon* som at veilederen foreslår handlinger eller gir informasjon klienten ikke har tilgang på. I et tillitsforhold kan ekspertise og svar hjelpe hvis det passer klientens behov, men ofte er andre tilnærminger mer utviklende (Ivey et al., 2012).

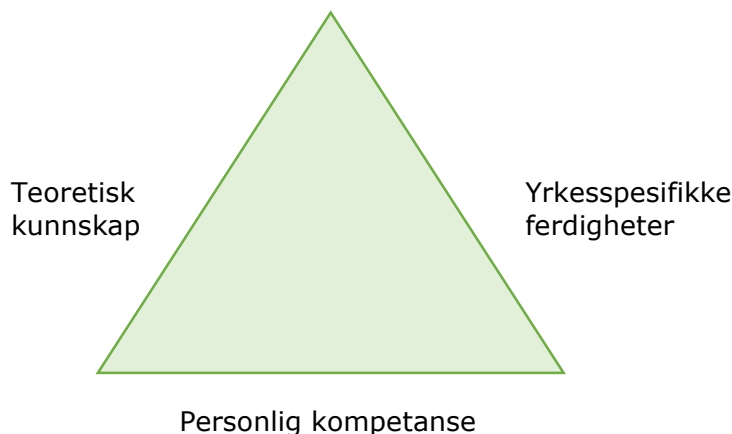
2.6 Ny teori etter faktoranalysen

Abduksjonen har intensjon om å gjøre oppdagelser og beskrivelser av et fenomen, for videre å forstå og danne sannsynlige forklaringer på disse beskrivelsene (Watts & Stenner, 2012). I dette avsnittet presenteres kort teori om profesjonalitet og skam, som jeg gjennom faktoranalysen fant det relevant å inkludere, fordi de kan underbygge de sannsynlige forklaringene på veilederens opplevelser som ble belyst i denne masteroppgavens forskningsfunn.

2.6.1 Veilederens profesjonalitet

Skau (2017) skriver om hvilken kompetanse som kreves for å være profesjonell i yrker der møtene mellom mennesker står sentralt. Med begrepet profesjonell henviser Skau både til de bestemte handlingene som inngår i yrkesutøvelsen, og til kvaliteten på disse handlingene. Kvaliteten på handlingene kan omtales som kompetanse, som betegner hvorvidt yrkesutøveren har de nødvendige kvalifikasjonene for å utføre handlingene i yrkesutøvelsen og oppfylle kravene til stillingen. I arbeid med mennesker mener Skau (2017) at yrkesutøvernes kompetanse er en sammensatt helhet av tre ulike former for kompetanse, som utvikles og vedlikeholdes i skjæringspunktet mellom fag og person. og Basert på den sammensatte kompetansen har Skau (2017) utformet *kompetansetrekanten* som en modell for profesjonalitet.

Modell 2.1 Kompetansetrekanten

Teoretisk kunnskap viser til faktakunnskap og forskningsbasert viten, dette innebærer yrkesfaglig kunnskap og generell kunnskap som er relevant for yrkesutøvelsen (Skau, 2017). De *yrkesspesifikke ferdighetene* viser til håndverket i yrket, og inkluderer praktiske ferdigheter, teknikker og metoder som anvendes i yrkesutøvelsen (Skau, 2017). Skau (2017) skriver at yrkesutøvernes *personlige kompetanse* viser til hvem yrkesutøveren er som person ovenfor seg selv og i samspill med andre, og hva personen bidrar med og tillater andre å være. Det beskrives som en personspesifikk, erfaringsbasert og unik kombinasjon av menneskelige kvaliteter, egenskaper, holdninger og ferdigheter, som tilpasses og anvendes i yrkesutøvelsen. Skau hevder kompetanseformene henger sammen og påvirker hverandre gjensidig. Alle formene eksisterer alltid som en del av kompetansen, men de vektlegges og kommer ulikt til uttrykk, basert på kvalifikasjonene som kreves av handlingen som skal utføres og yrkesutøverens preferanser.

2.6.2 Skam

Jacobs (1996) skriver om både klientens og terapeutens skamfølelser i den terapeutiske dialogen, og mener tidlige faser i terapien preges av den ukjente og utrygge relasjonen, der begge bekymrer seg for å vise sårbarhet, feil og mangler. Jacobs viser at klienten opplever uro for hvordan terapeuten vil behandle den, og skammer seg over mislykkede forsøk på å håndtere utfordringene selv. Klientens skam kan også knyttes til følelsen av å være en byrde for terapeuten, eller at klienten bryter en sosial kode når den forteller og viser mer enn terapeuten gjør. Jacobs mener terapeuten kan tvile på egen kompetanse, og uroer seg for eventuell skamfølelse over å ikke håndtere klientens utfordringer. Begge vil fortrenge de skambelagte følelsene og behovene, som videre hindrer kontakten med egne opplevelser, utviklingen av selvbevissthet og håndteringen av egne følelser (Jacobs, 1996). Ifølge Jacobs (1996) vil terapiens suksess ofte betinges av terapeutens kapasitet til å tolerere og håndtere møtet med klientenes og sin egen skam. En skamfull klient er sensitiv for å oppleve fordømmelse og avvising basert på terapeutenes kroppsspråk og paraspråk, og forfatteren anbefaler derfor at klienten tidlig får erfare terapeuten som en tolerant alliert med gode intensjoner. Terapeutens møte med, og unngåelse av, *egen* skam kan resultere i forsvarsteknikker som anklagelse, forakt og fornektelse som forårsaker klientens skam. Forfatteren anbefaler derfor at terapeuten blir kjent med hva som trigger egen skam og uro, og hvilke forsvarsmekanismer som iverksettes.

3 Metode

Jeg skal undersøke problemstillingen "*Hvordan opplever Amatheas veiledere valgsamtalen med kvinner som er usikre på om de skal fortsette eller avbryte svangerskapet?*". Jeg har anvendt Q-metodologisk forskningsmetode, fordi den er utformet for å kunne undersøke personers subjektive opplevelser på en strukturert måte (Brown, 1980). Det er derfor en egnet metode for å utforske og oppdage flere aspekter av personers subjektivitet, og kan slik gi innsikt i veiledernes opplevelser i valgsamtalene (Allgood, 1997). Metoden muliggjorde inkludering av en stor andel av Amatheas veiledere, slik at forskningen kan belyse flere perspektiver og opplevelser i valgsamtalene. Q-metoden tilrettelegger også for utforskning av flere aspekter ved subjektiviteten slik at veiledernes intensjoner, erfaringer og følelser kan belyses (Wolf, 2010).

Q-metoden er designet for å kunne belyse personers subjektive opplevelse og forståelse av et fenomen (McKeown & Thomas, 2013). Opplevelsene synliggjøres ved at forskningsdeltakerne sorterer et utvalg av kommunikasjon om fenomenet med utgangspunkt i egne oppfatninger og erfaringer (McKeown & Thomas, 2013). I denne studien tar deltakerne stilling til formulerte utsagn eller påstander (kalt Q-utvalg), og rangerer disse i forhold til hverandre ut ifra hvor likt eller ulikt påstanden er med deltakernes opplevelser (Watts & Stenner, 2012). Metoden tilrettelegger for et rikt, holistisk og empirisk uttrykk for subjektiviteten (Wolf, 2010). Rikt fordi påstandene er bygget og valgt ut fra en stor mengde informasjon, holistisk fordi mønstrene kan uttrykke både følelser og holdninger, og empirisk gjennom utgangspunktet i subjektive erfaringer og kommunikasjon. Q-metoden kan forbindes med trekk fra både kvantitativ og kvalitativ forskningsmetode. I likhet med kvalitativ metode så utforskes personers subjektive opplevelser og meninger, og i likhet med kvantitativ metode utføres undersøkelsene strukturert og systematisk (McKeown & Thomas, 2013; Watts & Stenner, 2012). I neste avsnitt beskrives grunnprinsippene i Q-metodologien, før jeg redegjør for forskningsprosessen og belyser relevante valg og refleksjoner i undersøkelsen av veiledernes opplevelser med valgsamtalene. Til slutt reflekterer jeg over forskningens kvalitet, egen forskerrolle og etiske hensyn i forskningen.

3.1 Q-metodens grunnprinsipper

Q-metodologien undersøker altså subjektivitet ved at forskningsdeltakerne reagerer på stimuli (her representert som utsagn), og rangerer disse på en skala basert på egne opplevelser (Watts & Stenner, 2012). Svarene fra en gruppe personer samles gjennom en faktoranalyse, der like svar danner grupper (faktorer) som analyseres for å finne mønstre av meningsinnhold (McKeown & Thomas, 2013). Metoden ble utviklet av William Stephenson i 1935 som et alternativ til objektive målinger og karakteristikker for å undersøke menneskers opplevelser (Watts & Stenner, 2012). Gjennom Q-metoden ville han inkludere flere aspekter ved mennesket, og ta utgangspunkt i hvordan personenes subjektive opplevelser og meningsskapning kommer til syne gjennom kommunikasjon og interaksjon (Thorsen & Allgood, 2010).

3.1.1 Subjektivitet i Q-metode

Det ligger til grunn en tanke om at personen og omgivelsene har en gjensidig påvirkning på hverandre, og at personen uttrykker seg selv gjennom relasjonen til omgivelsene (Watts & Stenner, 2012). Dette knyttes til Q-metodologiens begrep om *operant subjektivitet*. Begrepet ble introdusert av Stephenson og tydeliggjør at i Q-metoden så undersøkes de opplevelsene og holdningene som gjøres felles og kommuniseres mellom personer, og ikke de abstrakte opplevelsene som bare eksisterer bevisst eller ubevisst i *personen* (Stephenson, 1980). Allgood (1993) beskriver den operante subjektiviteten som selvrefererende, fordi personer kommuniserer om hva den selv gjør og erfarer i "jeg"-form. Subjektiviteten er derfor tett tilknyttet personers selv-innsikt og uttrykkes når Q-sortererne blir presentert for påstandene som stimulerer til en selvrefererende reaksjon (Allgood, 1993). Reaksjonen uttrykkes å rangere utsagnene i forhold til hverandre på skalaen (Allgood og Kvalsund, 2010).

Meningsskaping og kunnskap om et fenomen eller tema deles gjensidig og er kjent for personene i samme kulturelle kontekst (Brown, 1993). Det samlede innholdet i kommunikasjonen rundt hvert tema, kalles i Q-metoden for kommunikasjonsunivers (Thorsen & Allgood, 2010). Kommunikasjonsuniverset kan karakteriseres som: "En fri, flytende, uforutsigbar og spontan interaksjon av subjektive fortellinger" (McKeown & Thomas, 2013, s. 25 min oversettelse). Kommunikasjonsuniverset i denne masteroppgaven inneholder all kommunikasjonen om veiledning av kvinner i svangerskaps-valget, og blir beskrevet ytterligere i forskningsprosessen.

3.1.2 Abduksjon

På tross av fellestrekkene i den praktiske utførelsen av Q-metodologien, kvantitative og kvalitative forskningsmetoder, så forbindes metodene med ulike tilnærminger til innhenting av kunnskap. Kvantitativ metode anvender ofte deduksjon, som Watts og Stenner (2012) beskriver som en ovenfra-ned logikk, der utgangspunktet er eksisterende teori og hypotesetesting. Videre knyttes kvalitativ metode til induksjon som en nedenfra-opp logikk med intensjon om å observere og innhente data på objektenes premisser, for å utforme beskrivelser og generaliseringer. Q-metodologien på sin side anvender *abduksjon*, som ble formalisert av Charles S. Pierce og handler om å oppdage og studere informasjon og fakta om et fenomen, for så å utforme en hypotese som kan gi en sannsynlig forklaring på faktaene (Watts & Stenner, 2012). I Q-metoden handler abduksjonen om at forskeren gjennom åpenhet for oppdagelse, kreativitet og overraskelse, studerer deltakernes Q-sorteringer for å oppdage mønstre av meninger og opplevelser som ligger i kommunikasjonsuniverset (Thorsen & Allgood, 2010; Watts & Stenner, 2012). Videre tolkes mønstrene med den hensikt å forstå subjektiviteten, og påstandenes plasseringer gir hint som peker mot sannsynlige forklaringer (hypoteser) på meningsinnholdet (Allgood, 1997; Shank, 1998).

Ettersom det er Q-sorterernes subjektive opplevelser som undersøkes og forklares, så gjør forskeren den intuitive gjetningen gjennom en hermeneutisk tilnærming og setter seg inn i sorterernes forståelse (Kvalsund & Allgood, 2010). Den hermeneutiske tilnærmingen innebærer at forskeren tar på seg Q-sortrenes "briller" for å forstå hvilken betydning og forståelse sortererne har lagt inn i hver påstand og dynamikken mellom dem i sorteringen (Wolf, 2010). «Faktorfortolkning er like mye en hermeneutisk kunst, som det er vitenskap», men fortolkningen skjer likevel innenfor rammene av Q-metodologisk teori (Brown et al., 2008 s. 742, min oversettelse). Gjennom abduksjon gjør forskeren observasjoner og diskuterer subjektiviteten for å finne sannsynlige

forklaringer, med håp om å kunne oppdage nye måter å forstå personers opplevelser av fenomenet (Watts & Stenner, 2012).

3.2 Forskningsprosessen

Den Q-metodologiske forskningsprosessen følger gitte steg, som jeg har hentet fra Wolf (2010) og Van Excel og De Graf (2005). Stegene innebærer valg av tema, identifikasjon av kommunikasjonsuniverset, utforming av Q-utvalget, rekruttere P-settet, gjennomføre Q-sortering, faktoranalyse og tolkning. Jeg forklarer nå stegene i prosessen mer detaljert, med utgangspunkt i min egen forskningsprosess.

3.2.1 Kommunikasjonsunivers og teori om Q-utvalget

I denne masteroppgaven inneholder kommunikasjonsuniverset all kommunikasjonen personer deler om veiledning av kvinner i svangerskaps-valget (Thorsen & Allgood, 2010). Gjennom innhenting av kommunikasjonsuniverset opparbeider forskeren et inntrykk av essensen, mønstrene og nyansene i kommunikasjonen (Allgood & Kvalsund, 2010). Kommunikasjonsuniverset er dermed utgangspunktet for å utforme *Q-utvalget*, altså påstandene som deltakerne tar stilling til, og danner slik grunnlaget for deres mulighet til å uttrykke subjektivitet (Watts & Stenner, 2012). Derfor undersøkes kommunikasjonsuniverset og Q-utvalget i samme kontekst som fenomenet befinner seg i (Brown et al., 2008).

Innholdet i kommunikasjonsuniverset er i prinsippet uendelig, fordi det innebærer all tidligere og fremtidig kommunikasjon om fenomenet (Brown et al., 2008). I forskningsprosessen må forskeren derfor gjøre en avgrensning av hensyn til tidsbegrensninger og håndterbarhet, men bevare bredden og balansen i kommunikasjonen slik at deltakernes uttrykk og ulike synspunkter ikke begrenses (Watts & Stenner, 2012). *Bredden* viser til at Q-utvalget skal dekke mange temaer og måter som fenomenet snakkes om i en kontekst, slik at ulike synspunkter synliggjøres og nye forståelser kan oppdages. *Balansen* er for å tilrettelegge for ulike synspunkter ved at sortererne kan tolke påstandene på ulike måter ut fra sin erfaring, uten at forskeren legger føringer for dette.

Avgrensningen belyses av Watts og Stenner (2012) som skriver at kommunikasjonsuniverset er det samme for Q-utvalget, som populasjonen er for P-settet. I populasjonen er det mange alternativer til hvem skal delta i undersøkelsen (P-settet), så forskeren må kartlegge populasjonen i konteksten som undersøkes, for å sikre at forskningsdeltakernes erfaringer og uttalelser er relevante. På samme måte undersøker forskeren kommunikasjonsuniverset som gir mange alternativer til utformingen av Q-utvalget (for eksempel påstander). Forskeren må gjøre et utvalg blant populasjonen slik at antallet deltakere er håndterlig av både pragmatiske og analytiske grunner. Det samme gjelder når Q-utvalget hentes ut av kommunikasjonsuniverset, fordi antallet og formen på utvalget må oversiktlig og håndterbart for deltakerne å ta stilling til, samt for forskeren som skal analysere. Kriteriene for utvelgelsen er at Q-utvalget må være tilpasset forskningens formål og forskningsspørsmål, og derfor er formuleringen av dette første steg i forskningsprosessen (Wolf, 2010).

3.2.1.1 Fremgangsmåten for innhenting av kommunikasjonsuniverset

I undersøkelsen ønsket jeg å få mer forståelse av veiledernes opplevelse av valg-samtalen med en kvinne som skal fortsette eller avbryte svangerskapet. Jeg har fokus på veiledernes intensjoner og ferdigheter, samt følelser og erfaringer i møtet med kvinnene.

For å få et bredt inntrykk av relevant kommunikasjon har jeg valgt å innhente kommunikasjonsuniverset gjennom en kombinasjon av og veksling mellom, teoretisk og naturalistisk fremgangsmetode (McKeown & Thomas, 2013; Watts & Stenner, 2012). Teoretisk innhenting observerer relevant teori og forskning om fenomenet, og egen kompetanse om veiledning i valgsituasjoner og hovedprinsippene i eksistensialistisk-humanistisk rådgivning har vært et utgangspunkt (McKeown & Thomas, 2013). Jeg fikk inntrykk av relevante temaer ved å lese om veiledning, valgsituasjoner og møtene mellom helsepersonell og kvinnene i svangerskaps-valget (Kjelsvik et al., 2018ab; Rogers, 1951/2020). Den naturalistiske fremgangsmetoden handler om å observere muntlige og skriftlige formuleringer i kommunikasjonen om fenomenet (McKeown & Thomas, 2013). Jeg anvendte podcaster, avisartikler, debatter og dokumentarer, samt Amatheas nettside og tilknyttede dokumenter. Jeg arrangerte også to samtaler med to ulike Amatheas-kontor, et i starten av prosjektet og et da designet begynte å ta form. Da fikk jeg mer inntrykk av veiledernes opplevelser og hentet formuleringer som bidro til både design og Q-utvalget. Jeg fikk for eksempel innsikt i at veilederne i samtalene anvender en tavle (flipp-over) med hvite ark, og dette inkluderte jeg i Q-utvalget.

3.2.2 Design

I utformingen av Q-utvalget har jeg valgt å bruke Fishers balanced block design. Det er et strukturert eksperimentelt design, som bidrar med en systematikk og struktur i arbeidet med Q-utvalget (McKeown & Thomas, 2013). Designet hjelper til å sikre at bredden i kommunikasjonsuniverset blir balansert representert i påstandene, samtidig som håndterbarheten bevares (Watts & Stenner, 2012). Kvalsund og Allgood (2010) og Watts og Stenner (2012) forklarer at kommunikasjonsuniverset deles inn i temaer (kalt effekter), og hver effekt har underkategorier (kalt nivåer) som viser flere perspektiver på samme effekt. Basert på intensjonen med forskningen og arbeidet med kommunikasjonsuniverset endte jeg med et design med tre effekter, og tre, tre og to nivåer (se tabell 3.1: Design).

Tabell 3.1 Design

Effekter	Nivåer			Celler
Intensjoner	Anerkjennelse (A)	Indre locus av evaluering (B)	Empati (C)	3
Møtet mellom oss	Jeg og mitt (D)	Du og ditt (E)	Intersubjektivitet (F)	3
Ferdigheter	Oppmerksomhetsferdigheter (G)		Påvirkningsferdigheter (H)	2
			Totalt	8

Ifølge Kvalsund og Allgood (2010) henviser cellene til antall nivåer i designet, som videre kombineres i utformingen av påstandene. Videre gis hver celle en bokstav og multipliseres med hverandre for å vise antall bokstavkombinasjoner, som skal brukes i Q-utvalget. Balansen og bredden sikres når effektene kombineres og bygges inn i hver påstand, ved at hvert nivå kombineres vertikalt med en celle fra hver effekt, og bokstavkombinasjonene hjelper for å holde oversikt og struktur (Watts & Stenner, 2012). For å få innsikt i veiledernes intensjoner, opplevelser, atferd og ferdigheter i møtet med kvinnene i fertilitets-valget, så valgte jeg tre effekter og til sammen 8 nivå. Jeg presenterer kort de teoriene som understøtter designet, før disse utdypes videre og suppleres av flere teoretikere i oppgavens teori-kapittel.

Effekten intensjoner, ble inndelt i nivåene: anerkjennelse, indre locus av evaluering og empati. Der jeg hentet teori fra Georg W.F. Hegel (1807/1999) og Anne Lise Løvlie Schibbye (2012), samt Carl Rogers (1951/2020). Effekten møtet mellom oss, ble inndelt i nivåene Jeg og mitt, Du og ditt og intersubjektivitet. Det jeg hentet teori fra Martin Buber (1923/2003), Daniel Stern (1985) og Anne L.L. Schibbye (2012). Effekten ferdigheter, ble inndelt i nivåene oppmerksomhetsferdigheter og påvirkningsferdigheter. Der jeg hentet teori fra Ivey, Ivey & D'Andrea (2012) og Ragnvald Kvalsund (2006). Etter å ha multiplisert cellene i hvert nivå (3x3x2) resulterte dette 18 bokstavkombinasjoner, som for eksempel ADG, ADH og AEG (Vedlegg 1).

3.2.3 Utforming av Q-utvalget

I Q-utvalget anbefales det å ha flere påstander i hver bokstavkombinasjon der innholdet skiller seg fra hverandre, og slik muliggjøres en fremstilling av temaene i dybden der ulike vinklinger og nyanser fremstilles (Kvalsund & Allgood, 2010). Jeg valgte å ha to påstander i hver av de 18 bokstavkombinasjonene, som resulterte i (18x2) 36 påstander (Vedlegg 1). Jeg opplevde at det var lettere å lage påstander med noen av kombinasjonene enn andre, så det var hensiktsmessig å anvende strukturen i designet med likt antall i alle kombinasjonene (McKeown & Thomas, 2013). Jeg forsøkte å sikre balansen i Q-utvalget ved å ha likt antall positivt og negativt ladde påstander, men uten at enkeltord ga negative eller positive assosiasjoner (Kvalsund & Allgood, 2010). Jeg formulerte over dobbelt så mange utsagn som jeg skulle bruke for å kunne velge de beste og mest varierte til slutt. I prosessen jobbet jeg for at påstandene var forståelige, subjektivt formulerte og uten motsigelser (Watts & Stenner, 2012). Når designet gir hvert utsagn flere elementer, så kan sortererne kjenne seg igjen i det ene elementet og ikke i det andre. Dette kan gjøre sorteringen utfordrende, så jeg har prøvd å motvirke dette gjennom formuleringer, omformuleringer og pilotsorteringer (McKeown & Thomas, 2013; Watts & Stenner, 2012).

3.2.3.1 Pilotsorteringer og instruksjonsbetingelse

Pilotsorteringene foregikk ved at jeg selv og personer i mitt nettverk sorterte påstandene som om vi var veilederne på Amatea, og jeg fikk tilbakemeldinger på om påstandene var tvetydige eller førende, og om relevante temaer var skjevt representert eller manglet. Pilotsorteringene foregikk i den digitale løsningen Qmethod Software, på samme måte som deltakernes sorteringer (Lutfallah & Buchanan, 2019). Dette bidro til at jeg fikk testet hvordan programmet fungerte og kunne gi bedre forklaringer til deltakerne slik at sannsynligheten for brukerfeil ble mindre. Til slutt ble bokstavkodene fjernet fra utsagnene og rekkefølgen randomisert gjennom Qmethod Software (Lutfallah & Buchanan, 2019). Dette er for at Q-sortererne kan ta utgangspunkt i sin subjektive opplevelse, uten å påvirkes av de teoretiske strukturene i designet (Watts & Stenner, 2012).

Jeg formulerte også en *instruksjonsbetingelse* før Q-sorteringen, som oppgir hva sortererne skal ta utgangspunkt i når de sorterer påstandene, som rammer inn sorterernes fokus og oppmerksomhet (Wolf, 2010). Sorterernes relasjon til påstandene er kontekstavhengig, så sortererne kan være enig i påstanden i en setting og uenig i en annen (Wolf, 2010). Instruksjonsbetingelsen hjelper sortererne til å vite hvilke "briller" de skal lese påstandene ut ifra. Instruksjonsbetingelsen i dette prosjektet var: "Ta utgangspunkt i dine erfaringer med valgsamtaler, der en kvinne kommer og er usikker på valget, og hva du har tenkt, følt, sett og opplevd i de situasjonene" (Vedlegg 7).

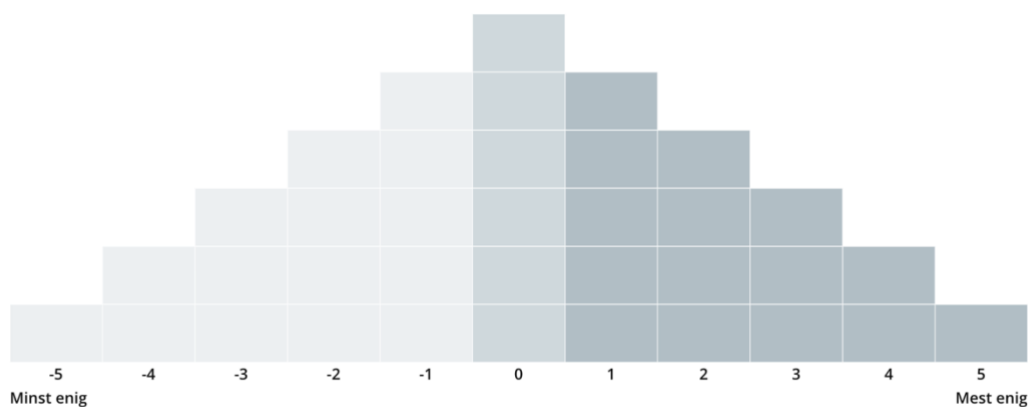
3.2.4 P-utvalget

P-utvalget betegner gruppen med personer som deltar i undersøkelsen og bidrar med forskningsdataene ved å utføre Q-sorteringen, og jeg omtaler hver person som sorterer eller deltaker (Thorsen & Allgood, 2010). Kriteriene er at personene som rekrutteres har kjennskap og erfaring med fenomenet og kommunikasjonsuniverset, men det er samtidig ønskelig med variasjon i deltakernes opplevelser slik at flere synspunkt belyses (Kvalsund & Allgood, 2010; Watts & Stenner, 2012). I masteroppgaven består P-utvalget av 19 kvinnelige veiledere fra samtlige av Amatheas 13 kontorer, med variasjon i alder og erfaring. Rekrutteringen begynte gjennom eget nettverk, som ga meg kontakt med to av veilederne, og disse satte meg videre i kontakt med ledelsen i Amatheas. Slik fortsatte rekrutteringen gjennom snøballmetoden, der forskeren får kontakt med deltakere gjennom andre potensielle deltakere (Tjora, 2017). Rekrutteringen var samtidig teoretisk og strategisk motivert ved at erfaringene til Amatheas veiledere kan understøtte målet med forskningen og er innenfor de ovennevnte kriteriene (Watts og Stenner, 2012; McKeown & Thomas, 2013). Jeg antok at bredden og variasjonen kunne innfris ettersom alle Amatheas kontorer ble inkludert, og veilederne sannsynligvis har subjektive tolkninger og oppfatninger av rollen, på tross av felles filosofi og målsettinger i organisasjonen (Amatheas, 2021d).

3.2.5 Datainnsamling gjennom Q-sorteringer

Begrepet Q-sortering brukes både som et verb og et substantiv (Thorsen & Allgood, 2010). Verbet viser til aktiviteten hver deltaker gjør når den rangerer Q-utvalget på skalaen fra minst enig til mest enig. Substantivet viser til produktet av Q-sorteringen, altså oversikten over hvordan deltakeren har plassert hvert utsagn i sorteringsskjemaet.

Figur 1. Sorteringsskjema

Sorteringsskjemaet (også kalt sorteringsmønsteret) brukes av deltakerne for å rangere påstandene på skalaen, og brukes i ettertid som en fremstilling av sorteringen (Kvalsund & Allgood, 2010). Jeg valgte en *tvungen kvasinormal fordeling* med et begrenset antall utsagn på hvert tall i skalaen, og skala gikk fra -5 (minst enig) til +5 (mest enig). Denne formen gir deltakerne mulighet til å uttrykke seg uten å måtte gjøre unødvendig mange valg (Watts & Stenner, 2012). Kvalsund & Allgood (2010) forklarer at et begrenset antall påstander kan plasseres i ytterkantene og vekke mest følelser i form av å gi sterkest formening om enighet eller uenighet. Påstandene i ytterkantene uttrykker *psykologisk*

signifikans, som viser at dette er i figur og fokus hos deltakeren, og påstandene inn mot midten er i bakgrunnen (Kvalsund, 1998). Tvungen kvasinormal fordeling kan fremme nyanser og systematisere sammenligningen mellom påstandene, ved at sortererne tar gjør prioriteringer av hva som oppleves viktigst og riktigst (Kvalsund & Allgood, 2010).

3.2.5.1 Sorteringsprosessen

Q-sorteringen ble utført i den digitale løsningen Qmethod Software, som er et funksjonelt og anvendelig verktøy som korrelerer med data fra andre innhentingsmetoder (Lutfallah & Buchanan, 2019). Deltakerne får tilgang via link og personlig deltaker-kode, og gjorde sorteringsprosessen ved å bruke funksjonene på nettsiden. Q-sorterne fikk først en forklaring på prosessen og leste så instruksjonsbetingelsen, før de deretter leste alle påstandene for å få overblikk og helhetsbilde av Q-utvalget (vedlegg 1 og 7) (Watts & Stenner, 2012). De ble deretter bedt om å gjøre en grovsortering og fordele påstandene i tre cirka like store grupper med enig, uenig og nøytral, for å forenkle sorteringen i sorteringsskjemaet (Ellingsen, 2010). Det kan være en fordel om deltakerne ser alle påstandene, så de kan plasseres i forhold til hverandre i sorteringsskjemaet (Watts & Stenner, 2012). Ettersom Qmethod Software ikke tilrettela for dette, ba jeg deltakerne om å plassere alle utsagnene på siden som tilhørte hver gruppe, før de ga dem passende rangering på skalaen. For å sikre at subjektiviteten fanges opp, informerte jeg deltakerne om det ikke er rette og gale svar, gjennom både instruksjonsbetingelsen og i prosess- forklaringen (vedlegg 7) (Watts & Stenner, 2012).

Q-sorteringen kan være en komplisert prosess, så forskeren er ofte til stede for å forklare, observere umiddelbare reaksjoner og eventuelt svare på spørsmål eller motta tilbakemeldinger (Ellingsen, 2010). Van Exel og De Graf (2005) belyser at observasjonen og tilstedeværelsen kan gi forskeren bedre forståelse av resultatene og dermed bedre diskusjon av faktorene. På en annen side belyses at forskerens tilgjengelighet er det viktige, og at fysisk tilstedeværelse har små konsekvenser for forskningens reliabilitet og validitet. Jeg var tilgjengelig over telefon og e-post, der flere tok kontakt med spørsmål og kommentarer i prosessen, som jeg prøvde å besvare uten å legge føringer for sorteringene. Det var både spørsmål om Qmethod og kommentarer om at utvelgelsen var vanskelig. Dette er ikke uvanlig ifølge Watts og Stenner (2012), men det belyste også behovet for post-intervju der sortererne kan oppklare.

3.2.6 Faktoranalyse

Etter innhenting av datamaterialet gjøres en faktoranalyse, som betyr at deltakere med like sorteringer blir gruppert i faktorer og hver faktor viser en gjennomsnittssortering basert på deltakerne i faktoren (vedlegg 2) (Watts & Stenner, 2012). Jeg brukte analysefunksjonen i Qmethod Software, som gjorde de statistiske analyseprosessene og formaterte korrelasjonsmatrisen som er grunnlaget for faktoranalysen (Lutfallah & Buchanan, 2019). Jeg valgte først *Principal Component analysis* (PCA), som gir en utregning og et forslag til den mest matematisk presise matrisen som maksimerer den forklarte variansen i hver faktor (Svennungsen, 2011). I vurderingen av antallet faktorer jeg skulle inkludere, så jeg etter høye verdier i Eigenvalue (EV) og variansen, fordi da kan faktorene til sammen inkludere så stor del av variasjonen som mulig, for å gi en bred representasjon av synspunktene som eksisterer i konteksten (Brown, 1980; Watts & Stenner, 2012). I EV fulgte jeg Kaiser-Guttman kriteriet ved å ta utgangspunkt i faktorene over verdien 1.00 (Watts & Stenner, 2012). Deretter prøvde jeg meg frem med både 3-, 4- og 5-faktorløsninger. Jeg valgte varimax-rotasjon, fordi den gir et håndterlig og enkelt strukturert utsnitt, som er statistisk styrt

og potensielt mer objektivt (Watts & Stenner, 2012; Van Exel & De Graaf, 2005). Den forklarte variansen viser hvor stor andel av meningsinnholdet i Q-sorteringene som belyses i forskningen (Watts & Stenner, 2012). For å finne variansen summerte jeg den forklarte variansen til de inkluderte videre i faktoranalysen (se tabell 3.2 Uroterte faktorer). Variansen vises i tabellen som en prosentandel, og summen bør ligge mellom 35-40% av forklaringsgrunnlaget (Watts & Stenner, 2012). Som beskrives nedenfor, så valgte jeg til slutt 4-faktorløsning og utregningen viste at den forklarte variansen var tilfredsstillende med 57%.

Tabell 3.2 Uroterte faktorer

	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 4	Faktor 5	Faktor 6
Eigenvalue	5.48242	2.49366	1.5968	1.41481	1.32537	1.04269
% Explained Variance	28.8548 4	13.1245 3	8.4042	7.44637	6.97566	5.48785

Jeg ønsket å finne en løsning med lave korrelasjoner mellom faktorene, og flere høye ladninger slik at faktorene belyser ulike opplevelser (Svennungsen, 2011; Watts & Stenner, 2012). Ladningene viser graden av korrelasjon mellom Q-sorteringene og faktorene, så høye korrelasjoner viser tilnærmet lik sortering (Van Exel & De Graaf, 2005). Jeg ekskluderte miksede sorteringer, som lader høyt i flere faktorer, fordi de gir mindre ren struktur og øker korrelasjonen (Kvalsund & Allgood, 2010). I alle løsningene måtte faktor 3 splittes og ble til 3a og 3b, fordi den er bipolar og har signifikante ladninger med både positive og negative fortegn. Q-sorteringene har de samme påstandene med sterk psykologisk signifikans, men synspunktene er speilvendte ved at den ene er sterkt enig i det den andre er sterkt uenig i (Kvalsund & Allgood, 2010). I 5-faktorløsningen var korrelasjonene lave, men tre av Q-sorteringene var miksede, så det var få ladninger på hver faktor. I 3-faktorløsningen var korrelasjonene omtrent på samme nivå som 4-faktorløsningen, og bare en av Q-sorteringene var mikset. Jeg valgte 4-faktorløsningen, fordi den kunne vise flere synspunkter enn 3-faktorløsningen og hadde lave korrelasjoner og nok ladninger. To sorteringer ekskluderes fordi de er miksede, 9CIDCB deler syn med faktor 1 og 2 og 976DM med faktor 2 og 4 (vedlegg 3). Jeg vurderte også WGMY, fordi den har høy ladning i faktor 1 og 4. Jeg valgte å inkludere Q-sorteringen i faktor 1, fordi forskjellene i faktorbildene var minimale, og korrelasjonene sank. Det er altså 17 Q-sorteringer som definerer faktorene, og alle har signifikante ladninger basert på $P < 0.05$ og kriteriene i Qmethod Software (vedlegg 3) (Lutfallah & Buchanan, 2019). Tabell 3.1 viser at korrelasjonene er lave nok til å være tilfredsstillende (Watts & Stenner, 2012).

Tabell 3.1 Korrelasjoner mellom faktorene

	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
Faktor 1	1.00	0.31534	0.05674	0.35759	0.02445
Faktor 2	0.31534	1.00	-0.17636	0.36827	0.09735
Faktor 3a	0.05674	-0.17636	1.00	-0.40215	-0.11548
Faktor 3b	0.35759	0.36827	-0.40215	1.00	0.18929
Faktor 4	0.02445	0.09735	-0.11548	0.18929	1.00

3.2.7 Tolkning av faktorene

Når den statistiske analysen er utført, så viser faktorbildene forskjellige meningsmønstre av hvordan veilederne opplever valgsamtalene med kvinnene i svangerskaps-valget. Neste steg i abduksjonsprosessen er å studere meningsinnholdet i faktorene, for å forstå mønstrene og finne tegn som kan lede mot en sannsynlig forklaring (Allgood, 1997; Shank, 1998). Gjennom en hermeneutisk tilnærming har jeg satt meg inn i Q-sorterernes ståsted, for å forstå sorterernes subjektive opplevelser slik sortererne mente det da de uttrykte seg gjennom sorteringene (Watts & Stenner, 2012; Wolf, 2010). Deltakerne kan ha lagt en annen mening i utsagnene enn jeg gjorde da de ble formulert, så for å oppdage veilederens opplevelser er det viktig å være bevisst på at sorterers forståelse er førende (Brown et al., 2008). Som nevnt begrenses friheten i tolkningen ved at jeg forholder meg til rammene av faktorskårene og deres betydning, og jeg forklarer videre hvordan dette gjøres (Brown et al., 2008).

Prosessen begynte med at jeg studerte og reflekterte over hvert faktorbilde og alle i relasjon til hverandre, og undersøkte hvilke påstander som er forbundet med hvilke faktorer og mønstrene mellom dem (vedlegg 4). Jeg fokuserte først på de fremtredende utsagnene, altså de som var plassert i ytterkantene (+5,+4,+3,-3,-4,-5), som viser høy psykologisk signifikans (Kvalsund & Allgood, 2010). Videre så jeg disse i sammenheng med utsagnene som er rangert på midten. Disse har Q-sortererne uttrykt mer nøytralitet til, og Kvalsund (1998) forklarer at påstanden ikke nødvendigvis er uviktig for deltakerne, men at sorterernes fokus ligger et annet sted. Dette viser at den operante subjektiviteten utspiller seg, ved at rangeringen skjer i relasjon til de andre påstandene, så samme påstand vil antakelig endre plassering hvis Q-utvalget endres (Allgood og Kvalsund, 2010). Utsagn med lik rangering kan tillegges ulik mening for sortererne, så hvert utsagn må sees i sammenheng med de andre påstandene (Brown et al., 2008). Dette gjorde jeg ved å veksle mellom helheten og hver påstand som er deler av helheten, samt hvordan enkeltdelene fremtrådte i nye helheter ettersom jeg vekslet mellom faktorene. Kvalsund og Allgood (2010) skriver at dette gjør fortolkningsprosessen gestaltisk, der vekslingen mellom figur og grunn muliggjør nye måter å forstå og forklare mønstrene.

Jeg sammenlignet faktorene ved å se på både "consensus-statements" som viser likheter, og "distinguishing statements", som viser ulikheter (Vedlegg 5) (McKeown & Thomas, 2013). Watts og Stenners (2012) "crib sheet", var også nyttig for å ivareta en holistisk tilnærming og inkludere en større andel av Q-utvalget som bidro til flere oppdagelser. I utforskningen av veilederens opplevelser med valgsamtalene kunne det vært interessant å inkludere demografiske fakta, som veilederens utdanningsbakgrunn og arbeidserfaring (Watts & Stenner, 2012). Jeg utelot dette av personvern hensyn, fordi en stor andel av Amatheas veiledere deltok i undersøkelsen, og karakteristikken skaper en risiko for å avsløre identiteten. Jeg har inkludert erfaringsbakgrunn i to faktorer, fordi det var relevante detaljer fra post-intervjuene. Jeg kan opplyse om at bare en faktor inkluderte veiledere fra samme Amatheas-kontor, som hentyder variasjoner i opplevelsene både på tvers av og innad i kontorene.

3.2.7.1 Post-intervju

Da jeg hadde inntrykk av mønstrene og betydningene arrangerte jeg et *post-intervju*, og hadde samtale med en sorterer fra hver faktor, om sorteringsprosessen, forståelsen av påstandene og hvilke erfaringer de tilknytter dem (Watts & Stenner, 2012). Målet er å få dypere forståelse av faktorene ved å sjekke opp sorterernes opplevelse, samt å oppdage flere nyanser og forstå paradoksene bedre (Svennungsen, 2011; Van Exel & De Graaf,

2005). Jeg fortalte litt av hvordan jeg foreløpig forstod faktoren, slik at deltakerne kunne kommentere, utdype eller oppklare misforståelser. Jeg fokuserte samtalen rundt påstandene i ytterkantene, påstander jeg fant relevante for temaene i faktoren og åpnet samtidig for deltakernes initiativ (Barbosa et al., 1998). Jeg valgte deltakere med høye ladninger, fordi deres sorteringer er mest like faktorsynene og deres opplevelser kan derfor gi mer forståelse av subjektiviteten faktoren uttrykker (Ellingsen, 2010). Etersom påstandene er "språket" sortererne kan uttrykke seg gjennom, var det viktig for meg å undersøke hvordan påstandene eventuelt muliggjorde eller begrenset sorterernes uttrykk (Watts & Stenner, 2012). Jeg opplevde at flere satte pris på muligheten til å fortelle om bakgrunnen for sortering, og at de kjente seg igjen i faktoren da de reflekterte over betydningen.

3.3 Kvalitet i forskningen

Det er viktig å vurdere kvaliteten på all forskning, for å styrke kvaliteten og troverdigheten til forskningen (Svennungsen, 2011; Sohlberg & Sohlberg, 2019). Tracy (2010) mener dette også viser forskerens oppriktighet og transparens, og inviterer leseren til å gjøre en informert vurdering av forskningen (se 3.6 Forskerrollen). I neste avsnitt diskuterer jeg kvaliteten på forskningen, ved å ta utgangspunkt i begrepene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet.

3.3.1 Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet

Funksjonen til kvalitets-markørene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet kan ikke direkte overføres fra kvantitativ til Q-metodologisk forskning, men de kan tilpasses slik at de blir hensiktsmessige likevel (Watts & Stenner, 2012). *Validitet* viser til hvorvidt forskningsmetoden faktisk måler og gir svar på det den hevder, altså om forskningen kan fremstille sorterernes subjektivitet (Brown, 1980; Watts & Stenner, 2012). Prosessene med å utforme kommunikasjonsuniverset, Q-utvalget og faktoranalysen muliggjør eller begrenser Q-sorterens stimulering og uttrykk (Watts & Stenner, 2012). Det styrker validiteten at jeg brukte tid på å sette meg inn i forskning og teori, arrangerte samtaler forskjellige Amatheia-kontor, samt pilot-sorteringer og post-intervju som ga nyttige tilbakemeldinger (se 3.6 Forskerrollen) (McKeown & Thomas, 2013). Informasjonen og sorteringsbetingelsen informerer tydelig om å ta utgangspunkt i egen opplevelse, som også styrker validiteten (vedlegg 7).

Reliabilitet viser til resultatenes troverdighet, og sannsynligheten for at det vil vise samme resultat hvis forskningen gjøres igjen (Kvalsund, 1998). Brown (1980) skriver at hvis en gjentar forskningen kan en forvente en reliabilitet på 0.80 og oppover, og tabellen nedenfor viser reliabiliteten i hver faktor i masteroppgaven. Den resterende prosentandelen skyldes uforutsette påvirkninger som humør, hukommelse og feil-lesning av påstander (Kvalsund, 1998). Jeg har sørget for lik informasjon og sorteringsinstruks, og innhentet data gjennom Qmethod Software, som kan senke sannsynligheten for målefeil (Lutfallah & Buchanan, 2019; Svennungsen, 2011). *Generaliserbarhet* i R-metodologien viser til hvorvidt resultatene kan overføres til å gjelde hele befolkningen (Ringdal, 2013). Q-metodologien følger ikke denne formen for generaliserbarhet, men generalisere tilbake til kommunikasjonsuniverset ved å belyse ulike synspunkter som eksisterer der (Watts & Stenner, 2012).

Tabell 1.2 Reliabilitet i hver faktor

	Factor 1	Factor 2	Factor 3a	Factor 3b	Factor 4
No. of Defining Variables	8.00	3.00	2.00	2.00	2.00
Avg. Rel. Coef.	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Composite Reliability	0.9697	0.92308	0.88889	0.88889	0.88889
S.E of Factor Z-Scores	0.17408	0.27735	0.33333	0.33333	0.33333

3.4 Forskerrollen

Forskeren har ansvar for å reflektere over egen rolle, for å sikre etisk forsvarlig og bærekraftig forskning og minimere risikoen for ubevisste vurderinger (Allgood & Kvalsund, 2010; NESH, 2018; Robbins & Krueger, 2000). Forskerrollen innebærer intensjoner, valg, vurderinger og uintenderte påvirkninger, og temaene transparens, forståelse og selvrefleksivitet belyses (Barbosa et al., 1998, Tracy, 2010). *Transparens* er hvordan forskeren kommuniserer om egen forforståelse og forskningsaktivitet (NESH, 2018; Tracy, 2010). I masteroppgaven viser jeg åpenhet og synliggjør valg, tidligere forskning, og henvisninger til litteratur, samt vurderer egen forskning og forskerrolle slik at leseren kan følge argumentasjonene og gjøre egne vurderinger. Forskerens motivasjon og intensjon er også relevant for å vurdere nøytralitet og troverdighet (NESH, 2018). Masteroppgavens tema er faglig motivert og jeg har ikke andre intensjoner enn de som er beskrevet i innledningen. Forskningen er på eget initiativ, så jeg har ikke vært begrenset av eksterne forventninger.

Min *forforståelse* omhandler oppfatninger av temaet og deltakerne, både på forhånd og i løpet av forskningsprosessen (Sohlberg & Sohlberg, 2019). Dersom forforståelsen er driveren for valg, tolkninger og formuleringer så knyttes dette til forutinntatthet, som kan lede til misforståelser og feilslutninger (Barbosa et al., 1998; Robbins & Krueger, 2000). Min forforståelse preges av masterutdanningens fundament fra humanistisk-eksistensialistisk rådgivningstradisjon, og et syn på veilederrollen som en utfordrende balanse-øvelse. Dette kan ha innvirkning på forskningen og hvilke resultater som vektlegges, og viser viktigheten av selvrefleksivitet for å ta reflekterte valg.

Selvrefleksivitet er forskerens kontinuerlige refleksjon over egen påvirkning på forskningsresultatene (Tracy, 2010). Dette er viktig i abduksjonen der jeg både tolker faktorene for å oppdage veiledernes subjektivitet, og prøver finne sannsynlige forklaringer på mønstrene av meningsinnhold (Watts & Stenner, 2012).

Gjennom hele forskningsprosessen har jeg jobbet bevisst for å være åpen for oppdagelser, understøtte argumenter med teori og tidligere forskning, samt bruke informasjon fra Amatheas nettsider og samtalene med veilederne. I faktoranalysen har forskerens valg, tolkninger, analytiske evner og formuleringer potensiale for å påvirke resultatene (Robbins & Krueger, 2000; Cross, 2005; Sneegas, 2020). I tolkningen var jeg derfor nysgjerrig og åpen for å bli overrasket av veiledernes synspunkter, og brukte tid på å veksle mellom forgrunn og bakgrunn for å se nye mønstre (Kvalsund, 1998). I prosessen ble jeg overrasket over at sorteringen til F3a uttrykte det var viktigere at veilederne forstod, enn at klientene erfarte egne følelser, og at veilederne ikke var bevisste på eget kroppsspråk. Post-intervjuet nyanserte forståelsen og tolkningen, men erfaringen bevisstgjorde min egen forutinntatthet om hvilken rolle dette spiller for veilederne. Dette viste viktigheten av selvrefleksivitet og transparens i egen tolkning, samt at post-intervjuene var svært nyttige for å kvalitetssikre forskningen, ved at

sortererne både oppklarte, nyanserte og bekreftet tolkningene (Robbins & Krueger, 2000) Valg og refleksjoner over etiske perspektiv i forskningen er en viktig del av forskerens ansvar, og blir beskrevet i neste avsnitt.

3.5 Etiske overveielser

Forskningsetikk viser til verdier, normer og institusjonelle ordninger som regulerer den vitenskapelige virksomheten, og ivaretar personene som deltar (NESH, 2018; Sohlberg & Sohlberg, 2019). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), inkluderer respekt for menneskeverdet, informert og fritt samtykke, samt ivaretagelse av personvern i sine retningslinjer. Forskeren tar hensyn til menneskeverdet ved å ivareta deltakernes interesser, integritet og selvforståelser (NESH, 2018). For å ivareta deltakernes integritet kommuniserer jeg tydelig deltakernes ord og mine tolkninger. I post-intervjuene fokuserte jeg på å forstå faktoren bedre ut fra deltakerens subjektive opplevelser, og delte egne tolkninger som tilrettela for innspill og oppklaringer, og respekterte slik deltakerens selvforståelse.

Informert og fritt samtykke handler om at forskningsdeltakerne får tilstrekkelig informasjon om prosjektet, metoden, sin rolle og hvem som har tilgang på informasjonen, før de takker ja til å delta (NESH, 2018; Tracy, 2010). Dette sørget jeg for i informasjonsskrivet til deltakerne, der det også opplyses om rettigheter til å trekke samtykket (vedlegg 8). P-utvalget deltar etter fritt, informert og dokumenterbart samtykke, der det er viktig å unngå at deltakerne opplever manipulering eller press (NESH, 2018). Jeg vil belyse at ledelsen i Amatheia ga meg de ansattes kontaktopplysninger, og anbefalte de ansatte å delta. Det kan spekuleres i om veilederne opplever at deltakelsen er en forventning fra ledelsen, og derfor ikke helt frivillig (NESH, 2018). For å tydeliggjøre det frivillige grunnlaget, understreket jeg dette i informasjonsskrivet, samt retten til å trekke samtykket (vedlegg 8).

Personvernet handler om konfidensialitet, som er løftet forskeren gir deltakerne om ansvarlig behandling av personopplysningene, slik at identiteten deres beskyttes og skjules for utenforstående (NESH, 2018). Som en del av dette sørget jeg for at prosjektet ble godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD), før jeg tok kontakt med forskningsdeltakerne (vedlegg 9). Videre har jeg ivaretatt konfidensialiteten ved å oppbevare personopplysningene og annen forskningsdata på et passord-beskyttet domene (NESH, 2018). Deltakerne ble anonymisert ved å tildeles en kode i Qmethod Software, samt at identifikasjon og svar ble oppbevart adskilt, og jeg unnlot informasjon om demografiske fakta (NESH, 2018; Lutfallah & Buchanan, 2019).

4 Faktorfortolkning

Innsikten med masteroppgaven er å få innsikt i hvordan veilederne på Amatheia opplever valgsamtaler med kvinner som skal fortsette eller avslutte svangerskapet. I dette kapitlet presenteres tolkningen av faktorene, der hver faktor representerer veilederens subjektive opplevelser med valgsamtalene (Watts & Stenner, 2012). Med en abduktiv tilnærming har jeg observert mønstrene i faktorene, for å forstå subjektiviteten de uttrykker og tolkningen danner utgangspunktet for drøftingen i neste del (Allgood, 1997; Shank, 1998). I faktoranalysen valgte jeg en 4-faktor-løsning, der faktor 3 er bipolar og derfor splittet, og diskuteres som to ulike syn (3a og 3b).

Basert på tolkningen har jeg navngitt faktorene for å tydeliggjøre essensen i subjektiviteten, og gi dem en identitet som også skiller faktorene fra hverandre (Watts & Stenner, 2012). Navnene er: Faktor 1 "Medvandrere med grenser", Faktor 2 "Kompetente med mot til å spørre", Faktor 3a "Forståelsesfulle uten tårer", Faktor 3b "Medfølelse ansvarsgivere" og Faktor 4 "Påvirknings-bevisste med behov for å hjelpe". Videre presenterer jeg temaer som er fremtredende i hver faktor, og som impliserer likheter og ulikheter med de andre faktorene. De mest sentrale påstandene er presentert i egne tabeller, men alle påstandene ligger til grunn for tolkningen (vedlegg 1). I tabellene indikeres faktorens distinguishing statements med signifikans på $p < 0.05$, med asterisk (*). Jeg henviser også til post-intervjuene underveis, der Q-sorteringene har fått alias for å ivareta personvernet.

4.1 Konsensus-utsagn

Tabell 4.1 Konsensus-utsagn

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
10	Jeg kan skrive opp ord hun bruker på en tavle, så vi ser på dem sammen og jeg kan spørre om et og et tema	+3	+4	+2	+1	0
19	Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt	+1	+2	0	+2	+1
21	Hun kan være usikker på hva jeg mener om valget og hvis jeg stiller flere spørsmål om det ene alternativet enn det andre, så tør hun kanskje ikke å være ærlig med seg selv om hva hun føler	-3	-2	0	0	-1
24	Når hun sier «må» eller «burde», og jeg sier at ordene får meg til å lure på hva hun selv vil, så kan det stresse henne veldig om hun ikke kan svare meg på det	-2	-3	0	-3	-2
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3

Konsensus-utsagnene er rangert relativt likt på tvers av faktorene, og tolkes basert på rangeringen som vises i tabell 4.1 Konsensus utsagn. Veilederne er trent til å stå i alvoret med klienten, og de skriver opp klientens ord og spør om hvert tema (26,10). De er relativt nøytrale til å foreslå å snakke om et og et tema for å rydde (19). Bortsett fra F2 som er nøytral uttrykker faktorene uenighet i at klienten stresse av spørsmål om egne ønsker (24). De er nøytrale til hvorvidt flere spørsmål om det ene alternativet kan gjøre klienten mindre ærlig, bortsett fra F1 og F2 som uttrykker uenighet (21).

4.2 Faktor 1 "Medvandrere med grenser"

Åtte sorterere utgjør faktoren og lader mellom 0,56 og 0,75. Sorterereren med høyest ladning kunne ikke delta i post-intervju, men "Kjersti" som lader på 0,74 har bistått med sine opplevelser.

4.2.1 Grenser mellom hennes og mine følelser

Tabell 4.1 Faktor 1

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
35	Jeg forstår godt at det er vanskelig og vondt, men hvis jeg sitter å gråter med henne, så trår jeg over en grense	+4	-2	+4	-5	-2
4*	Hun kan si noe som trigger irritasjon i meg, og da kan det virke som jeg ikke tolerer henne, så jeg prøver å avverge det ved å dele litt av hva jeg tolket	-4	-3	-1	-2	0
11	Av og til har vi ikke kjemi, og hvis vi fortsetter da så hjelper det henne ingenting, så jeg hører heller om en kollega kan ta over	-4	-3	+1	-2	-3
22	jeg stiller åpne spørsmål, så hun kan legge merke til egen usikkerhet og at vi kan akseptere følelsen og møte den sammen	+3	0	0	+2	+3
25	Når jeg er sliten, så er det vanskeligere å være helt «nær», men jeg stiller relevante spørsmål uansett	-3	-2	+3	-1	+1
12*	Når hun forteller at hun er nervøs, så kan jeg kjenne uroen hennes på kroppen, da sier jeg at flere jeg møter er nervøse, og at det er helt greit å være det rundt meg	+2	0	+5	-2	-1

Faktor 1 (F1) opplever sterkt at det er grenseoverskridende å gråte med klienten (35:+4). De fokuserer på og tar del i klientens usikkerhet, for å møte og akseptere følelsene (22:+3). Veilederne kan kjenne klientens følelser i sin egen kropp (12:+2). Det hentyder at veilederne opplever noe likt som klientene, og de møter følelsene sammen. Veilederne normaliserer ved å si at nervøsitet er greit og ikke uvanlig. Å akseptere følelsen betyr at veilederne ikke bytter tema, men gir følelsen tid og rom til å være der (22:+3). De holder egen gråt under kontroll, og aksepterer og normaliserer gjennom ord og oppmerksomhet (35:+4,12:+2,22:+3). Veilederne kontrollerer egne følelser og fokuserer på klientens, som tolkes som å opprettholde grenser. Kanskje identifiserer de veileder-rollen som en stødig og rolig medvandrer, som ikke viser sterke følelser. Medvandreren fokuserer og oppmuntrer vandreren (klienten) til å erfare og akseptere egne følelser, og karakteriserer ikke ting som feil eller unormalt.

Kjersti bekrefter tolkningen, og kjenner seg igjen i metaforen. Hun kan bli berørt, men opplever det er feil å gi det fokus ved å fortelle klienten hvorfor. Hun kan bli berørt selv om klienten ikke uttrykker følelser, som kan være tegn på underliggende følelser hos klienten. Kjersti senker tempoet, tilpasser stemmen og forteller klienten at noe berører henne. Dette er ofte et vendepunkt der klienten opplever følelser den har holdt nede. Kjersti kan også la klientenes ord henge i luften, uten å respondere med ord. Klientene får rom til å føle egne ord, som gir en stillhet som ikke er taus, men som fylles av modning og ettertanke.

Veilederne blir berørte av klientene, men kontrollerer hva de viser. Derfor kan det tolkes som at veilederne kan bli irriterte av klientene, men at irritasjonen ikke vises (4:-4). Dårlig kjemi hindrer ikke samtalen, og det er ikke vanskeligere å være "nær" når veilederne er slitne (11:-4,25:-3). Jeg forstår det som at kjemien ligger i feltet mellom klienten og veilederen, og kan derfor vise til samspillet deres. At kjemien ikke hindrer

samtalen kan tyde på at veilederne har påvirkning på samspillet, så de avhenger ikke av en god match. At de fortsatt er nære klientene når de er slitne, tyder på at de kan mobilisere ressurser for å sikre tilstedeværelse, som underbygger veilederens innvirkning på samspillet. Kjersti bekrefter at samtalerne kan vekke irritasjon, og at hun ikke forteller det til klienten. Hvis irritasjonen mot formodning vises, sier hun at hun ble berørt og gir så fokuset tilbake til klienten. Helst skjuler hun det og snakker senere med en kollega eller egen veileder, for å få ut irritasjonen og reflektere over hva som trigget. Hun forteller at kjemien sjelden hindrer sjelden. Når de er forskjellige vil hun tilpasse språket, men ellers er ulikhetene bare spennende.

4.2.2 Grenser mellom hennes liv og mitt

Tabell 1.2

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
27	Hvis jeg hadde prøvd å vise medfølelse ved å dele masse om at jeg har vært rådvill i valgsituasjoner selv, så ville jeg bare ha dekket mitt eget behov	+5	-1	+2	0	-1
13	Det kan være vanskelig at jeg ikke skal fikse noe, men bare lene meg tilbake i stolen og lytte, så hun kan komme frem til svaret selv	-5	+1	+2	-4	+2
28	Jeg vil hennes beste, så jeg henviser henne videre hvis jeg skjønner at det har vært utfordringer før valgsituasjonen, for jeg vet hvor min kompetanse går og ikke	+4	-4	+1	0	+1
36*	Hvis jeg absolutt må være tilgjengelig for noe privat, så sier jeg det kort i starten, så hun vet jeg bryr meg om henne, selv om jeg kaster et blikk på telefonen	-3	-1	+3	0	0
14	De gangene jeg vet hva jeg hadde valgt selv, så må jeg minne meg på hvor ulike vi er. Så stiller jeg spørsmål om hennes liv, for det er jo hun som skal leve videre med beslutningen	+2	0	0	+4	-1
20	Hun kan være redd for at hun holder på å bli gal, og da forteller jeg om hva som skjer i kroppen med hormoner osv når man er gravid, for det fysiologiske kan bidra til at følelsene og meningene om valget svinger mye	+2	+3	-1	+2	-3
12*	når hun forteller at hun er nervøs, så kan jeg kjenne uroen hennes på kroppen, da sier jeg at flere jeg møter er nervøse, og at det er helt greit å være det rundt meg	+2	0	+5	-2	-1
15	Jeg har ikke noe ansvar for valget som blir tatt, hun vet best selv og det kan jeg si høyt til henne også	-1	+4	-3	+2	-3

Veilederne dekker sitt eget behov hvis de viser forståelse ved å fortelle klienten om egne opplevelser (27:+5). Dette kan være behovet for å bli hørt og sett, og hvis veilederne forteller om egne opplevelser så setter de egne behov foran klientens. At klientens behov er i fokus kan underbygges av at veilederne kan lene seg tilbake og unngå å fikse noe, fordi det er best for klientene å finne svarene selv (13:-5). Veilederne vil ikke fortelle det til klienten hvis de må følge med på telefonen og være tilgjengelige privat (36:-3). Kanskje ønsker veilederne å være diskret, og setter egne behov for å være tilgjengelige bak klientens. At det ikke fortelles kan også tolkes som å opprettholde skillet mellom privatliv og arbeidsliv. Kjersti bekrefter disse tolkningene. Det var overraskende at veilederne har rangert eget ansvar på det nøytrale feltet, når de virker tydelige på grenser i relasjonen (15:-1). Kjersti oppklarer at hun mener klienten har hovedansvaret, men hvis hun hadde kommunisert det slik som i påstanden ville klienten følt seg avvist og alene. Jeg tolker det som at grensene opprettholdes når klienten er ansvarlig for valget, men grensen må kommuniseres på rett måte.

Veilederne er ganske bevisste på hvor ulike de er fra klientene, spesielt når de vet hva de selv ville valgt (14:+2). Dette temaet kan også knyttes til grenser, ved å skille mellom hverandres liv og erfaringer. Veilederne kan møte klienter som er urolige, som føler seg unormale eller at de blir gale fordi følelsene svinger mye (12:+2, 20:+2). I slike situasjoner forteller veilederne dem at flere er urolige, og at hormoner forsterker

svingningene. Da kan veilederne normalisere og vise klienten at de ikke er alene, men samtidig opprettholde grensene ved å ikke inkludere eget liv. Veilederne kjenner grensene for egen kompetanse og henviser klienten videre hvis den har utfordringer utenfor valgsituasjonen (28:+4). Det tolkes som at noen elementer havner utenfor rammene av valgsamtalen og veiledernes kompetanse. Kjersti kjenner seg igjen i tolkningene. Hun tilføyer at hun ikke forteller om egne utfordringer med valg, fordi klientens situasjon er uavklart. Hadde hun fortalt hva som har fungert for henne i lignende situasjon, kunne det påvirket og tilført klienten et synspunkt. Noen temaer er utenfor rammen av samtalen og kompetansen, som for eksempel vold og seksuelt misbruk. Da kan Kjersti informere om andre profesjonelle som har temaene som sitt hovedfelt. Amatheas oppgave er valgsituasjonen, "det er ikke terapi vi skal drive med". Grensene for hvor lenge de følger klientene gjør også at noen temaer passer bedre i andre kontekster.

4.3 Faktor 2 "Kompetente med mot til å spørre"

Tre Q-sorterere lader på faktoren, mellom 0.73 og 0.77. Av dem kunne "Karianne" som lader på 0.73, delta i post-intervju. Ladningen er høy, og selv om sorteringen forklarer litt mindre av faktorsynet, er forskjellene små.

4.3.1 Egen kompetanse, henvisning og den andres ansvar

Tabell 2.1

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3
15	Jeg har ikke noe ansvar for valget som blir tatt, hun vet best selv og det kan jeg si høyt til henne også	-1	+4	-3	+2	-3
28*	Jeg vil hennes beste, så jeg henviser henne videre hvis jeg skjønner at det har vært utfordringer før valgsituasjonen, for jeg vet hvor min kompetanse går og ikke	+4	-4	+1	0	+1

Faktor 2 (F2) uttrykker en sterk opplevelse av å være trent og opplært til å stå i alvoret og usikkerheten med klienten (26:+5). Veilederne har kompetanse til tilstedeværelse i opplevelsene til klienten, har kontroll og vet hva de skal gjøre/vise i ulike situasjoner. F2 er den av faktorene som føler sterkest at de ikke har ansvar for valget, og de kan kommunisere at klienten vet best (15:+4). Veilederne vil kanskje gi klienten albuerom til å være i opplevelsene og stole på seg selv. Veilederne er kompetente til å vise forståelse uansett, uten å endre på vegne av klienten. F2 kjenner seg ikke igjen i å henvise klienten videre (28:-4). De vil kanskje vise klienten at de står med dem, og kompetansen gjør at de gir plass til flere alvorlige temaer. Veilederne fyller et tomrom hos klientene (26:+5), og erfarer kanskje at klientene har savnet noen som lytter åpent og forståelsesfullt. Det kan bety at det krever kompetanse for å være en god samtalepartner.

Karianne bekrefter tolkningen, og tilføyer at det gjelder teoretisk og ferdighetsmessige kompetanse, samt praktisk erfaring og mengdetrening. Hun mener det er viktig å snakke om ansvar og ansvarliggjøring, for ubehaget i situasjonen gjør at mange klienter vil at andre skal ta valget for dem. Karianne snakker med klientene om det ubehagelige ansvaret ved å ta et valg, og viktigheten av å tørre å ta det. Det gir eierskap, så klienten kan se seg i speilet og kjenne at *jeg* tok valget ut ifra situasjonen. Identifikasjonen er viktig og flere angrer hvis den mangler. Karianne bekrefter at hun gir rom og viser at hun tåler å høre om temaer som vold eller rus i familien. Opplevelsene kan ha innvirkning på

klientenes valgstrategi og tilgang på ressurser. Karianne kaller det skjulte sårbarheter, som krever tid og tillitsbygging for å synliggjøres. Sårbarhetene kan komplisere en valgsituasjon, men med mindre temaet er irrelevant for valgprosessen er det ikke grunn til å henvise videre. En mulig forklaring er at utdanningsbakgrunn fra psykologi sammenlignet med jordmor kan ha innvirkning. Karianne gjenkjente dette, men tilføyde at etter mengdetrening og arbeidserfaring blir de mer like.

4.3.2 Rydde i kaoset, informasjon og refleksjon av følelse

Tabell 2.2

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
*16	Hvis jeg sier at det høres ut som hun helst vil fullføre svangerskapet men er redd for hva partneren mener, så er jeg bare enda en ytre påvirkning og det ville ikke føltes bra for meg	-2	-5	-2	-3	+2
10	Jeg kan skrive opp ord hun bruker på en tavle, så vi ser på dem sammen og jeg kan spørre om et og et tema	+3	+4	+2	+1	0
17	Hun kan synes det er vanskelig at valget påvirker andre, og at hun skal finne ut hva som er viktigst for henne, og da kan det oppleves mer kaotisk hvis jeg stiller for store spørsmål	-2	-4	+1	-2	+1
20	Hun kan være redd for at hun holder på å bli gal, og da forteller jeg om hva som skjer i kroppen med hormoner osv når man er gravid, for det fysiologiske kan bidra til at følelsene og meningene om valget svinger mye	+2	+3	-1	+2	-3
34	Hvis hun forteller meg noe, og jeg stiller et oppfølgingsspørsmål som ikke passer, så kan hun føle seg mer misforstått og alene om følelsene	-2	+2	-1	-1	0
18	Når jeg skriver opp hennes ord på en tavle, så kan hun kjenne på om det er hennes meninger eller noe hun har "arvet" av foreldre eller venner, hun oppdager ofte noe nytt om seg selv da	+2	+2	+1	-1	-4
19	Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt	+1	+2	0	+2	+1
21	Hun kan være usikker på hva jeg mener om valget og hvis jeg stiller flere spørsmål om det ene alternativet enn det andre, så tør hun kanskje ikke å være ærlig med seg selv om hva hun føler	-3	-2	0	0	-1

F2 er den av faktorene som er mest uenig i at de påvirker klienten hvis de deler en tolkning om at klienten vil fortsette graviditeten, men påvirkes av partnerens mening (16:-5). Av faktorene kjenner F2 seg mest igjen i å bruke tavle for å belyse klientens ord og spørre om et og et tema (10:+4). Påstandene kan tolkes som parafrasering og reflektering av klientens ord, for å øke bevisstgjøring og refleksjon. Ordene på tavlen tyder på at de trekker ut og gjenforteller essensen i det klienten sier, som kan tydeliggjøre og rydde i tankene. Veilederne kan dele en tolkning som er basert på det som er sagt, og klienten kan vurdere om det stemmer eller ikke. Til klienter som foretrekker eller misliker begge alternativene likt, uttrykker veilederne at de kan foreslå å fokusere på et alternativ om gangen (19:+2). Å avgrense fokus kan være en annen strategi for å rydde i forvirringen. De kan også gi informasjon om fysiologiske prosesser, når klientene ikke gjenkjenner seg selv fordi følelsene svinger (20:+3). Veilederne kan altså tydeliggjøre, rydde og informere når klienter ikke ser alternativene grundig, fordi følelsene og tankene er kaotiske og skiftende. Karianne bekrefter tolkningene.

Veilederne bruker også tavle så klientene kan kjenne om ordene representerer egne behov og tanker, eller påvirkning fra familie og venner (18:+2). Samt løfte frem hvorvidt klienten er usikker på valget på grunn av partnerens behov (16:-5). Det viser at klientene utfordres av at valget har innvirkning på andres liv. Av faktorene er F2 minst enige i at situasjonen blir mer kaotisk hvis de stiller for store spørsmål (17:-4). Her tolkes store spørsmål som fremtid med partner, fordommer, forventninger og egne og

andres behov. Dette hentyder at valget kan påvirkes av klientenes nettverk, og at veilederne belyser og snakker om dette.

Karianne kjenner seg igjen i strategiene for å bevisstgjøre og rydde i kaoset, og mener det verste er å være redd for å stille spørsmål. Store spørsmål er ikke farlige, men det er viktig å kunne følge dem opp, mener Karianne. Det kan forklare uenigheten i at kvinnen blir mindre ærlig hvis veilederne spør mer om det ene alternativet, enn det andre (21:-2). Det verste er å ikke spørre. Samtidig kan F2 oppleve at feil oppfølgingsspørsmål gjør at kvinnen føler seg misforstått og alene (34:+2). Karianne mener klientene kan føle seg misforstått, men ikke nødvendigvis alene. Klientene sier ifra når noe er misforstått, så Karianne kan stille nye spørsmål isteden. Hun mener de store spørsmålene ligger der som mulige konsekvenser og er ubehagelige å ta fatt på, men det er verre hvis de ikke belyses før valget tas. Det er et praktisk eksempel på å være trent til å stå i ubehaget med klienten (26:+5).

4.4 Faktor 3a "Forståelsesfulle uten tårer"

To Q-sorterere utgjør faktor 3a med 0.73 og 0.63. "Elin" har høyest ladning, og deltok i post-intervju.

4.4.1 Forståelse er viktig, men det krever sin pris

Tabell 3.1

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
33*	det er viktigere at hun kjenner på følelsene sine når hun forteller, enn at jeg skal forstå alt, men jeg lytter og "tuner meg inn" på følelsene	0	+3	-5	0	+4
12*	når hun forteller at hun er nervøs, så kan jeg kjenne uroen hennes på kroppen, da sier jeg at flere jeg møter er nervøse, og at det er helt greit å være det rundt meg	+2	0	+5	-2	-1
15	Jeg har ikke noe ansvar for valget som blir tatt, hun vet best selv og det kan jeg si høyt til henne også	-1	+4	-3	+2	-3
25*	Når jeg er sliten, så er det vanskeligere å være helt «nær», men jeg stiller relevante spørsmål uansett	-3	-2	+3	-1	+1
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3
13	det kan være vanskelig at jeg ikke skal fikse noe, men bare lene meg tilbake i stolen og lytte, så hun kan komme frem til svaret selv	-5	+1	+2	-4	+2
11	Av og til har vi ikke kjemi, og hvis vi fortsetter da så hjelper det henne ingenting, så jeg hører heller om en kollega kan ta over	-4	-3	+1	-2	-3
9	Hvis vi har møttes før og jeg begynner samtalen med nye spørsmål, så får hun ikke sagt hva som kan ha endret seg siden sist, og da møter jeg henne ikke der hun er	-1	-1	+3	+1	+2

Faktor 3a (F3a) føler sterkest av faktorene at de kan kjenne klientens uro på kroppen, og beroliger med at nervøsitet er vanlig og greit (12:+5). Dette kan tolkes som at veilederne viser forståelse og aksept for uroen. Veilederens forståelse bygger antakelig

på egen kompetanse og erfaring med tidligere klienter (26:+2,12:+5). Veilederne uttrykker at de kan begynne samtalene med å spørre om eventuelle endringer, som indikerer ønske om å forstå klientene i øyeblikket (9:+3). Ved første øyekast virker det viktigere å forstå klientene, enn at klientene erfarer følelsene sine (33:-5). Elin bekrefter fokuset på empati og forståelse. Hun viser aksept ved å snakke om nervøsiteten, og klienten slipper å ha det usagt og ensomt. Veilederen bør forstå klienten for å gi relevante og treffende spørsmål tilbake, men Elin oppklarer at det er viktigere at klienten *føler seg forstått*, enn at veilederen faktisk forstår.

F3a skiller seg ut ved at det er vanskeligere å være "nær" når de er slitne (25:+3). Veilederne opplever ansvar for valget, og det kan være utfordrende å lene seg tilbake uten å fikse noe (15:-3,13:+2). Fokuset på å forstå kan kreve noe av veilederne. Ønsket om at klienten føler seg forstått og følelsen av medansvar kan gjøre det vanskeligere å lene seg tilbake uten å fikse noe. Forståelsen, ansvarsfølelsen og hjelpe-behovet koster antakelig energi, og er mer utfordrende når veilederne er slitne. Elin kjenner seg igjen og opplever at det er vanskeligere å være hjelper hvis en ikke er helt på plass selv, enten det er sykdom eller annet. Hun mener det krever energi å være genuint interessert og ha konsentrert fokus. Dersom hun i tillegg distraheres av egen uro, oppleves det vanskeligere å legge eget liv i bakgrunnen for å sette seg inn i klientens situasjon. I motsetning til de andre faktorene er F3a nøytrale til hvorvidt det er bedre for klienten å møte en annen veileder når kjemien ikke er der (11:+1). Elin forteller at kjemien er opp til henne og hun skal være empatisk, tone seg inn og tåle dårlige kommentarer uten å ta det personlig. Men hun erfarer at *klienten* kan oppleve manglende kjemi, og bør da få mulighet til å snakke med noen andre.

4.4.2 Hvordan forståelsen oppleves og vises

Tabell 3.2

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
31*	Hun føler alt er hennes feil og at hun fortjener å ha det vondt. Da råder jeg henne til å ikke straffe seg selv, for det hjelper henne ingenting	-1	+1	+4	-4	-2
35	Jeg forstår godt at det er vanskelig og vondt, men hvis jeg sitter å gråter med henne, så trår jeg over en grense	+4	-2	+4	-5	-2
3	Erfaringene mine påvirker hvordan jeg tolker, men jeg forteller noe av det likevel, så hun merker at jeg er oppmerksom på samtalen	0	-2	-4	+1	-5
2*	Jeg er bevisst på hvordan jeg sitter og hvordan jeg ser på henne når hun forteller, så hun skal føle seg respektert	+1	+1	-4	+4	+5
6*	Flere er glade for lovlig abort, men trodde ikke de skulle havne der selv. Da speiler jeg hennes ord tilbake, så hun merker at jeg tar henne på alvor	+1	+1	-3	0	0
36	Hvis jeg absolutt må være tilgjengelig for noe privat, så sier jeg det kort i starten, så hun vet jeg bryr meg om henne, selv om jeg kaster et blikk på telefonen	-3	-1	+3	0	0
30	Hun kan føle seg annerledes som trenger hjelp til dette, og det er vondt å føle at andre mestrer noe bedre enn seg selv, så jeg sier at det er normalt å trenge å prate med noen	+1	+2	-3	-1	+1
27	Hvis jeg hadde prøvd å vise medfølelse ved å dele masse om at jeg har vært rådvill i valgsituasjoner selv, så ville jeg bare ha dekket mitt eget behov	+5	-1	+2	0	-1
1*	Jeg kan ikke unngå å tolke, men jeg har fokus på det hun sier og viser, for det er hennes liv og det er mye jeg ikke vet	0	+3	-2	+5	+2

Veilederne uttrykker uenighet i å fortelle om egne erfaringer for å kommunisere forståelse til klientene (3:-4). De kjenner seg ikke igjen i å speile klientens ord, og dette vekker sterkere psykologisk signifikans enn hos de andre faktorene (6:-3). Det tyder på kontroll over hva de deler i samtalen, og kan nyansere uenigheten i at de ikke kan unngå å tolke (1:-2). Forrige tema hentydet at veiledernes forståelse kan baseres på tolkning av klienten i lys av egen kompetanse og erfaring, og de ovennevnte påstandene henter om at veilederne unngår å dele tolkningen i likhet med flere av faktorene. På tross av at de deler en erfaring om at nervøsitet er vanlig, vil de andre ganger unngå å beskrive noe som normalt (12:+5,30:-3). Kanskje veilederne ikke vil normalisere noe med mindre klientene kommuniserer en tydelig uro, for da blir det mer et uttrykk for veiledernes tolkning (30:-3). Veilederne begrenser også hva de deler av egne følelser og utfordringer, for eksempel er det grenseoverskridende å gråte med klientene (27:+2,35:+4). Veilederne vil altså vise forståelse gjennom ord og spørsmål, uten å dele egne tolkninger, erfaringer eller følelsesuttrykk. Dette utfordres av at veilederne sier til en skyldbetyngt klient at det ikke hjelper å straffe seg selv (31:+4). Elin bekrefter at egne erfaringer påvirker tolkningene, og at hun kan påvirke klientene. Derfor åpner hun alltid for å høre klientenes oppfatning, slik at hun ikke pålegger en beskrivelse som ikke stemmer. Det blir feil å gi råd om å ikke å straffe seg selv, men det er likevel viktig å snakke om hvordan følelsene kompliserer valget (31:+4). Elin kan heller gi informasjon og statistikk for å vise at skyld, straff og skam bare virker uvanlig fordi det ikke snakkes

om. I motsetning til tolkningen gir hun også informasjon om fysiologiske prosesser og abortprosedyrer, og sier det er en del av kompetansen Amatheia tilbyr.

Elin bekrefter tolkningen, og mener veilederne skal sette seg inn i klientenes historier og følelser: "men vi skal ikke føle det samme". Hun ønsker å vise at hun tåler det som kommer, og da blir det feil å gråte på klientens vegne. Da virker det som et paradoks at veilederne er bevisste på egen kommunikasjon, men ikke på eget kroppsspråk (2:-4). F3a hentyder bevissthet på kroppsspråket ved at de kjenner seg igjen i å forklare det til klienten dersom veilederne må være tilgjengelige for noe privat (36:+3). Kanskje veilederne kan kommunisere gjennom kroppsspråket uten kontinuerlig bevissthet. Elin bekrefter dette. Hun leser og tilpasser seg klienten hele tiden, men det sitter i ryggmargen, og krever ikke bevisst fokus.

4.5 Faktor 3b "Medfølende ansvarsgivere"

To Q-sorterere definerer denne faktoren med ladninger på 0.55 og 0.54. Jeg hadde post-intervju med "Anette" som har høyest ladning.

4.5.1 Følelsesfelleskap og tillit

Tabell 3.3

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
35*	Jeg forstår godt at det er vanskelig og vondt, men hvis jeg sitter å gråter med henne, så trår jeg over en grense	+4	-2	+4	-5	-2
2	Jeg er bevisst på hvordan jeg sitter og hvordan jeg ser på henne når hun forteller, så hun skal føle seg respektert	+1	+1	-4	+4	+5
13	det kan være vanskelig at jeg ikke skal fikse noe, men bare lene meg tilbake i stolen og lytte, så hun kan komme frem til svaret selv	-5	+1	+2	-4	+2
29*	det kan være rart å være sårbar med en fremmed, og for noen er det ekstra vanskelig å svare på personlige spørsmål da	-1	0	-2	+3	-1
32	noen snakker med moren sin om alt utenom dette, mange har jo mye meninger om abort, men jeg kan foreslå at det kan være fint å dele med noen hun stoler på	+1	-1	-1	+3	0
15	Jeg har ikke noe ansvar for valget som blir tatt, hun vet best selv og det kan jeg si høyt til henne også	-1	+4	-3	+2	-3
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3

Veilederne vil kommuniserer respekt, og er bevisste på kroppsholdning og blikk (2:+4). Det er ikke grenseoverskridende om de gråter med klienten (35:-5). Samtidig føler ikke veilederne ansvar for valget, eller behov for å fikse noe (15:+2,13:-4). Veilederne kan oppleve og uttrykke medfølelse gjennom kroppsspråket. Parallelt med at klienten uttrykker smerte, kan veilederne ta del i opplevelsen og vise tårer. At de kan lene seg

tilbake og bare lytte, kan hentyde at medfølelsen ikke uttrykkes ukontrollert (13:-4). De føler ikke ansvar for valget, og vil antakelig ikke påvirkes av eget behov for å endre situasjonen (15:+2). Det er vanskeligere å være sårbar med en fremmed, så veilederne kan oppmuntre klientene til å åpne seg til noen de stoler på (29:+3, 32:+3). Veilederne erfarer trolig at klientene bør ha tillit til samtalepartneren, nettverket kan være en ressurs hvis tilliten er der. Klientene får antakelig mer tillit til respektfulle veiledere, som kan forklare hvorfor kroppsspråket er viktig. Sammenlignet med de andre faktorene har F3b mindre fokus på hvorvidt egen kompetanse fyller et tomrom for klientene (26:+1). Når nettverket kan være en ressurs, kan det tenkes klientene ikke har et tomrom som må fylles.

Anette er bevisst på å vise en inviterende kroppsholdning, uten armene i kors, og hun sitter på skrå for å gi klienten fri øyekontakt. Hun mener tilliten gjør at klienten kan snakke om det vanskelige: "En god relasjon kan skape god refleksjon". Valget har en tidsfrist, så tilliten bør etableres fort. Anette mener det er forskjell på å vise følelser og å stri-gråte. Hun vil anerkjenne klientens opplevelse og utfordrende situasjon på en profesjonell måte. Hun kan felle en tåre og si det er vondt å høre, men stri-gråt tar fra klienten det som er hennes. Jeg tolket det som at hun tilpasser egen intensitet, så hun ikke viser mer følelser enn klienten. Det stemte, og hun tilføyde at ellers kan klienten føle ansvar for henne isteden. Hun opplever klientene kan være usikre på andres synspunkter og holdninger, så de kvier seg for å fortelle andre om valget. Anette mener det likevel er fint når klienten deler med noen den stoler på, for nettverket kan være en ressurs uansett utfall. Hun mener likevel at klientene bør reflektere over egne behov, og forberede seg på reaksjoner som kan komme.

4.5.2 Egne tolkninger som fallgruve og verktøy

Tabell 3.4

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
1	Jeg kan ikke unngå å tolke, men jeg har fokus på det hun sier og viser, for det er hennes liv og det er mye jeg ikke vet	0	+3	-2	+5	+2
14	De gangene jeg vet hva jeg hadde valgt selv, så må jeg minne meg på hvor ulike vi er. Så stiller jeg spørsmål om hennes liv, for det er jo hun som skal leve videre med beslutningen	+2	0	0	+4	-1
31	Hun føler alt er hennes feil og at hun fortjener å ha det vondt. Da råder jeg henne til å ikke straffe seg selv, for det hjelper henne ingenting	-1	+1	+4	-4	-2
24	Når hun sier «må» eller «burde», og jeg sier at ordene får meg til å lure på hva hun selv vil, så kan det stresser henne veldig om hun ikke kan svare meg på det	-2	-3	0	-3	-2
19	Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt	+1	+2	0	+2	+1
8	Når jeg deler mine assosiasjoner til noe hun sa, så vil jeg at hun skal føle seg hørt og sett, men det er ikke sikkert hun sier ifra hvis jeg misforstår	-1	-1	+1	-3	-4
16	Hvis jeg sier at det høres ut som hun helst vil fullføre svangerskapet, men er redd for hva partneren mener, så er jeg bare enda en ytre påvirkning og det ville ikke føltes bra for meg	-2	-5	-2	-3	+2
20	Hun kan være redd for at hun holder på å bli gal, og da forteller jeg om hva som skjer i kroppen med hormoner osv når man er gravid, for det fysiologiske kan bidra til at følelsene og meningene om valget svinger mye	+2	+3	-1	+2	-3

Veilederne kan ikke unngå å tolke (1:+5). Tolkningene kan forstås som tankeprosesser som produserer hypoteser, sammenligner klienter og setter temaer i sammenheng. Tolkningene kan være feilslåtte og mangelfulle, så veilederne fokuserer på det som blir sagt og vist uten å fortelle klientene om tolkningene. Hvis de vet hva de selv ville valgt, så minner de seg på at klienten er eksperten med egne behov og ønsker (14:+4). Det tolkes som en fallgrube å la egne tolkninger styre for mye i samtalen. Veilederne har antakelig tro på at kvinnen vet hva som er rett, og de retter fokus og spørsmål til henne for å fremme refleksjon og forståelse. De kjenner seg ikke igjen i å råde en skyldbetyngt klient til å ikke straffe seg selv (31:-4). Når veilederne tror at kvinnen vet best, vil de heller stille spørsmål og fremme refleksjon, enn å gi råd basert på egen tolkning.

Veilederne kan likevel ta styring over samtalen ved å avgrense og rette fokus gjennom spørsmålene. De kan foreslå for ambivalente klienter at de snakker om et og et tema, og stille spørsmål for å bevisstgjøre en følelse (19:+2,20:+2). Antakelig skjer en tolkningsprosess, der veilederne vurderer klientens ambivalens og følelsene de skal rette fokus mot. Veilederne opplever ikke at de vanskelige spørsmålene stresser klientene (24:-3). Det viser at tolkningene også er nyttige verktøy i veiledningen. De kan rette fokus mot partnerens innflytelse, uten å føle at det påvirker klienten til å mene det samme som veilederen (16:-3). Dette nyanserer hypotesen om at veilederne holder egne tolkninger for seg selv, og tyder på at de i noen situasjoner kan dele tolkningene med klientene. De viser tillit til at klientene sier ifra hvis veilederen misforstår, og åpner antakelig for at klienten kan reagere på tolkningene (8:-3).

Anette kjenner seg igjen og sier at de fleste har en mening om abort, og hun er derfor bevisst på egne holdninger slik at de ikke blir ubevisste påvirkninger (1:+5). Videre forteller hun at tolkninger er en fallgrube hvis hun ikke åpner for reaksjon og tydeliggjør at klienten kan være uenig. Men også verktøy for å fremme refleksjon, for eksempel har ofte begge alternativene ubehagelige utfall og den helt rette avgjørelsen er uopnåelig. Når ingen perspektiv er usagte, så muliggjøres informerte valg. Refleksjonen stimuleres også ved å belyse tabubelagte perspektiver, som klienten ikke drøfter med nære relasjoner. Perspektivet kan oppklare eller utelukkes, og klienten kommer uansett nærmere valget. Anette har sterk tro på at klienten har svarene på hva som er rett i sitt liv og kan la den andre finne svaret selv (13:-4). Dette bekrefter tolkningen i første avsnitt og viser hvordan de to temaene kan knyttes sammen. Det er ikke vanskelig å la klienten finne sine svar, når hun tror det er veien til et godt valg.

4.6 Faktor 4 "Påvirknings-bevisste med behov for å hjelpe"

To Q-sorterere lader på denne faktoren med 0.55 og 0.75. Jeg hadde post-intervju med "Vera", som har høyest ladning.

4.6.1 Bevissthet på kroppsspråk og følelser, men ikke alt kan forstås

Tabell 4.1

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
2	Jeg er bevisst på hvordan jeg sitter og hvordan jeg ser på henne når hun forteller, så hun skal føle seg respektert	+1	+1	-4	+4	+5
3*	Erfaringene mine påvirker hvordan jeg tolker, men jeg forteller noe av det likevel, så hun merker at jeg er oppmerksom på samtalen	0	-2	-4	+1	-5
33	det er viktigere at hun kjenner på følelsene sine når hun forteller, enn at jeg skal forstå alt, men jeg lytter og "tuner meg inn" på følelsene	0	+3	-5	0	+4
5*	Mange synes det er skamfullt, og da har hun lettere for å tolke blikket mitt eller kroppsholdningen, som at jeg ikke aksepterer henne	0	0	-1	-1	+3
20	Hun kan være redd for at hun holder på å bli gal, og da forteller jeg om hva som skjer i kroppen med hormoner osv når man er gravid, for det fysiologiske kan bidra til at følelsene og meningene om valget svinger mye	+2	+3	-1	+2	-3
22	Jeg stiller åpne spørsmål, så hun kan legge merke til egen usikkerhet og at vi kan akseptere følelsen og møte den sammen	+3	0	0	+2	+3
35	Jeg forstår godt at det er vanskelig og vondt, men hvis jeg sitter å gråter med henne, så trår jeg over en grense	+4	-2	+4	-5	-2
7	Hvis hun synes det er vanskelig å se for seg fremtiden, så gir jeg informasjon om både abortprosedyrer og rettigheter hvis hun fullfører, så vet hun hva alternativene innebærer sånn praktisk	0	+1	-2	+1	-2
4	Hun kan si noe som trigger irritasjon i meg, og da kan det virke som jeg ikke tolerer henne, så jeg prøver å avverge det ved å dele litt av hva jeg tolket	-4	-3	-1	-2	0

Veilederne i faktor 4 (F4) har fokus og bevissthet på eget kroppsspråk, der kroppsspråk tolkes som øyekontakt, ansiktsuttrykk, kroppsposisjon og holdning (2:+5). De ønsker å kommunisere respektert og aksept, og skamfulle klienter er mer sensitive for kroppsspråket (5:+3). F4 er mer nøytrale enn de andre til hvorvidt klienten kan trigge irritasjonen (4:0). Det kan tenkes veilederne blir irriterte, men fokuset på kroppsspråk gjør at irritasjonen ikke kommuniseres. F4 har også fokus på klientens kroppsspråk og følelser. Veilederne kan stoppe opp ved usikkerhet slik at klienten oppdager og aksepterer følelsen (22:+3). Det er viktigere at klienten forteller og opplever følelsene, enn at veilederne skal forstå alt (33:+4).

Veilederne kjenner seg ikke igjen i å vise oppmerksomhet ved å dele egne erfaringer for (3:-5). Erfaringene tolkes som nyttige, men klientens opplevelse er i fokus og veilederens forståelse i bakgrunnen. De har lite fokus på å gi informasjon eller ekspert-råd om abortprosedyrer eller fysiologiske prosesser (20:-3,7:-2). Selv om veilederne ikke forstår alt, så lytter og "tuner" de seg inn på følelsene. Det kan hentyde at veilederne stiller seg inn på lignende "følelses-frekvens", som å gråte med klienten hvis de blir berørte (35:-2). Vera bekrefter tolkningene, og forteller at hun ikke viser det hvis hun blir irritert. Hun mener samtalen skal handle om klienten og at det er "et fett hva jeg har tenkt eller følt". Hun sier hun kan gi informasjon, men prioriterer fokuset på følelsene og refleksjonene. "Selv om jeg er jordmor, så er jeg ikke først og fremst jordmor i det møtet". Hun forteller at når hun viser seg berørt, så føler klienten seg møtt og mindre alene. Vera forteller at hun balanserer egne følelser med hva klienten viser, og hyl-gråt er uansett grenseoverskridende.

4.6.2 Skam og påvirkninger

Tabell 4.2

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
18	Når jeg skriver opp hennes ord på en tavle, så kan hun kjenne på om det er hennes meninger eller noe hun har "arvet" av foreldre eller venner, hun oppdager ofte noe nytt om seg selv da	+2	+2	+1	-1	-4
16*	Hvis jeg sier at det høres ut som hun helst vil fullføre svangerskapet men er redd for hva partneren mener, så er jeg bare enda en ytre påvirkning og det ville ikke følt bra for meg	-2	-5	-2	-3	+2
29	Det kan være rart å være sårbar med en fremmed, og for noen er det ekstra vanskelig å svare på personlige spørsmål da	-1	0	-2	+3	-1
32	Noen snakker med moren sin om alt utenom dette, mange har jo mye meninger om abort, men jeg kan foreslå at det kan være fint å dele med noen hun stoler på	+1	-1	-1	+3	0

F4 opplever at de påvirker klienten om de deler en undring på om partneren påvirker valget (16:+2). Det kan tolkes som at de holder tilbake tolkninger, både for å fokusere på klienten og for å ikke påvirke. Veilederne fokuserer ikke på påvirkning fra familie eller venner (18:-4). De er også nøytrale til å oppmuntre klienten til å snakke med noen nære (32:0). De har kanskje mindre fokus på omgivelsene, fordi det tar fokuset vekk fra klienten. Kanskje vil de ikke inkludere klientens nettverk, fordi enkelte klienter er mer sensitive for kroppsspråket, og personer som ikke er bevisste på egen kommunikasjon kan tilføre skam eller påvirke valget. Hvorvidt klienten lettere kan åpne seg til en fremmed, er i bakgrunnen av F4 sin oppmerksomhet (29:-1). Det kan tenkes veilederne erfarer at valget er et sårbart tema for klientene uansett samtalepartner. Vera bekrefter og nyanserer tolkningen. Hun forteller at det er fint å snakke med noen man stoler på, men hun kan fraråde klienter å snakke med nære før valget er tatt, fordi meningene er lettere å lese og bli påvirket av. Vera mener påvirkningen både leder til anger og frarøver mestringen ved å ta et selvstendig valg. Det er lettere for klienten når veilederen ikke føles fremmed, men hun forteller at hun også opplevd at noen blir så lettet over å bli lyttet til at de åpner seg veldig fort. De kan føle anger og skam etterpå. Vera begynner derfor relasjonen med milde temaer, for å bli kjent og bygge tillit.

4.6.3 4.6.3 Ansvar og behov gjør det vanskeligere å lene seg tilbake

Tabell 4.3

No	Påstand	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
23	Hvis hun føler seg alene om å være usikker, så kan jeg si "det er naturlig å ikke ha et fasitsvar" og det gjør at hun senker skuldrene og puster roligere	0	0	0	+3	+4
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3
15	Jeg har ikke noe ansvar for valget som blir tatt, hun vet best selv og det kan jeg si høyt til henne også	-1	+4	-3	+2	-3
13	det kan være vanskelig at jeg ikke skal fikse noe, men bare lene meg tilbake i stolen og lytte, så hun kan komme frem til svaret selv	-5	+1	+2	-4	+2
27	Hvis jeg hadde prøvd å vise medfølelse ved å dele masse om at jeg har vært rådvill i valgsituasjoner selv, så ville jeg bare ha dekket mitt eget behov	+5	-1	+2	0	-1

Veilederne fokuserer på klienten så hun kan finne det beste valget, og de har kompetanse til å lytte og stå i dilemmaene sammen (26:+3). Det kan likevel være utfordrende å lene seg tilbake og ikke fikse noe, og de føler ansvar for valget (13:+2,15:-3). Dette tyder på at veilederne mener kvinnen vil leve best med valget, når hun får rom til å reflektere over hva som er mest rett for henne, men de kan likevel føle et behov for å hjelpe og et ansvar for å veilede henne nærmere et valg. De kan for eksempel vise klienten at den ikke er alene ved å berolige med at det er naturlig å ikke ha et fasitsvar (23:+4). Hvorvidt veilederne bare dekker eget behov ved å dele egne erfaringer, er ikke i fokus hos F4 (27:-1). Det kan nyansere tolkningen av at veilederne ikke viser oppmerksomhet ved å dele egne erfaringer (3:-5). Kanskje bruker veilederne kroppsspråket for å uttrykke oppmerksomhet, og egne erfaringer når klientene føler seg alene (23:+4).

Vera bekrefter koblingen mellom ansvarsfølelse, utfordringer med å ikke fikse, og samtidig ønsket om å stå i ubehaget med klientene (15:-3,13:+2,26:+3). Kompetansen gjør at hun kan "sitte på henda", og ikke delta for mye (26:+3). Vera mener valget er ekstra ubehagelig for klienter som opplever ambivalens, altså sliter med at begge alternativene virker like bra eller dårlige. Hun opplever at ambivalensen gjør det ekstra utfordrende å stå i dilemmaene og tåle ubehaget med klientene, fordi hun kan føle seg utilstrekkelig når det ikke virker som at klientene kommer nærmere et valg. Hun opplever ambivalente klienter oftere ber om råd og svar, men rådgivning strider imot synet på at klienten har svarene selv. Hun at ambivalensen ikke er uvanlig, og det er sjelden klienten finner et svar som er hundre prosent rett, noe hun kommuniserer til klientene ved å snakke om valgsituasjoner generelt. For å vise at klienten ikke er alene forteller hun om andre klienter, fremfor å dele egne erfaringer. Ettersom ambivalens kan være ubehagelig for begge, kan det tenkes at veiledere beroliger både klienten og seg selv med at det er naturlig å ikke ha et fasitsvar (23:+4).

4.7 Oppsummering av faktorene

F1 opprettholder grenser mellom seg selv og klienten. Veilederne er til stede og fokuserer på klientens opplevelser og behov, samtidig som de kontrollerer eget kroppsspråk og er bevisste på ulikhetene mellom dem. F2 vektlegger egen kompetanse, og rydder i følelser og tanker gjennom å stille viktige spørsmål, avgrense fokus og snakke om det ubehagelige ansvaret. F3a er fokuserte og genuint interesserte, slik at klientene føler seg forstått, uten at veilederne viser forståelsen gjennom egne følelser. Veilederne opplever at hjelperrollen krever energi og fotfeste i eget liv. F3b bygger tillit og viser forståelse gjennom kroppsspråket. Klienten har svarene og ansvaret, så veilederne begrenser tolkninger og stiller spørsmål, for å utforske alle perspektivene. Veilederne mener nettverket kan være en ressurs, men at klienten bør reflektere over behov og potensielle reaksjoner. F4 tilpasser kroppsspråket og har fokus på at klienten reflekterer og opplever følelsene, og de opplever at nettverket kan påvirke valget og tilføre skam. Ambivalens er vanskelig for klientene, og for veilederne i F4 som føler ansvar og behov for å hjelpe.

5 Drøfting

Masteroppgavens hensikt er å undersøke hvordan Amatheas veiledere opplever valgsamtaler med kvinner som vurderer om de skal fortsette eller avbryte svangerskapet. I denne delen skal jeg knytte forskningsresultatene til relevant teori og tidligere forskning, for å drøfte veiledernes opplevelser med valgsamtalene. Stiftelsen Amatheas er et supplement til det offentlig helsevesenets ivaretagelse av gravide kvinners rett til selvbestemmelse og veiledning i forbindelse med svangerskaps-valget (Abortloven, 1975 §1-2; Scheel et al., 2006). Faktorene omtales som F1, F2, F3a, F3b og F4, og drøftes gjennom disse temaene: Kompetanse, forståelse av kvinnenes historier og behov, betydningen av kroppsspråket, grenser: Bevissthet og håndtering, ansvarlighet og behov, og til sist påvirkning og støtte fra omgivelsene. I oppgavens avsluttende del vil jeg knytte drøftingens hovedtemaer til Stiftelsen Amatheas verdier og praksis.

5.1 Kompetanse

Amatheas veiledere skal kunne tilby kvinnene både informasjon og veiledning, slik at kvinnene selv kan treffe det endelige valget (Abortloven 1975, §1-2). Funn fra denne masteroppgaven viser at veilederne kan oppleve egen kompetanse til å møte kvinnenes alvor og dilemmaer fyller et tomrom for mange kvinner (26:3,5,3,2,1). Tidligere forskning har vist at det å tilby både informasjon og veiledning på en balansert måte krever grunnleggende kommunikasjons- og veiledningsferdigheter, og det kan være denne typen kompetanse veilederne erfarer viktigheten av (Beja & Leal, 2010; Kjelsvik et al., 2018b, Gallagher et al., 2010). Karianne fra F2 mente kompetansen innebar teori og ferdigheter, samt praktisk erfaring og mengdetrening, og dette kan belyses fra Skaus (2017) kompetansetrekant. Veiledernes teoretiske kunnskap omhandler antakelig både helsefaglig- og veiledningsteori, slik at de kan møte behovet for informasjon om rettigheter, graviditet eller abort, samt behovet for støtte og veiledning (Amatheas, 2021c). De yrkesspesifikke ferdighetene kan knyttes til vurderinger, atferd og valg i samtalene (Skau, 2017). Ferdighetene innebærer for eksempel lytting, spørsmål og refleksjon av følelse, som viser at mikroferdighetene er en slik form for kompetanse (Kvalsund, 2006).

F2 fremhever mengdetrening og praktisk erfaring, og dette kreves for å utvikle og profesjonalisere ferdighetene (Skau, 2017). Dette kan også knyttes til personlig kompetanse, fordi veiledernes holdninger, verdier, følelser og syn på seg selv og klientene, endres og utvikles gjennom erfaring (Skau, 2017). Karianne understreker viktigheten av å tørre å stille de vanskelige spørsmålene og samtidig tåle ubehaget, og både motet og toleransen er former for personlig kompetanse (Skau, 2017). Erfaring kan også sees i lys av Rogers (1967/2004) syn på terapeuten som en fullt fungerende person med åpenhet for egen utvikling, fordi erfaringen med tidligere valgsamtaler utvikler veilederne fleksibilitet i den teoretiske og ferdighetsmessige kompetansen, samt kvaliteten på de personlige egenskapene. Motet og toleransen innebærer trolig en viss trygghet på egne valg og vurderinger, som knyttes til indre locus av evalueringer (Rogers, 1967/2004). Veilederne uttrykker altså at valgsamtalene krever en sammensatt kompetanse som utvikles gjennom mengdetrening og erfaring. Dette samsvarer funn fra tidligere forskning, der helsepersonell fremhever viktigheten av å bevisstgjøre egne

verdier og fordommer, gjennom kontinuerlig mengdetrening, tilstedeværelse og faglige diskusjoner (Beja & Leal, 2010; McLemore et al., 2015). I lys av dette kan funnene fra masteroppgaven underbygge viktigheten av veiledernes brede kompetanse, og at det er hensiktsmessig å tilrettelegge for kontinuerlig vedlikehold og utvikling av kompetansen.

5.2 Forståelse av kvinnenes historier og behov

Forskningsresultatene viste at veilederne kan kjenner seg igjen i å skrive opp klientens ord på en tavle, og snakker om et og et tema (10: 3,4,2,1,0). Dette kan bistå klienten ved å tilrettelegge for refleksjon, og rydde i tanker og følelser. Metoden kan knyttes til oppmerksomhetsferdighetene: lytting og refleksjon av følelse, som kan gi veilederne mer innsikt i klientens situasjon, uttrykke interesse og forståelse, samt avgrense fokuset (Kvalsund, 2006). For å skrive opp relevante ord, må veilederne ha lyttet og fanget opp essensen og mønstre i klientenes historie, behov, ønsker, utfordringer og syn på seg selv (Kvalsund, 2006). F3a viser spesielt stort fokus på forståelsen, og Elin forklarer at forståelsen er nødvendig for å gi treffende spørsmål tilbake (33:-5). Det tyder på at veilederne er bevisste på variasjonen mellom klientene, og at de må lytte til hver enkelt for å kunne gi god veiledning. Dette kan belyses gjennom Bubers (1923/2003) filosofi, der veilederne viser en intensjon om å ha en Du-holdning og se klientene som unike subjekter med egne behov og erfaringer.

At klientens unike historier og behov er førende underbygger en klient-sentrert holdning slik forskningen anbefaler (Beja & Leal, 2010; Mavuso & Macleod, 2020; Mainey et al., 2020). Van Harreveld et al., (2009a) finner at kvinnene kan oppleve konflikt mellom behovet for frihet og respekten for fosteret, som resulterer i en følelse av å være fanget. I lys av dette kan veilederne for eksempel skrive opp klientenes uttrykk for å være fanget, som kan knyttes til ferdigheten refleksjon av følelse (Kvalsund, 2006). Klientene stopper opp og utforsker følelsen og betydningen av å være fanget, og blir kanskje bevisste på at valget rokker ved frihets-behovet (Ivey et al., 2012; van Harreveld et al., 2009a). Forskning viser samsvar med andre helsepersonells erfaringer, og viser at fokuset på verdien av frihet, kan uttrykke anerkjennelse og respekt for klientenes vanskelige situasjon (Kjelsvik et al., 2018b, 2019; van Harreveld et al., 2009a). F4 og Elin i F3a opplever at selv om veilederne ikke selv føler at de forstår alt, så kan likevel klientene føle at de blir forstått i tilstrekkelig grad, og det er det viktigste (33:+4). Dette knyttes til oppmerksomhetsferdighetenes funksjon om å bygge relasjon og tillit (Kvalsund, 2006). Teori om intersubjektivitet viser at veiledernes refleksjon og synliggjøring av ord på tavlen kan skape fellesskap, samt muliggjøre ny innsikt ved å dele oppmerksomheten og samtidig uttrykke ulike subjektive oppfatninger (Reuther, 2014; Stern, 1986).

5.2.1 Store spørsmål

I to konsensus-utsagn hentyder de andre faktorene likhet med F2 sitt syn på viktigheten av å tørre å stille spørsmål. Faktorene er uenige eller nøytrale til at veilederens tolkning og spørsmål kan stresse klientene, og at mer fokus på det ene enn det andre alternativet gjør klientene mindre ærlige (21:-3,-2,0,0,-1; 24:-2,-3,0,-3,-2). Spørsmålene er former for aktiv lytting, og tolkningen av F3b viser at veilederne bruker spørsmålene som verktøy for å forstå, avgrense fokuset og fremme refleksjonen (Kvalsund, 2006). I likhet med F2 kan F3b dele en tolkning av klientenes budskap, og stille spørsmål så klientene kan vurdere om tolkningen stemmer eller ikke (16:-5,-3). Sett fra teori om empatisk forståelse, kan det tenkes veilederne har fornemmet en sammenheng rett under overflaten av klientens bevissthet (Rogers 1967/2004). Veiledernes

kommunikasjonskompetanse kan uttrykke at klientens bevisste opplevelse blir hørt og forstått, og samtidig gi en ny, alternativ forståelse som kan fremme refleksjon (Thorne, 1990). Dette underbygges av Elin i F3a, som sier at forståelse er viktig for å gi treffende spørsmål tilbake. Veilederne gir klienten nye "briller" og tilrettelegger for reflekterte valg (Ivey et al., 2012; Kvalsund, 2006). At spørsmålene "gis" kan knyttes til et Du-møte og "(...) en gjensidig utveksling av gaver" der veilederne både tar imot og gir subjektivitet tilbake (1923/2003 s.29). F3b mener tolkning og spørsmål kan være en fallgrube hvis ikke veilederne inviterer klientenes enig- eller uenighet (14:+4). Dette samsvarer med teori om både empatisk forståelse og påvirkningsferdighetene, og signaliserer klientens definisjonsmakt og autoritet (Kvalsund, 2006; Rogers, 1951/2020).

Resultatene viste at veilederne kan spørre om store temaer som verdier, behov og ønsker for fremtiden. F2 opplever ikke at store spørsmål skaper mer kaos, men oppfølgingsspørsmålene påvirker hvorvidt klientene føler seg forståtte (17:-4, 34:+2). Karianne tar sjansen fordi spørsmålene kan tydeliggjøre viktige konsekvenser av avgjørelsen, og klientene vil oppklare misforståelsene og bevege samtalen videre. At misforståelsene kan bevege samtalen videre, kan vise at klientene opplever veiledernes forsøk på å forstå som støttende i seg selv (Thorne, 1990). Karianne understreker at spørsmålene må kunne følges opp, og det hentyder at gjennom spørsmålene så påtar veilederne seg et ansvar for å ta imot klientenes svar, som kan hentyde relasjonens gjensidige ansvar for å gi og ta imot (Buber, 1923/2003). Det tyder på at partene har gjensidig ansvar, for at spørsmålene skal ha effekt. Veilederne har ansvar for å stille de ubehagelige spørsmålene og ta imot klientenes svar, og klientene har ansvar for å ta imot veiledernes spørsmål og gi et svar i form av refleksjon eller oppklaring av misforståelse. I gjensidigheten ligger et forbehold om at begge respekterer hverandres synspunkter, og dette kan knyttes til Hegels (1807/1999) perspektiv på gjensidigheten i anerkjennelse. For at spørsmålene skal ha betydning bør det gjensidige ansvaret gjenspeiles i en gjensidig anerkjennelse av hverandre. Veilederne anerkjenner klientenes rett til å "eie" sitt svar og oppklare misforståelser, og klientene må anerkjenne veiledernes spørsmål som et uttrykk for subjektivitet og genuin veiledning.

En annen side av ansvaret belyses av Vera i F4. Hun erfarer at enkelte klienter kan føle skam etter samtalen, fordi lettelsen over å bli hørt gjør at de automatisk blir sårbare tidlig. Ifølge Jacobs (1996) kan skammen komme fordi klientene åpner seg mer enn terapeuten, som kan forklare hvorfor Vera starter valgsamtalene med milde temaer og ikke inviterer sårbarheten før tilliten er bygget. Vera belyser slik at veilederne også har ansvaret for å tilpasse dybden og sårbarheten i egne spørsmål, ut ifra tilliten i relasjonen. Jacobs (1996) underbygger at klientene kan oppleve skam av å dele for mye for tidlig, og anbefaler at klientene først får erfare terapeuten som en samarbeidspartner med gode intensjoner. Slik kan veilederen bygge tillit ved å vise at den aksepterer og tillater klientens følelser, og skape et trygt rom for å utforske og tåle skammen. Relasjonen kan være asymmetrisk i sitt utgangspunkt slik Buber mente, men ved å bygge tillit kan veilederne kanskje ha perioder med likeverd slik Rogers og Hycner (1995) mener, der klientenes åpenhet ikke gir skamfølelse (Kirschenbaum & Henderson, 1990). Det underbygges av F2 som mener tillit over tid gjør at klientens skjulte sårbarheter synliggjøres i samtalen.

5.3 Kroppsspråket

Veilederne utvikler også egen forståelse ved å observere kvinnenes kroppsspråk, og bruker dette for å tilpasse egen kommunikasjon. F3a og F1 gir oppmerksomhet til klientenes uro, og møter den ved å si at nervøsitet er vanlig og helt greit (12:+5,+2). Elin fra F3a mener det viser forståelse og aksept, og når følelsen er uttalt så slipper klienten å sitte med den alene. F1 vil også møte og akseptere følelsene ved å gi dem tid og rom uten å bytte tema (22:+3). Dette underbygges av Rogers (1951/2020) og empatisk forståelse, fordi terapeutens innsikt og kommunikasjon om klientens livsverden kan gjøre at klienten føler seg sett, akseptert og mindre ensom. Fellesskapet med andre som forstår og relaterer, kan også normalisere og ufarliggjøre følelsene (Rogers, 1967/2004). Teori om oppmerksomhetsferdighetene viser også at veiledernes veksling mellom fokus på klientenes kroppsspråk og historie, kan tilrettelegge for en helhetlig forståelse (Ivey et al., 2012). Ettersom Reimann et al. (2012) mener kroppsspråket har innvirkning på refleksjonsprosesser og mestring, så kan det tenkes uroen har negativ innvirkning på valgprosessen. Bernhardt et al. (2021) skriver at oppmerksomheten gjør at klientene er mindre i forsvar og åpner seg mer for veilederen og sine egne prosesser, som kan underbygge at veiledernes fokus kan forløse uroen.

Selv når klientene ikke viser følelser, mener Kjersti i F1 at egne fornemmelser kan gi hint om klientenes underliggende følelser. Rogers (1951/2020) underbygger dette og beskriver at den empatiske forståelsen kan gi terapeuten hint om følelser under overflaten av klientens bevissthet. Kjersti gir klienten rom til å føle på ordene ved å senke tempoet, tilpasse stemmen og fortelle at hun berøres. Det gir ofte et vendepunkt i samtalen der klienten frigjøres til å oppleve følelser den har holdt nede. Gjennom empatisk forståelse kan veilederen signalisere støtte og toleranse for hele klienten, som gjør klienten trygg og fri til å erfare og akseptere følelsene (Kvalsund, 2003a; Rogers, 1967/2004). Andre ganger kan Kjersti respondere med stillhet og la klientens ord henge i luften, så stillheten fylles av modning og ettertanke. Veilederen bruker paraspråk og stillhet for å rette fokus mot følelsen bak ordene og minimerer egne føringer slik at klienten kan bevisstgjøre egen meningsskapning (Kvalsund, 2006). Stillhet karakteriseres som passiv lytting, og ettersom denne lytteformen kan vekke klientenes behov for tilbakemeldinger kan antakelig reaksjonene på stillheten variere (Kvalsund, 2006). Dette underbygger viktigheten av å forstå og tilpasse veiledningen til klientenes behov.

5.3.1 Veiledernes kroppsspråk

Veilederne i F3b og F4 har bevissthet på eget kroppsspråk i samtalene, og kommuniserer respekt og aksept ved å tilpasse øyekontakt, ansiktsuttrykk og kroppsposisjon (2:+4,+5). Anette i F3b beskriver en inviterende kroppsholdning, uten armene i kors, og hun sitter på skrå for å gi klienten fri øyekontakt. Dette skaper tillit som gjør at klienten kan snakke om det vanskelige, hun mener "en god relasjon kan skape god refleksjon". Det er et eksempel på at veilederne bruker eget kroppsspråk for å bygge en relasjon og et miljø som klienten kan bruke til egen vekst og utvikling (Rogers 1951/2020). Veilederne i 3a kjenner seg ikke igjen i bevisstheten på kroppsspråket, men kontrollerer kroppsspråket likevel (2:-4, 36:+3). Elin forklarte at hun leser og tilpasser seg klienten hele tiden, men det sitter i ryggmargen og krever ikke bevisst fokus. Dette kan forstås som at en yrkesspesifikk ferdighet ikke nødvendigvis krever bevissthet, fordi den er utviklet gjennom mengdetrening (Skau, 2017). Kanskje kan de forskjellige synspunktene på bevissthet reflekterer forskjellen mellom anerkjennende og empatiske holdninger, og intersubjektivitet gjennom affektinntoning. I den empatiske forståelsen skal veilederne tre inn i klientenes subjektive livsverden, som gir inntrykk av å være et bevisst valg og

en aktiv bevegelse inn i forståelsen som kan knyttes til F3b og F4 sine beskrivelser (Rogers, 1959). Affektinntoning som kan lede til intersubjektivitet er ofte ubevisst og spontan mener Stern (1985) og Schibbye (2012), og kan derfor knyttes til F3a. Bubers (1923/2003) Jeg-Du møter kan ha fellestrekk med begge faktorene, fordi Jeg ´et kan legge til rette for Du-møtet ved å tilpasse eget kroppsspråk. Samtidig kan ikke Du ´et tvinges frem, så Jeg ´et kan bare invitere og ta imot Du ´et i en tilstand av nærvær og spontanitet.

5.3.2 Om å møte klientenes gråt

Resultatene viste også at klientenes gråt kunne vekke følelser i veilederne, og at veilederne har både fellestrekk og variasjoner i synet på hvordan de selv reagerer. F1 og F3a mener at de trår over en grense hvis de gråter med klientene (35:+4,+4). F1 kan kjenne klientenes følelser på kroppen, men kontrollerer egne uttrykk for å opprettholde grenser (12:+2). De har rollen som en rolig og stødig medvandrer med fokus på klienten, og oppmuntrer til å erfare følelsene. Elin i F3a beskriver at de skal forstå følelsene, men ikke føle det samme, fordi veilederne må vise at de tåler alt klienten kommer med. Begges faktorenes opplevelser korrelerer med anerkjennelsens ingredienser. Lytting og forståelse vises når veilederne forsøker å forstå følelsene bak ordene og kommunisere forståelsen, og toleranse og aksept vises ved å gi rom og fokus til at klienten skal erfare følelsene (Schibbye, 2012). F1 kan kjenne følelsene, men viser dem ikke på samme måte som klientene. Det forbindes med intersubjektivitetens følelsesfellesskap, og det subjektive uttrykket (Schibbye, 2012). F3a skal forstå, men ikke føle det samme for å vise at de tåler alt klienten opplever. Slik vektlegger F3a forståelse og toleranse mer enn opplevelsesfellesskap. Dette, samt F1 sin stødighet, understreker at anerkjennelsen kan berolige og stilne klientenes ubehag, ved å akseptere følelsene og behovene slik de er uten å endre noe (Beebe et al., 2003; Schibbye, 2012). Faktorene mener veiledernes følelser kan ta fokus vekk fra klientene, og Rogers ikke-dirigerende teori underbygger tanken om at veiledernes aktivitet kan forstyrre klientens prosess (Kvalsund, 2003a).

På en annen side utviklet Rogers sin teori over tid, og viste mer åpenhet for terapeutens deltakelse og selvavsløring (Kvalsund, 2003a). Selvavsløringen knyttes til F3b, som er uenige i at egen gråt er grenseoverskridende, samt F4 som relaterer til dette (35:-5,-2). Anette i F3b kan anerkjenne den vanskelige situasjonen ved å felle en tåre og fortelle klienten at det er vondt å høre. F4 tuner seg inn på følelsene og Vera viser klienten at den ikke er alene ved å si og vise at hun blir berørt (33:+4). Begge nyanserer at hyl- eller strigråt er uprofesjonelt, og at intensiteten i følelsene må tilpasses klientens uttrykk. Forskning viser at veiledernes ønske om å anerkjenne klientenes ensomhet og vanskelige situasjon samsvarer med enkelte kvinners behov (Kjelsvik, 2018ab; Altshuler et al., 2017). I lys av Rogers syn på terapeutens selvavsløring, så kan veiledernes følelsesuttrykk kommunisere en genuin empatisk forståelse (Kvalsund, 2003a). At veilederne unngår strigråt og vil møte klientens ensomhet, viser at de prøver å unngå forstyrrelser og invadering, samt at selvavsløringen anvendes med hensikt (Kvalsund, 2003a). Veiledernes intensjoner kan også understøttes gjennom intersubjektivitet, der Benjamin (1990,2005) og Hycner (1995) mener intersubjektiviteten kan gi begge varme, glede og opplevelse av kontakt, forståelse og støtte. Veiledernes medfølelse sees som affektinntoning og er i tråd med Sterns (1985) premisser, fordi veilederne tilpasser seg klientene for å matche de samme følelsene, på samme tid og med rett intensitet. Intersubjektiviteten kan også tilrettelegge for nye oppdagelser, fordi begges subjektive

bidrag gjør at det kan oppstå noe nytt i rommet mellom dem og veilederne kan tilby klientene uventede reaksjoner (Benjamin, 1990; Schibbye, 2012).

At F3b kan lene seg tilbake og lytte hentyder at medfølelsen ikke uttrykkes ukontrollert (13:-4). Samt at veilederne veksler mellom innlevelse og mer objektiv og helhetlig observasjon. Dette samsvarer med både Bubers (1923/2003) beskrivelse av vekslingen mellom det nærværende Jeg-Du, og det analyserende Jeg-Det. Samt Rogers (1959) empatiske forståelse, og veksling mellom å observere klientene gjennom subjektiviteten i klientenes interne referanseramme, eller objektiviteten i veiledernes interne referanseramme. Jeg mener at veiledernes veksling mellom intersubjektivt opplevelsesfellesskap og lyttende observasjon kan være et eksempel på at relasjonen kan innebære øyeblikk med symmetri og felles opplevelse, slik Rogers og Hycner (1995) beskriver (Kirschenbaum & Henderson, 1990). Drøftingen over hentyder at forskjellene mellom F1 og F3a på den ene siden, og F3b og F4 på den andre, gjenspeiler ulikt fokus på anerkjennelse og intersubjektivitet, der førstnevnte vil forstå opplevelsen og sistnevnte vil oppleve sammen (Reuther, 2014). Uavhengig av størst fokus på anerkjennelse eller intersubjektivitet, så er veilederne bevisste på indre prosesser og at egen involvering kan ha innvirkning på samtalen, og dette drøftes i neste tema.

5.4 Grenser: bevissthet og håndtering

F1, F3a, F3b og F4 mener at veiledernes hyl- eller strigråt er uprofesjonelt, blant annet fordi det fjerner fokuset fra klienten. Anette i F3b uttrykker at strigråt kan ta fra klienten det som er hennes. Dette kan knyttes til to fellestrekk i teoriene som drøftes i dette temaet: hjelperen bør forstå og dele opplevelser med klientene (selvinnstikt), men samtidig være bevisst på egne prosesser og ikke miste avgrensningen i relasjonen (selvbevissthet).

5.4.1 Ulike erfaringer, behov og verdier setter grenser for veiledernes selvavsløring

Veilederne viser respekt for grensene i relasjonen ved å begrense hvor mye de deler av egne tolkninger og tidligere erfaringer. Når F1 møter klienter som er urolige og sliter med følelsessvingninger, så forteller veilederne at flere klienter opplever dette og at hormoner forsterker svingningen (12:+2, 20:+2). F4 vil ikke vise oppmerksomhet ved å dele egne opplevelser, fordi fokuset skal være på klienten og da mener Vera det er "et fett hva jeg har tenkt eller følt" (3:+5). F1 forteller heller ikke om egne erfaringer, fordi det dekker veiledernes eget behov, og Kjersti tilføyer at det kan påvirke klienten i den uavklarte valgsituasjonen (27:+5). Klientenes sårbarhet for påvirkning underbygges av forskning (Kjelsvik et al., 2018b). Veiledernes behov kan handle om å bli hørt og forstått, som er et menneskelig behov ifølge Hegel (1807/1999). Begrensningen kan ansees som at veilederne er bevisste på å sette klientenes behov foran sine egne, som ifølge Kvalsund (2006) kan understøtte etisk forsvarlig veiledning og unngå krenkelser, manipulering og maktutøvelse. Det kan også være en måte å unngå risikoen for å påvirke klientene gjennom selvavsløring (Kvalsund, 2006; Ivey et al., 2012).

Påvirkeligheten kan hentyde at klientene har ytre locus av evaluering. Mearns et al. (2013) underbygger veiledernes varsomhet og mener empatiske forståelse bør tilpasses klientens locus av evaluering, fordi ytre locus gjør at klientene påvirkes av selv små hint av vurderinger fra terapeuten. F1 og F4 gir oppmerksomhet og fokus til klientenes følelser, behov og erfaringer (22:+3,+3). Dette viser en respekt for klientens subjektivitet, og samsvarer med F3b som minner seg på at klientene er ekspertene på

sine behov og ønsker (14:+4). veiledernes fokus på klientenes opplevelser er i tråd med Mearns et al. (2013) sine anbefalinger i møte med klientenes ytre locus av evaluering. Det samsvarer også med selvavgrensning som et premiss for hvorvidt veiledernes anerkjennelse ivaretar ulikhetene og begges rett til sin egen opplevelse (Schibbye, 2012).

5.4.2 Grensene for rollen og kompetansen

F1 og F2 viser ulike syn på grensene for veilederrollen og henvisning av klienter som har utfordringer i tillegg til valgsituasjonen (28:+4,-4). F1 opplever at noen temaer er utenfor rammen av valgsamtalen, tiden og egen kompetanse. Kjersti henviser til fagfolk ved for eksempel vold og sosialt misbruk, fordi "det er ikke terapi vi skal drive med". At F1 fremhever tidsrammen og fokuset på veiledning av valget, hentyder at veilederne navigerer samtalen og gjør prioriteringer ut ifra hvorvidt temaet oppfyller klientens behov for hjelp. Rogers (1967/2004) skriver at bevegelsen fra ytre til indre locus av evaluering gjør at klienten kan ta selvstendige, gode valg for seg selv, noe som samsvarer med Amatheas mål. Samtidig skriver han om terapi i et livslangt perspektiv, og bevegelsen til indre locus skjer ofte over tid (Rogers, 1967/2004). Slik kan det tenkes av tidsrammen for valget og valgsamtalen, kan komplisere målet om støtte kvinnen til å komme styrket ut av valgsituasjonen. Kanskje opplever veilederne av og til at de må velge mellom hovedfokus på målet om et godt (nok) valg, eller målet om å komme styrket ut av situasjonen.

Karianne i F2 henviser kun hvis temaet er irrelevant for valgprosessen. Temaer som vold eller rus i familien er relevante og kompliserer valgsituasjonen, ved å innvirke på klientenes valgstrategi og tilgang på ressurser. Både F1 og F2 vektlegger egen kompetanse, men samtalen med Karianne i F2 viste at ulik utdanningsbakgrunn og veiledningserfaring kan ha innvirkning på valget om henvisning (26:+3,+5). Med variasjonen i kompetanse og erfaring kan det være naturlig at enkelte er mer komfortable med noen temaer enn andre. Kompetansetrekanten underbygger at veiledernes profesjonalitet er sammensatt og kan vekke ulikt mellom teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse (Skau, 2017).

5.4.3 Veiledernes bevissthet og kontakt med egne prosesser

I temaets innledning beskrev jeg to fellestrekk i teoriene: selvbevissthet og selvinnsett. Selvinnsettningen kan settes i kontekst av masteroppgavens forskningsresultater, som viste at veilederne i F3b opplever at de ikke kan unngå å tolke (1:+5). Anette sier at de fleste har en mening om abort og må være bevisste på egne holdninger, så de ikke blir ubevisste påvirkninger. Kvinner og annet helsepersonell deler synspunktet og underbygger at holdningene kan påvirke valget eller tilføre skam og ensomhet (Brauer et al., 2019; Mavuso & Macleod, 2020; Kjelsvik et al. 2018a, 2019). Buber (1923/2003) skriver at Jeg ´et må være et adskilt og unikt subjekt, og kunne veksle mellom relasjonene Du og Det. Dette samsvarer med intersubjektivitet, der subjektene må ha kontakt med egen subjektivitet, for å dele opplevelser som er både like og ulike (Benjamin, 1990; Schibbye, 2012). Rogers (1967/2004,1959) understreker terapeutens selvbevissthet og kontakt med seg selv i den empatiske forståelsen, gjennom "som om"-kvaliteten og risikoen for identifisering. I anerkjennelsen fremheves selvrefleksivitet og selvavgrensning som avgjørende (Schibbye, 2012).

Resultatene viste også at veilederne har en fokusert tilstedeværelse og kontakt med egne følelser øyeblikket. F1 opplever at klientene kan vekke irritasjonen, men veilederne skjuler følelsen ved å kontrollere kroppsspråket (4:-4). Beskrivelsene hentyder at veiledernes minner eller følelser kan trigges i valg-samtalene, som underbygges av tidligere forskning (McLemore et al., 2015). For å holde tilbake frustrasjonen, må veilederne først merke følelsen, og dette viser behov for kontakt med indre prosesser. Rogers (1967/2004) mener terapeuten må være åpen for å erfare i øyeblikket, og vise aksept og forståelse for egne følelser og holdninger. Buber (1923/2003) mener at Du-møtet muliggjøres når Jeg 'et er i en tilstand av væren, der egne og andres følelser og holdninger oppleves på en levende og ikke-dømmende måte. Kjersti i F1 forteller at hun helst får ut frustrasjonen og reflekterer over triggeren med en kollega etter samtalen, eller i egen veiledning. Det kan vise veiledernes vurderinger av hvilke følelser som hører hjemme i møtet med klienten. Buber (1923/2003) mener begge relasjonsformene er nødvendige, og når veilederne holder frustrasjonen tilbake kan det vise en overgang til Jeg-Det, fordi de har analysert situasjonen og vurdert måloppnåelsen ved å vise følelsen. F3a viser at det er vanskeligere å være "nær" når de er slitne (25:+3). Elin forteller at det koster energi å legge egne følelser og erfaringer i bakgrunnen, og det er mer utfordrende å hjelpe hvis hun ikke er helt på plass selv. Dette belyser at selvrefleksiviteten og selvavgrensningen koster energi. Dette underbygges av Thorne (1990) som mener terapeut-rollen krever terapeutens intense konsentrasjon, tilstedeværelse og selvinnsikt. Veiledningsrollens kostnad tydeliggjøres også gjennom veiledernes syn på ansvarlighet og behovet for å hjelpe, som drøftes i neste tema.

5.5 Ansvarlighet og behov

F2 og F3b opplever at klienten vet best, og at veilederne ikke har ansvar for valget (15:+4,+2). Analysen viste at denne troen gjør det enkelt for F1 og F3b å lene seg tilbake og gi klientene rom til å reflektere og finne svaret selv (13:-5,-4). Når veilederne lener seg tilbake, lytter og gir ansvar, kan de vise ubetinget positiv aksept og tro på klientens ressurser, og støtte klientenes indre locus av evalueringer (Rogers, 1967/2004). Med indre locus av evalueringer kan klientene stole på både tidligere og øyeblikkets erfaringer og sanser, for å avveie hvilke verdier, opplevelser og atferd som støtter selvaktualiseringstendensen (Kvalsund, 2003c; Rogers, 1959). Da kan klientene ta valget med hensyn til sine bevisste og ubevisste ønsker og behov, og som samtidig uttrykker sitt sanne selv og gir en følelse av selv-kontroll (Kvalsund, 2003a; Rogers, 1967/2004). Forskning underbygger at kvinnes refleksjon over ønsker, behov og verdier er viktig for å oppleve at avgjørelsen står i samsvar med egen identitet (Törnbom et al., 1999; Reardon, 2018). Følelsen av kontroll understøttes av Benjamin (1990), som mener en bekreftende respons kan gi den andre opplevelsen av å være en agent i eget liv, med egen intensjon og evne til å påvirke omgivelsene. Forskning viser at kvinner er mer komfortable med avgjørelsen, når de har opplevd kontroll og påvirkning på valget (Brauer et al., 2019).

5.5.1 Ansvarlige for å ta rett avgjørelse

Veilederne i F3a og F4 mener også kvinnen vet best, men kan likevel oppleve ansvar for valget og at det er utfordrende å lene seg tilbake uten å fikse noe (15:-3,-3, 13:+2,+2). Tolkningen viser behov for å hjelpe og ansvar for å veilede klienten nærmere valget. Kompetanse og selvinnsikt, gjør at Vera kan "sitte på henda" og kontrollere behovet (26:+3). F4 kan veilede klientene ved å berolige med at det er naturlig å ikke ha et fasitsvar (23:+4). Vera mener det er sjelden noen finner et svar som er helt rett, og

reflekterer med klientene om valgprosesser og tidligere veiledningserfaringer. Forskning viser at kvinner føler ansvar for å ta rett avgjørelse og at de ønsker å være sikre på valget (Bruner et al., 2019; Kjelsvik et al., 2019). Forventningen om det rette og perfekte valget kan ifølge Schwartz (2000), lede ut fra den ensidige verdsettingen av selvbestemmelse. Han ser det som en illusjon at individets "rette" valg resulterer i et godt liv, fordi verden er uoversiktlig og uforutsigbar. Samtalen om valgsituasjoner kan gjøre at klientene blir bevisste eventuelle urealistiske forventninger, og tidligere veiledningserfaringer kan kommunisere empatisk forståelse for behovet, og uten å tilfredsstille det (Mearns et al., 2013).

5.5.2 Klientenes ambivalens gir behov for informasjon og råd

Vera fra F4 mener valget er ekstra ubehagelig for ambivalente klienter, som oftere ber om råd og svar. Det å møte klientenes behov for råd strider imot F4 sitt syn på at klienten har svarene selv. F4 har også lite fokus på å gi informasjon eller ekspert-råd om abortprosedyrer eller fysiologiske prosesser (20:-3,7:-2). Vera forteller at hun kan gi informasjon, men prioriterer fokus på følelsene og refleksjonene, "selv om jeg er jordmor, så er jeg ikke først og fremst jordmor i det møtet". Dette viser at F4 forstår rollen som først og fremst veileder, og dernest helsepersonell. F1, F2 gir informasjonen mer fokus, og Elin i F3a sier at informasjonen "er en del av kompetansen Amatea tilbyr" (20:+2,+3,-1). Som kompetansetrekanten viser kan veilederne tilby og veksle mellom flere typer kompetanse (Skau, 2017). Både informasjon og råd er påvirkningsferdigheter som uttrykker veilederens kompetanse og relasjonens asymmetri, og medfører risiko for påvirkning og maktutøvelse (Kvalsund, 2006). På en annen side kan informasjonen om fysiologiske prosesser tilrettelegge for et informert valg, ved å overføre kunnskap og makt til klientene (Ivey et al., 2012; Kvalsund, 2006). F1, F2, F3a og F4 viser gjennom sorteringene ulikt fokus på informasjon, men ut fra analysen viser de enighet om at kvinnens behov er avgjørende.

En annen side av behovet for informasjon og ansvaret for å tilby kompetanse, kan knyttes til Vera i F4 sin opplevelse av at ambivalente klienter oftere ber om råd. Både Ivey et al. (2012) og Mearns et al. (2013) mener at klientene kan ha behov og nytte av noe annet, på tross av de uttrykte behovene og ønskene om råd og informasjon. Dette understøttes av forskning der helsepersonell må observere kvinnenens behov, for å vurdere balansen mellom informasjon og emosjonell støtte og veiledning (Beja & Leal, 2010, Kjelsvik et al., 2018b). Det kan tenkes veilederne gjør profesjonelle vurderinger for om de straks møter behovet for informasjon, eller om de først forsøker med emosjonell støtte. Forskningsresultatene viste at klientene likevel har det siste ordet.

5.5.3 Ambivalens og veilederens følelse av utilstrekkelighet

For Vera i F4 kan det være ekstra utfordrende å stå i dilemmaene og tåle ubehaget med ambivalente klienter, fordi de ikke kommer nærmere valget og da kan hun føle seg utilstrekkelig. Klientenes ubehagelige ambivalens kan være verdikonflikter som gjør at de svinger mellom alternativene uten å bli sikre på avgjørelsen (Bruner et al., 2019; Kjelsvik et al., 2018a, 2019). F4 opplever et ansvar og behov for å hjelpe, og Veras beskrivelse tyder på et behov for å se at klienten blir hjulpet (15:-3, 13:+2). Veilederens ubehag med klientens usikkerhet kan knyttes til Hycner (1995), som mener at terapeutens veksling mellom Du og Det, avhenger av terapeutens kontakt med et trygt senter i seg selv, der bekreftelse og indre aksept er uavhengig av klient-møtet. Ubetinget trygghet kan altså hjelpe veilederne med å tilby både emosjonell støtte i et møte mellom likeverdige subjekter (Du), samt informasjon og generaliserbar erfaring (Det).

Veiledernes bevissthet på egen sårbarhet for å føle seg utilstrekkelig, er i følge Bernhardt et al. (2021) første steg for å håndtere ubehaget. Rogers (1967/2004) mener terapeutene bør rette ubetinget aksept og empatisk forståelse mot egne prosesser, som kan være steget videre i ubehaget. F4 kan som nevnt berolige klientene med at det er naturlig å ikke ha et fasitsvar, og kanskje kan dette berolige veilederne også (23:+4). Med empatisk forståelse kan de også se klientenes ubevegelighet i et nytt perspektiv, fra egen utilstrekkelighet og til en naturlig valg-reaksjon. Forskning viser at helsepersonell kan overveldes av følelser, og hvis en klient har hatt flere samtaler uten å komme nærmere et valg så kan kollegaene overta (Kjelsvik et al., 2018b). Det kan tenkes helsepersonellet opplever samme ubehag med kvinnenes ambivalens, men det trenger ikke være grunnen til at en kollega overtar. Det kan tenkes drivkraften bak dette er det samme som for Elin i F3a, som mener klientene bør få muligheten til å bytte veileder hvis de har behov og ønske om det (11:+1). Klientenes ubehagelige ambivalens kan også forklares ved at alternativene utelukker hverandre og krever forpliktelse, og dette drøftes i neste del.

5.5.4 Ansvarliggjøring

Karianne i F2 mener det er viktig å snakke med klientene om det ubehagelige ansvaret for å ta et valg, og viktigheten av å ta det. Hun erfarer at ubehaget får klientene til å ønske at andre skal ta valget for seg, men eierskap og identifikasjon er viktig for å kunne se seg i speilet og kjenne at *jeg* tok valget, ellers har de lettere for å angre. van Harreveld et al. (2009) skriver at kravet om forpliktelse til en av sidene er det som gjør ambivalensen ubehagelig. Enkelte opplever forpliktelsen og ansvaret som så ubehagelig at de ønsker andre kan ta valget for dem, eller at de frigjøres av tilfeldigheter som spontanabort (Kjelsvik et al., 2018a, 2019; Brauer et al., 2019). Dette underbygges av Rogers (1967/2004) som hevder overgangen fra ytre til indre locus av evalueringer er ubehagelig, fordi individet må akseptere ansvarligheten for egne valg. Det viser at veilederne kan møte kvinner som betaler en mental og emosjonell pris for friheten til å velge (Iyengar, 2010). Samtidig viser Kjelsvik (2018a) at det "rette" valget ofte åpenbarer seg i det øyeblikket forpliktelsen realiseres, og at forpliktelsen ofte medfører lettelse for kvinnene som en markant avslutning på en ubehagelig valgprosess. Forskning underbygger også at samtalen om ansvaret kan støtte unge kvinners utvikling av ansvarlighet, og at eierskap til valget gir stolthet, mestring og økt styrke (Halldén et al., 2009; Kjelsvik et al., 2018a). Mangel på eierskap, identifikasjon og kontroll gjør at kvinnene er mindre komfortable med avgjørelsen (Reardon, 2018; Brauer et al., 2019; Törnbohm et al., 1999). Dette kan være et resultat av påvirkning fra nære relasjoner, og drøftes i siste tema.

5.6 Påvirkning og støtte fra omgivelsene

Kjelsvik (2019) viser at flere kvinner dras mellom behovet for å snakke med noen, men samtidig ønsket om å ta et selvstendig valg uten å påvirkes av andre. Når andre vet om valget kan kvinnene dras mellom å ta hensyn til egne eller andres behov (Brauer et al., 2019). Forskning viser faren ved påvirkning, ved at kvinnene har større sannsynlighet for ubehag og/eller anger når avgjørelsen ikke er primært kvinnens egen og i tråd med hennes behov (Brauer et al., 2019; Broen et al., 2005). Resultatene viste at veilederne ikke kjenner seg igjen i at klientene blir stresset av veiledernes påpeking av "må" eller "burde", i kombinasjon med spørsmål om hva klienten selv vil (24:-2-3,0-3-2). Ordene kan hinte om klientenes ytre locus av evalueringer, og Kvalsund (2003a) forklarer at terapeutens refleksjon tilbake kan bevisstgjøre klientene på påvirkningen fra

omgivelsene, forskjellene mellom klientens og omgivelsenes behov og hvilke behov som tilfredsstilles. I møte med klienter i utfordrende valgsituasjoner, kan det tenkes at veiledernes spørsmål og refleksjon tilbake til klienten, kan stimulere refleksjonen og gjøre at klientene lytter til egne ønske og behov. Slik kan klienten kanskje oppdage valget som er rett for seg selv, og ifølge den klient-sentrerte teorien kan klienten utvikle seg til en mer levende, åpen og erfarende person (Rogers, 1967/2004).

Faktorene viser ulikt fokus på å snakke om eventuell påvirkning eller støtte i klientenes omgivelser. F2 inkluderer temaet ved å bruk av tavle og spørsmål, noe F4 unngår fordi det kan ta fokus vekk fra klientene (18:+2,-4, 16:-5,+2). F4 opplever at skamfulle klienter er mer sensitive for kroppsspråket, og er nøytrale til å oppmuntre klientene til å snakke med noen nære (5:+3, 32:0). Vera utdyper at det er fint å snakke med noen, men det er ofte lettere å lese kroppsspråket og meningene til sine nære, derfor fraråder hun klienter å snakke med dem før valget er tatt. Dette underbygges av Kjelsvik et al. (2019) som mener nøytrale og omtensomme veiledere, i motsetning til nære relasjoner, kan bedre unngå å tilføre påvirkning og press.

F3a mener også klientene kan oppleve skam, skyld og straff, som kan komplisere valget og bør snakkes om (31:+4). Elin utdyper at hun kan gi informasjon og statistikk for å vise klientene at følelsene bare virker uvanlige fordi de ikke snakkes om. I tråd med forskningen innledningsvis, mener hun at påvirkningen kan lede til anger og frarøve klientens mestring. Veiledernes beskrivelser av klientenes skam understøttes av funn fra forskning (Kjelsvik et al., 2018b; Petersen et al., 2018). Jacobs (1996) kan belyse F3a og F4 sitt syn og mener skamfulle klienter er sensitive for å tolke kroppsspråk og paraspråk som fordømmende, og at klientene bør få rom og tillatelse til å erfare skamfølelsene.

F3b kan på sin side oppmuntre klientene til å åpne seg til noen de stoler på, hvis de på forhånd reflekterer over behov og mulige reaksjoner (32:+3). Anette forteller at klientene kan frykte andres synspunkter og holdninger, men nettverket kan være en ressurs. Dette tyder på at F3b og F4 kan se både gevinst og risiko ved at klientene forteller nære relasjoner før avgjørelsen er tatt. Begge understreker viktigheten av at klienten først vurderer om den andre er tillitsverdig. Risikoen og viktigheten av tillit underbygges av forskning som viser at støtten fra omgivelsene har innvirkning på kvinnenes psykiske ubehag. Kvinnene som ikke fortalte noen om valget håndterte ettervirkningene bedre, enn de som fortalte, men ikke ble møtt med full støtte (Major et al., 1990).

6 Konklusjon

Veilednings-teori viser at klientenes opplevelse og utvikling påvirkes av veiledernes relasjons- og kommunikasjonskompetanse (Kvalsund, 2015; Rogers, 1951/2020). Kompetanse og profesjonalitet innebærer både teoretisk kunnskap og yrkesspesifikke ferdigheter, samt personlige egenskaper som selvinnsikt, tilstedeværelse, trygghet, mot og selvavgrensning (Thorne, 1990; Rogers 1951/2020; Skau, 2017; Schibbye, 20?). Teorien viser også at veilederne gjennom relasjons- og kommunikasjonskompetanse kan møte klientene på en genuin måte og vise empatisk forståelse, anerkjennelse og aksept, støtte til refleksjon og ny innsikt, samt delta i klientenes opplevelser (Rogers 1951/2021, Buber, 1923/2003; Hegel, 1807/1999; Stern, 1985; Schibbye, 2009). Teori og forskning viser at veilederne må balansere mellom å inkludere seg for å møte klienten med åpenhet og forståelse, men samtidig avgrense seg for å kunne tilby klienten et alternativt perspektiv og bevare profesjonaliteten (Kjelsvik et al., 2018ab, Rogers 1951/2020; Schibbye, 2009). Balansen er viktig for å vise respekt for klientens opplevelse og unngå påvirkning, men samtidig stimulere til refleksjon og økt selvinnsikt (Kvalsund, 2015, Kjelsvik et al., 2018ab). Balansen har vist seg å være ekstra utfordrende i veiledning av kvinner som vurderer valget om å fortsette eller avbryte svangerskapet. Blant annet fordi valget kan medføre ambivalens, skam og ensomhet for kvinnene, og utfordre veiledernes egne følelser og holdninger (Kjelsvik, 2018ab).

Hensikten med denne masteroppgaven har vært å få innsikt i hvordan det oppleves å veilede klienter i komplekse, følelsesmessig utfordrende og potensielt livsendrende valgsituasjoner. Dette knyttes til en av Amatheas hovedoppgaver, og organisasjonen er et supplement til den offentlige helsetjenestens ivaretagelse av norske kvinners rett til veiledning og informasjon i valgprosessen (Stiftelsen Amatheia, 2021; Abortloven, 1975, § 1-2; Scheel et al., 2006). Jeg har derfor anvendt en Q-metodologisk forskningsmetode og tatt utgangspunkt i spørsmålet: *Hvordan opplever Amatheas veiledere valgsamtalen med kvinner som er usikre på om de skal fortsette eller avbryte svangerskapet?*

Jeg har anvendt Q-metodologisk forskningsmetode, fordi den er hensiktsmessig for å undersøke subjektivitet og finne mønstre av opplevelser blant en gruppe personer (Watts & Stenner, 2012). Forskningsresultatene ga fire faktorer der faktor 3 er bipolar, og derfor behandles som to faktorer: F3a og F3b (Kvalsund & Allgood, 2010). I masteroppgavens drøftingskapittel har jeg sett forskningsresultatene i lys av teori og relevant forskning. Jeg skal nå oppsummere hovedtrekkene i denne drøftingen, samt se dette i sammenheng med Amatheas verdier og intensjoner, som danner rammene for valgsamtalene.

Flere av faktorene anså egen kompetanse som viktig, der F2 var spesielt opptatt av dette og beskrev viktigheten av teoretisk og praktisk kompetanse, samt erfaring og mengdetrening. Dette knyttes til en av Amatheas grunnverdier som er god kompetanse innen helsefaglige- og eksistensielle problemstillinger (Amatheia verdier). Videre drøftet jeg veiledernes fokus på å forstå klientenes historier og behov. F3a belyste viktigheten av forståelse for å stille gode spørsmål, og F4 vil forstå følelsen gjennom følelsesfellesskap. Alle faktorene stiller spørsmål for å stimulere refleksjon, der F2 og F4 begge belyste viktigheten av tillit, og veiledernes ansvar om å følge opp svaret og tilpasse sårbarheten i spørsmålene. Dette kan knyttes til Amatheas intensjon om å gi tid og rom for refleksjon, og assistere til å rydde i tanker og følelser slik at klientene får mer

innsikt i egne behov og ønsker (valgsamtale). Videre viste drøftingen at veilederne har fokus på klientenes kroppsspråk, der både følelser som vises og ikke vises kan gi F1 og F3a relevant informasjon og anledning til å uttrykke anerkjennelse og aksept. Veilederne mener eget kroppsspråk har betydning, men der F3b og F4 er bevisste på kroppsspråket i samtalen, mener 3a at denne kommunikasjonen gjøres automatisk. Faktorene viser også ulikt syn på hvordan de viser forståelse og deler opplevelsene når klienten gråter. Der F1 og F3a kan forstå følelsene, men unngår å vise det samme, kan F3b og F4 i større grad vise og dele følelsene til klientene. Dette kan knyttes til Amatheas vektlegging av anerkjennelse, for å møte klientene med omsorg, respekt, nøytralitet og åpenhet (Amathea, 2021d).

Deretter drøftet jeg veiledernes bevissthet og håndtering av grenser, der viktigheten av veiledernes selvinnsikt og selvavgrensning drøftes. F1, F3a, F3b og F4 er enige om at det å uttrykke sterke følelser er uprofesjonelt av veilederne. F1 og F4 uttrykker at å fortelle om egne erfaringer kan ta fokuset vekk eller påvirke klientenes valg. Henvisning og grensene for egen kompetanse ble belyst av F1 og F2. Faktorene er enige om at klientens behov skal settes først, men belyser ulike perspektiv med rolle- og tidsbegrensning, samt klientenes livserfaringer. F3b og F1 er bevisste på egne tolkninger og at samtalene kan vekke minner eller følelser. F3a belyser at veiledernes selvrefleksivitet og selvavgrensning kan koste energi. Dette kan forbindes med Amatheas ønske om å vise profesjonalitet og nøytralitet i samtalene, samt beskrivelsen av veiledernes rolle som en balansekunst som krever (Stiftelsen Amathea, 2020).

Videre drøftet jeg faktorenes syn på ansvarlighet og behov, der F2 snakker med klientene om ansvaret for å velge, fordi det kan styrke selvstendighet og gi eierskap. Alle faktorene uttrykte at klientene har ansvar for valget, men F3a og F4 kan også oppleve eget ansvar for å veilede klientene til et godt valg. Ambivalens kan være ekstra ubehagelig, og veilederne må håndtere klientenes behov for informasjon og råd. Dette knyttes til Amatheas mål om at klientenes mestring forsterkes og at valget er rett for klienten (Amathea, 2021d). Det viser også fokuset på å gi informasjon og veiledning i tråd med klientenes behov eller ønsker (Amathea, 2021e). Til sist omhandlet drøftingen veiledernes fokus på å inkludere støtte og påvirkning fra klientens omgivelser i samtalene. F3b mener omgivelsene kan være en ressurs, men F4 mener skamfulle klienter er mer påvirkelige og sensitive for omgivelsenes kroppsspråk. F3a er enig, men understreker at følelsene bør snakkes om og kan normaliseres med statistikk. Alle tre belyser viktigheten av tillit, for at klientenes omgivelser skal være en ressurs. Dette forbindes med Amatheas vektlegging av klientenes selvstendighet, som en forutsetning for selvstendige valg og ivaretagelse av egne interesser (Amathea, 2021d).

6.1 Praktiske implikasjoner

Intensjonen med prosjektet har vært å få innsikt i hvordan det oppleves å veilede klienter i et potensielt livsendrende og omdiskutert valg med utelukkende alternativer. Som flere forskere har vist (Beja & Leal, 2010; Kjelsvik et al., 2018b; McLemore et al., 2015) kan veiledningsrollen være både meningsfull og utfordrende, der veilederne bør besitte grunnleggende kommunikasjons- og veiledningskompetanse (Beja & Leal, 2010; Gallagher et al., 2010). Tidligere forskning belyser kvinnenes og helsepersonellens opplevelser på abortklinikken. Helsepersonellet har en litt mindre likestilt posisjon til klientene enn Amatheas veiledere, fordi helsepersonellet har autoriteten til å gi eller avholde tilgang på medikamenter (Kjelsvik et al., 2018b). Masteroppgaven kan derfor bidra med et nytt perspektiv på veiledning i denne konteksten, ved å belyse veiledernes

opplevelser ut fra veiledningsteori. Slik gir oppgaven mer innsikt i hva Amatheas veiledere opplever at valgsamtalen og veiledningsrollen innebærer, krever og gir. Dette kan også være verdifulle synspunkter for andre veiledere som møter klienter i utfordrende valgsituasjoner.

Fra et veiledningsperspektiv har oppgaven underbygget behovet for kommunikasjons- og veiledningskompetanse, som understøtter Amatheas arbeid som et supplement til ivaretagelsen av kvinnenens rett til veiledning og informasjon (Abortloven, 1975, § 1-2, Scheel et al., 2006). Veiledernes forskningsdeltakelse gjennom både samtaler og Q-sortering, kan også tenkes å ha stimulert veiledernes refleksjon og nye perspektiv på veiledningsrollen (Ellingsen, 2010; Robbins & Krueger, 2000). Dette kan være en ressurs i det videre arbeidet, basert på at viktigheten av selvinnsikt og tilstedeværelse er vist gjennom både teori og forskning (Beja & Leal, 2010; McLemore et al., 2015; Rogers 1951/2020; Schibbye, 2009). Utfordringene som ble belyst kan underbygge (i tråd med eksisterende forskning) veiledernes behov for egen veiledning og et kollegialt nettverk for faglige diskusjoner og emosjonell støtte (Kjelsvik et al., 2018b; McLemore et al., 2015).

6.2 6.2 Kritisk blikk på egen forskning

I løpet av prosjektet har jeg lært mer om Q-metodologien, og erfart at valg og prioriteringer kan ha hatt en innvirkning på forskningsresultatene. Kvalsund (1998) skriver at ved utformingen av Q-utvalget er det fare for å overse viktige perspektiv i kommunikasjonsuniverset, som kan begrense subjektiviteten. Mangel på erfaring med tidsprioriteringer i Q-metodologi, samt uro for å ikke rekruttere nok Q-sorterere, gjorde at jeg arrangerte Q-sorteringene relativt tidlig i prosessen. Jeg kunne med fordel prioritert mer tid til å perfektionere designet og Q-utvalget, blant annet ved å arrangere flere pilotsorteringer. Enkelte Q-sorterere ga tilbakemelding om at påstandene var vanskelige å skille fra hverandre, og dette kan vise tilbake til fellestrekk i teoriene designet bygger på. Perfeksjonering av det teoretiske designet kunne resultert i større heterogenitet mellom cellene slik Kvalsund (1998) anbefaler, og potensielt belyst mer av kommunikasjonsuniverset. Av hensyn til antall bokstavkombinasjoner i designet samt ønske om å ikke bruke mer enn nødvendig av veiledernes tid, valgte jeg 36 påstander i Q-utvalget. Dette er litt færre enn 40-80 som anbefales av Watts og Stenner (2012), og kan begrense perspektivene til en viss grad. Hensynet til veiledernes tid gjorde også at jeg ikke inviterte dem til pilotsorteringer, men dette kunne ha gitt verdifulle tilbakemeldinger (Watts & Stenner, 2012). På tross av forbedringspotensialet så har resultatene belyst flere temaer og ulike synspunkter, som kan gi innsikt i veiledernes opplevelser og slik tilfredsstillende intensjonen med forskningen.

6.3 Videre forskning

Jeg vil avslutte med noen refleksjoner om hva jeg tror, basert på funn fra studien, kan være relevant å utforske i videre forskning. Resultatene viste at samspillet med klientene kan ha innvirkning på veiledernes opplevelser, og veiledernes bevissthet på egen innflytelse på klientene. For å utforske veiledernes opplevelser ytterligere, kunne det kvalitativ forskningsmetode vært anvendt, med både dybdeintervju, gruppeintervju og deltakende observasjon. Det kan også være interessant å utforske klientenes perspektiv på valgsamtalene og møtet med Amatheas veiledere, og Q-metodologien tilrettelegger for to interessante perspektiv. Fra den ene vinkelen kan forskning undersøke og sammenligne veiledernes og klientenes opplevelser i samme samtale, for å avdekke

eventuelle misforståelser eller behov-konflikter. Et annet perspektiv er å utforske hva klientene ønsker i samtale og hvorvidt dette blir møtt av veilederne, ved at klientene gjør to Q-sorteringer med ulike instruksjonsbetingelser: både sin reelle og ideelle opplevelse i veiledningssamtalene. Forskning viser at klientenes omgivelser kan påvirke kvinnenens følelser, avgjørelse og ettervirkningene av svangerskaps-valget (Brauer et al., 2019; Broen et al., 2005; Major et al., 1990). Av hensyn til dette ser jeg, i likhet med Beja & Leal (2010), hensikten med å undersøke valgsamtaler der den med-gravide inkluderes. Fokuset kan være veiledernes håndtering av den med-gravides påvirkning eller støtte av kvinnens valg. Helsepersonellens og nettverkets holdninger til valget kan altså ha innvirkning på kvinnene, så det kunne vært interessant å undersøke valgsamtalene i et flerkulturelt perspektiv (Brauer et al., 2019; Kumar et al., 2009; Petersen et al., 2018, Major et al., 1990).

Referanseliste

- Abortloven. (1975). Lov om svangerskapsavbrudd (LOV-1975-06-13-50). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1975-06-13-50>
- Altshuler, A. L., Ojanen-Goldsmith A., Blumenthal P. D. & Freedman L. R. (2017). A good abortion experience: A qualitative exploration of women's needs and preferences in clinical care. *Social Science & Medicine*, 191, 109-116.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.09.010>
- Allgood, E. & Kvalsund, R. (2010). Q-metodologi, rådgivningsfeltet, delt subjektivitet og personer i relasjoner. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 39-46). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Allgood, E. (1997). Persons-in-relation and Q methodology. *Operant Subjectivity*, 18(1-2), 1-23.
- Amathea. (2021a, 10. januar). Valget. Hentet fra <https://www.amathea.no/graviditet-og-abort/valget>
- Amathea. (2021b, 10. januar). Vårt samfunnsoppdrag. Hentet fra <https://www.amathea.no/om-amathea/vart-sammfunnsoppdrag>
- Amathea. (2021c, 10. januar). Valgsamtale. Hentet fra <https://www.amathea.no/tjenester/valgsamtale>
- Amathea. (2021d, 10. januar). Verdigrunnlag. Hentet fra <https://www.amathea.no/om-amathea/verdigrunnlag>
- Amathea. (2021e, 10. januar). Graviditet og abort. Hentet fra <https://www.amathea.no/graviditet-og-abort>
- Amathea. (2021f, 10. januar). Taushetsplikt. Hentet fra <https://www.amathea.no/om-amathea/kvinnens-rettigheter>
- Amathea. (2021g, 10. januar). Lokale kontorer. Hentet fra <https://www.amathea.no/lokale-kontorer>
- Amathea. (2021h, 10. januar). Tjenester. Hentet fra <https://www.amathea.no/tjenester>
- Amathea, (2021i, 10. januar). Om Amathea. Hentet fra <https://www.amathea.no/om-amathea>

- Barbosa, J. C., Willoughby P., Rosenberg C. A & Mrtek R. G. (1998). Statistical methodology: VII. Q-methodology, a structural analytic approach to medical subjectivity. *Academic emergency medicine*, 5(10), 1032-1040.
- Beebe, B., Rustin, J., Sorter, D. & Knoblauch, S. (2003). An expanded view of intersubjectivity in infancy and its application to psychoanalysis. *Psychoanalytic Dialogues*, 13(6), 805-841.
<https://doi.org/10.1080/10481881309348769>
- Beja, V. & Leal I. (2010). Abortion counselling according to healthcare providers: A qualitative study in the Lisbon metropolitan area, Portugal. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 15(5), 326-335.
<https://doi.org/10.3109/13625187.2010.513213>
- Benjamin, J. (1990). An outline of intersubjectivity: The development of recognition. *Psychoanalytic psychology*, 7(Suppl.), 33-46.
<https://doi.org/10.1037/h0085258>
- Benjamin, J. (2005). Creating an Intersubjective Reality: Commentary on Paper by Arnold Rothstein. *Psychoanalytic Dialogues* 15(3), 447-457.
<https://doi.org/10.1080/10481881509348842>
- Bernhardt, I. S., Nissen-Lie A. H. & Råbu, M. (2021). The embodied listener: a dyadic case study of how therapist and patient reflect on the significance of therapist's personal presence for the therapeutic change process. *Psychotherapy Research*, 31(5), 682-694.
<https://doi.org/10.1080/10503307.2020.1808728>
- Borgan, L. & Dæhlen, M. (2021, 18.mai). Dette bildet endret abort-kampen. Hentet fra <https://forskning.no/helse-historie-politikk/dette-bildet-endret-abortkampen/1860233>
- Brauer, M., van Ditzhuijzen J., Boeije H. & van Nijnatten C. (2019). Understanding Decision-Making and Decision Difficulty in Women With an Unintended Pregnancy in the Netherlands. *Qualitative Health Research*, 29(8), 1084-1095.
<https://doi.org/10.1177/1049732318810435>
- Broen, A. N., Moum T., Bodtker A. S. & Ekeberg O. (2005). Reasons for induced abortion and their relation to women's emotional distress: a prospective, two-year follow-up study. *General Hospital Psychiatry*. 27, 36-43.
<https://doi.org/10.1016/j.genhosppsych.2004.09.009>
- Brown, S. R. (1980). *Political subjectivity. Applications of Q methodology I political science*. New Haven/London: Yale University Press.
- Brown, S. R. (1993). A primer on Q methodology. *Operant Subjectivity*, 16(3/4), 91-138.
- Brown, S. R., Durning, D. W. & Selden, S. D. (2008). Q Methodology. I G. J. Miller & K. Yang (Red.), *Handbook of Public Administration* (s. 721-763). New York: CRC Press (Taylor & Francis Group).

- Bohleber, W. (2013). The concept of intersubjectivity in psychoanalysis: Taking critical stock, *The International Journal of Psychoanalysis*, 94(4), 799-823.
<https://doi.org/10.1111/1745-8315.12021>
- Buber, M. (1923/2003). *Jeg og du*. Oslo: De norske bokklubbene.
- Conner, M. & Armitage C. J. (2008). Attitudinal ambivalence. I W. Crano and R. Prislin (Red.), *Attitudes and attitude change* (s. 261–286). London: Psychology Press.
- Cross, M. R. (2005). Exploring attitudes: The case for Q methodology. *Health education research: Theory & practice*, 20(2) 206-213.
<https://10.1093/her/cyg121>
- Ellingsen, I. T. (2010). Erfaringer fra ungdommers deltakelse i Q- studie: Utarbeidelse av utsagn og gjennomføring av Q-sortering med ungdom under barnevernets omsorg. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 105-121). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Flatseth, M. (2009). *Førende forestillinger i fosterpolitikken. En metafor- og diskursanalyse av hvordan kvinne, foster og abort blir konstituert i stortingsdebatter om abort og fosterdiagnostikk* (Doktoravhandling). Universitet i Bergen. Hentet fra
<https://bora.uib.no/bora-xmlui/handle/1956/3430>
- Gallagher, K., Porock, D. & Edgley, A. (2010). The concept of "nursing" in the abortion services. *Journal of Advanced Nursing*, 66(4), 849–857.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2009.05213.x>
- Halldén, B. M., Christensson, K. & Olsson, P. (2009). Early abortion as narrated by young Swedish women. *Scandinavian journal of caring sciences*, 23(2), 243-250.
<https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2008.00612.x>
- Hegel, G. W. F. (1807/1999). *Åndens fenomenologi*. Oslo: Pax forlag.
- Hycner, R. (1995). The dialogic ground. I R. Hycner & L. Jacobs (Red.), *The Healing Relationship in Gestalt Therapy: Dialogic Self Psychology Approach* (s. 3-29). New York: The gestalt journal press.
- Iyengar, I. (2010). *The art of choosing*. London: Abacus.
- Ivey, A. E., D'Andrea, M. J. & Ivey, M. B. (2012). *Theories of counseling and psychotherapy. A multicultural perspective* (7. utg.). Los Angeles: SAGE.
- Jacobs, L. (1996). Shame in the therapeutic dialogue. I G. Wheeler & R. R. Lee (Red.), *The Voice of Shame: Silence and Connection in Psychotherapy* (s. 297-314). Cambridge: GestaltPress.
- Johannessen, E., Kokkersvold, E., & Vedeler, L. (2015). *Rådgivning: Tradisjoner, teoretiske perspektiver og praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kierkegaard, S. (1994/1859). *Kierkegaard S. Samlede værker* (Bd. 18.). København: Gyldendal.
- Kjelsvik, M., Tveit Sekse, R. J., Moi, A. L., Aasen, E. M., Chesla, C. A. & Gjengedal, E. (2018a). Women's experiences when unsure about whether or not to have an

- abortion in the first trimester, *Health care for women international*, 39(7), 784-807.
- <https://doi.org/10.1080/07399332.2018.1465945>
- Kjelsvik, M., Tveit Sekse, R. J., Moi, A. L., Aasen, E. M. & Gjengedal, E. (2018b). Walking on a tightrope: Caring for ambivalent women considering abortions in the first trimester. *Journal of clinical nursing*, 27, 4192-4202.
<https://doi.org/10.1111/jocn.14612>
- Kjelsvik, M., Tveit Sekse, R. J., Moi, A. L., Aasen, E. M., Nortvedt, P. & Gjengedal, E. (2019). Beyond autonomy and care: Experiences of ambivalent abortion seekers. *Nursing ethics*, 26(7-8), 2135-2146.
<https://doi.org/10.1177/0969733018819128>
- Kvalsund, R. (1998). *A Theory of the Person: A discourse on personal reality and explication of personal knowledge through Q-methodology – with implications for counseling and education* (Doktoravhandling). Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, Trondheim.
- Kvalsund, R. (2003a). Dialogue 2, Some different aspects of power and energy in relations. I A. E. Allgood & R. Kvalsund (Red.), *Personhood, professionalism and the helping relation: Dialogue and reflections* (s. 25-44). Trondheim: Tapir.
- Kvalsund, R. (2003b). Dialogue 3, An understanding of ego, organism and wholeness. I A. E. Allgood & R. Kvalsund (Red.), *Personhood, professionalism and the helping relation: Dialogue and reflections* (s. 53-67). Trondheim: Tapir.
- Kvalsund, R. (2003c). *Growth as self-actualization: A critical approach to the organismic metaphor in Carl Rogers' counseling theory*. Trondheim: Tapir.
- Kvalsund, R. (2006). *Oppmerksomhet og påvirkning i hjelperelasjoner. Viktige ferdigheter for coacher, rådgivere, veiledere og terapeuter*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvalsund, R. (2015). Vekst- og utviklingsperspektiver i lys av hjelperelasjonen i rådgivning. I R. Kvalsund & C. Fikse (Red.), *Rådgivningsvitenskap. Helhetlige rådgivningsprosesser; relasjonsdynamikk, vekst, utvikling og mangfold* (s. 23-54). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvalsund, R. & Allgood, E. (2010). Kommunikasjon som subjektivitet i en skoleorganisasjon. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 47-81). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Kirschenbaum, H. & Henderson, V. (Red.). (1990). *Carl Rogers – Dialogues*. London: Constable.
- Kumar, A., Hessini, L. & Mitchell E. M. H. (2009) Conceptualising abortion stigma, *Culture, Health & Sexuality*, 11(6), 625–639.
<https://doi.org/10.1080/13691050902842741>
- Løkeland, M., Heiberg-Andersen, R., Akerkar R., Jonasson Ø-A., Askeland O-M., Hornæs M., ... & Juliusson P.B. /Folkehelseinstituttet (2021). *Rapport om svangerskapsavbrot 2020 (1–2021,0)*. Hentet (11. mars 2021) fra

- <https://www.fhi.no/publ/2021/rapport-om-svangerskapsavbrot--2020--register-over-svangerskapsavbrot-abortion/>
- Lutfallah, S. & Buchanan, L. (2019). Quantifying subjective data using online Q-methodology software. *The Mental Lexicon*, 14(3), 415-423.
- <https://doi.org/10.1075/ml.20002.lut>
- Mainey, L., O'Mullan C., Reid-Searl K., Taylor A. & Baird K. (2020). The role of nurses and midwives in the provision of abortion care: A scoping review. *Journal of clinical nursing*, 29(9-10), 1513-1526.
- <https://doi.org/10.1111/jocn.15218>
- Major, B., Cozzarelli, C., Sciacchitano, A. M., Cooper, M. L., Testa, M., & Mueller, P. M. (1990). Perceived social support, self-efficacy, and adjustment to abortion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(3), 452-463.
- <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.3.452>
- Mavuso, J. M-J. J. & Macleod C. I. (2020). Contradictions in womxn's experiences of pre-abortion counselling in South Africa: Implications for client-centred practice. *Nursing Inquiry*, 27(2), e12330.
- <https://doi.org/10.1111/nin.12330>
- McKeown, B. & Thomas, D. B. (2013). *Q Methodology* (2. utg.). California: SAGE.
- McLemore M., Kools S. & Levi A. (2015). Calculus formation: Nurses' decision-making in abortion-related care. *Research in nursing & health*, 38(3), 222-231.
- <http://doi.org/10.1002/nur.21655>
- McLeod, J. (2013). *An introduction to counselling* (5. utg.). Berkshire: Open University Press.
- Mearns, D., Thorne, B. & McLeod, J. (2013). *Counselling in Action* (4. utg.). Los Angeles: Sage.
- Mearns, D. & Thorne, B. (1999). *Person-centred counselling in action* (2. utg.). London: Sage.
- Petersen, M. N., Jessen-Winge C. & Møbjerg A. C. M. (2018). Scandinavian women's experiences with abortions on request: a systematic review, *JBI Database of Systematic Reviews and Implementation Reports*, 16(7), 1537-1563.
- <https://doi.org/10.11124/JBISRIR-2017-003344>
- Reardon, D. C. (2018). The abortion and mental health controversy: A comprehensive literature review of common ground agreements, disagreements, actionable recommendations, and research opportunities. *SAGE Open Medicine*, 6, 1-38.
- <https://doi.org/10.177/205031218807624>
- Reuther, B. (2014). Intersubjectivity, Overview. I T. Teo (Red.), *Encyclopedia of Critical Psychology* (s. 1001-1005). New York: Springer NY.
- https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5583-7_459
- Reimann, M., Feye, W., Malter, A. J., Ackerman, J. M., Castaño, R., Garg, N., ... &

- Zhong, C-B. (2012). Embodiment in judgment and choice. *Journal of Neuroscience, Psychology, and Economics*, 5(2), 104-123.
<https://doi.org/10.1037/a0026855>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rizzolatti, G. & Craighero, L. (2004). The mirror-neuron system. *Annual review of neuroscience*, 27(1), 169-191
<https://doi.org/10.1146/annurev.neuro.27.070203.144230>
- Robbins, P. & Krueger, R. (2000). Beyond bias? The promise and limits of Q method in human geography. *The professional geographer*, 52(4), 636-648.
<https://doi.org/10.1111/0033-0124.00252>
- Rogers, C. R. (1951/2020). *Client-centered therapy*. London: Robinson.
- Rogers, C. R. (1959). A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework. I S. Koch (Red.), *Psychology. A study of a science. formulations of the person and the social context* (Bind. 3, s. 184-256). New York: McGraw-Hill.
- Rogers, C. R. (1967/2004). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Great Britain: Constable.
- Rogers, C. R. (1992). The process of therapy. *Journal of consulting and clinical psychology*, 60(2), 163-164.
- Røkenes, O. H. & Hanssen, P. H. (2015). *Bære eller bryte* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Scheel, I. B., Braathen, S. H. & Lippestad, J-W./SINTEF (2006). *Evaluering av stiftelsen Amatea - en rådgivningstjeneste for uplanlagt gravide* (978-82-14-04015-9 A255) Hentet (13. januar 2021) fra
<https://www.sintef.no/globalassets/upload/helse/levekar-og-tjenester/amatea-rapport.pdf>
- Schein, E. H. (2009). *Helping; How to offer, give and receive help*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Schibbye, A.-L. L. (2009). *Relasjoner. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Shank, G. (1998). The extraordinary ordinary powers of abductive reasoning. *Theory and psychology*, 8(6): 841-860.
- Skau, G. M. (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (5. utg.). Oslo: Cappelen.
- Sneegas, G. (2020). Making the case for critical Q Methodology. *The Professional Geographer*, 72(1), 78-87.
<https://10.1080/00330124.2019.1598271>
- Sohlberg, P & Sohlberg, B. M. (2019). *Kunnskapens former: Vitenskapsteori, forskningsmetode og forskningsetikk* (4. utg.). Stockholm: Liber.

- Stephenson, W. (1980). Conscience and consciousness. *Operant Subjectivity*, 3(3), 74-82.
- Stern, D. N. (1985). *The interpersonal world of the human infant*. New York: Basic Books.
- Stiftelsen Amatheia. (2020). *Årsrapport 2019*. Hentet (10. januar) fra <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/clients.jerryogconrad.no/amatheia-no/images/Årsrapport-For-Stiftelsen-Amatheia-2019.pdf>
- Schwartz, B. (2000). Self-Determination: The tyranny of freedom. *American psychologist*, 55(1), 79-88.
- <https://doi.org/10.1037//0003-066X.55.1.79>
- Thorne, B. (1990). Person-centred therapy. I W. Dryden (Red.), *Dryden's handbook of individual therapy* (2.utg.). Milton Keynes: Open University Press.
- Thorsen, A. A. & Allgood, E. (2010). Introduksjon til Q-boken og begrepsavklaring. I A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 15-22). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tracy, S. J. (2010). Qualitative quality: Eight «big-tent» criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), 837-851.
- <https://doi.org/10.1177/1077800410383121>
- Törnbom, M., Ingelhammar, E., Lilja H., Svanberg, B. & Möller, A. (1999). Decision-making about unwanted pregnancy. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, 78(7), 636-641.
- Van Harreveld, F., Van der Pligt, J. & De Liver, Y. N. (2009). The agony of ambivalence and ways to resolve it: Introducing the MAID model. *Personality and social psychology review*, 13(1), 45-61.
- <https://doi.org/10.1177/1088868308324518>
- Van Exel, J. & De Graaf, G. (2005). Q methodology: A sneak preview. Hentet (23.januar 2021) fra https://www.researchgate.net/publication/228574836_Q_Methodology_A_Sneak_Preview
- Watts, S. & Stenner, P. (2012). *Doing Q methodological research. Theory, method and interpretation*. London: SAGE Publications.
- Woods, I. (2014). Carl Rogers, Martin Buber, and relationships. *Irish Association for counselling and psychotherapy* 14(2), 14-18.
- Wolf, A. (2010). Subjektivitet i Q-metodologi. I E. Allgood & A. Thorsen (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 23-37). Trondheim: Tapir.
- Wolff, P. H. (1996). The irrelevance of infant observations for psychoanalysis. *Journal of the american psychoanalytic association*, 44(2), 205-220.

<https://doi.org/10.1177/000306519604400202>

Zondag, M. H. W., Molde E. & Olsson S. V. (2021, 26. april). Abortuenighet blant de rødgrønne: -Kan ikke regne med støtte. *NRK*. Hentet fra https://www.nrk.no/norge/abortuenighet-pa-rodgronn-side_-ap-og-sp-kritiske-til-abortforslag-1.15471129

Vedlegg

Vedlegg 1: Design og Q-utvalg

Design

Effekter	Nivåer			Celler
Intensjoner	Anerkjennelse (A)	Indre locus av evaluering (B)	Empati (C)	3
Møtet mellom oss	Jeg og mitt (D)	Du og ditt (E)	Intersubjektivitet (F)	3
Ferdigheter	Oppmerksomhetsferdigheter (G)		Påvirkningsferdigheter (H)	2
			Totalt	8

Q-utvalg

ADG: A Anerkjennelse D Jeg og mitt G oppmerksomhetsferdigheter

1. Jeg kan ikke unngå å tolke, men jeg har fokus på det hun sier og viser, for det er hennes liv og det er mye jeg ikke vet
2. Jeg er bevisst på hvordan jeg sitter og hvordan jeg ser på henne når hun forteller, så hun skal føle seg respektert

ADH: A Anerkjennelse D Jeg og mitt H påvirkningsferdigheter

3. Erfaringene mine påvirker hvordan jeg tolker, men jeg forteller noe av det likevel, så hun merker at jeg er oppmerksom på samtalen
4. Hun kan si noe som trigger irritasjon i meg, og da kan det virke som jeg ikke tolerer henne, så jeg prøver å avverge det ved å dele litt av hva jeg tolket

AEG: A Anerkjennelse E Du og ditt G oppmerksomhetsferdigheter

5. Mange synes det er skamfullt, og da har hun lettere for å tolke blikket mitt eller kroppsholdningen, som at jeg ikke aksepterer henne
6. Flere er glade for lovlig abort, men trodde ikke de skulle havne der selv. Da speiler jeg hennes ord tilbake, så hun merker at jeg tar henne på alvor

AEH: A Anerkjennelse E Du og ditt H påvirkningsferdigheter

7. Hvis hun synes det er vanskelig å se for seg fremtiden, så gir jeg informasjon om både abort-prosedyrer og rettigheter hvis hun fullfører, så vet hun hva alternativene innebærer sånn praktisk
8. Når jeg deler mine assosiasjoner til noe hun sa, så vil jeg at hun skal føle seg hørt og sett, men det er ikke sikkert hun sier ifra hvis jeg misforstår

AFG: A Anerkjennelse, F intersubjektivitet G oppmerksomhetsferdigheter

9. Hvis vi har møttes før og jeg begynner samtalen med nye spørsmål, så får hun ikke sagt hva som kan ha endret seg siden sist, og da møter jeg henne ikke der hun er

10. Jeg kan skrive opp ord hun bruker på en tavle, så vi ser på dem sammen og jeg kan spørre om et og et tema

AFH: A Anerkjennelse, F intersubjektivitet H påvirkningsferdigheter

11. Av og til har vi ikke kjemi, og hvis vi fortsetter da så hjelper det henne ingenting, så jeg hører heller om en kollega kan ta over

12. Når hun forteller at hun er nervøs, så kan jeg kjenne uroen hennes på kroppen, da sier jeg at flere jeg møter er nervøse, og at det er helt greit å være det rundt meg

BDG: B indre locus av evaluering D jeg og mitt G oppmerksomhetsferdigheter

13. det kan være vanskelig at jeg ikke skal fikse noe, men bare lene meg tilbake i stolen og lytte, så hun kan komme frem til svaret selv

14. De gangene jeg vet hva jeg hadde valgt selv, så må jeg minne meg på hvor ulike vi er. Så stiller jeg spørsmål om hennes liv, for det er jo hun som skal leve videre med beslutningen

BDH: B indre locus av evaluering, D jeg og mitt, H påvirkningsferdigheter

15. Jeg har ikke noe ansvar for valget som blir tatt, hun vet best selv og det kan jeg si høyt til henne også

16. Hvis jeg sier at det høres ut som hun helst vil fullføre svangerskapet, men er redd for hva partneren mener, så er jeg bare enda en ytre påvirkning og det ville ikke føltes bra for meg

BEG: B indre locus av evaluering, E Du og ditt G oppmerksomhetsferdigheter

17. hun kan synes det er vanskelig at valget påvirker andre, og at hun skal finne ut hva som er viktigst for henne, og da kan det oppleves mer kaotisk hvis jeg stiller for store spørsmål

18. Når jeg skriver opp hennes ord på en tavle, så kan hun kjenne på om det er hennes meninger eller noe hun har "arvet" av foreldre eller venner, hun oppdager ofte noe nytt om seg selv da

BEH B indre locus av evaluering, E Du og ditt, H påvirkningsferdigheter

19. Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt

20. Hun kan være redd for at hun holder på å bli gal, og da forteller jeg om hva som skjer i kroppen med hormoner osv når man er gravid, for det fysiologiske kan bidra til at følelsene og meningene om valget svinger mye

BFG B indre locus av evaluering, F intersubjektivitet G oppmerksomhetsferdigheter

21. Hun kan være usikker på hva jeg mener om valget og hvis jeg stiller flere spørsmål om det ene alternativet enn det andre, så tør hun kanskje ikke å være ærlig med seg selv om hva hun føler.

22. jeg stiller åpne spørsmål, så hun kan legge merke til egen usikkerhet og at vi kan akseptere følelsen og møte den sammen

BFH B indre locus av evaluering, F intersubjektivitet, H påvirkningsferdigheter

23. hvis hun føler seg alene om å være usikker, så kan jeg si "det er naturlig å ikke ha et fasitsvar" og det gjør at hun senker skuldrene og puster roligere

24. Når hun sier «må» eller «burde», og jeg sier at ordene får meg til å lure på hva hun selv vil, så kan det stresse henne veldig om hun ikke kan svare meg på det

CDG C empati D jeg og mitt G oppmerksomhetsferdigheter

25. Når jeg er sliten, så er det vanskeligere å være helt «nær», men jeg stiller relevante spørsmål uansett

26. Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være til stede med henne fyller et tomrom for mange

CDH C empati D jeg og mitt H påvirkningsferdigheter

27. Hvis jeg hadde prøvd å vise medfølelse ved å dele masse om at jeg har vært rådvill i valgsituasjoner selv, så ville jeg bare ha dekket mitt eget behov

28. Jeg vil hennes beste, så jeg henviser henne videre hvis jeg skjønner at det har vært utfordringer før valgsituasjonen, for jeg vet hvor min kompetanse går og ikke

CEG C empati, E Du og ditt G oppmerksomhetsferdigheter

29. det kan være rart å være sårbar med en fremmed, og for noen er det ekstra vanskelig å svare på personlige spørsmål da

30. Hun kan føle seg annerledes som trenger hjelp til dette, og det er vondt å føle at andre mestrer noe bedre enn seg selv, så jeg sier at det er normalt å trenge å prate med noen

CEH C empati, E Du og ditt H påvirkningsferdigheter

31. Hun føler alt er hennes feil og at hun fortjener å ha det vondt. Da råder jeg henne til å ikke straffe seg selv, for det hjelper henne ingenting

32. noen snakker med moren sin om alt utenom dette, mange har jo mye meninger om abort, men jeg kan foreslå at det kan være fint å dele med noen hun stoler på

CFG C empati, F intersubjektivitet G oppmerksomhetsferdigheter

33. det er viktigere at hun kjenner på følelsene sine når hun forteller, enn at jeg skal forstå alt, men jeg lytter og "tuner meg inn" på følelsene

34. Hvis hun forteller meg noe, og jeg stiller et oppfølgingsspørsmål som ikke passer, så kan hun føle seg mer misforstått og alene om følelsene

CFH C empati, F intersubjektivitet, H påvirkningsferdigheter

35. Jeg forstår godt at det er vanskelig og vondt, men hvis jeg sitter og gråter med henne, så trår jeg over en grense

36. hvis jeg absolutt må være tilgjengelig for noe privat, så sier jeg det kort i starten, så hun vet jeg bryr meg om henne, selv om jeg kaster et blikk på telefonen

Vedlegg 2: Faktorbilder

Faktor 1

					5					
				29	1	2				
			34	8	3	30	18			
		21	17	15	23	6	20	26		
	4	25	24	31	7	19	14	10	28	
13	11	36	16	9	33	32	12	22	35	27
-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5

Faktor 2

					14					
				9	29	13				
			3	32	5	31	19			
		24	35	27	12	7	30	33		
	28	11	25	8	22	2	18	1	15	
16	17	4	21	36	23	6	34	20	10	26
-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5

Faktor 3a

					21					
				5	23	11				
		16	34	22	17	10				
	30	29	20	24	8	26	36			
2	15	1	32	19	18	13	9	35		
33	3	6	7	4	14	28	27	25	31	12
-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5

Faktor 3b

					21					
				5	27	26				
		17	34	33	10	15				
	16	11	30	28	3	22	23			
13	24	4	25	36	7	20	32	14		
35	31	8	12	18	6	9	19	29	2	1
-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5

Faktor 4

					10					
				14	32	30				
			7	21	6	25	9			
		15	31	27	36	19	1	5		
	8	11	24	29	4	17	16	26	33	
3	18	20	35	12	34	28	13	22	23	2
-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5

Vedlegg 3: Faktorladninger

Alle Q-sorteringene er signifikante basert på $P < 0.05$, og kriteriene i Qmethod Software (Lutfallah & Buchanan, 2019). Uthevet og merket med X: Sorteringene har høye ladninger og definerer derfor faktoren. Asterisk (*): Deltakere som lader høyt i flere faktorer, og som derfor er ekskludert fra analysen

Nr.	Deltaker	F1	F2	F3a	F3b	F4
1	5V2ZR0D	0.00914	0.06441	-0.04879	0.04879	0.75189X
2	976DM*	0.17626	0.55167	-0.0024	0.0024	0.59627
3	9CIDCB*	0.47997	0.45421	-0.17536	0.17536	0.38481
4	9CKXVB6	0.24385	0.13898	0.62779X	-0.62779	-0.01051
5	B0GHS	-0.03203	0.77478X	-0.23586	0.23586	0.03868
6	B1W6	0.11766	0.74724X	-0.21378	0.21378	0.14689
7	D242	0.73518X	0.02908	-0.03974	0.03974	-0.1132
8	EN9IX7VI	0.74635X	0.18726	0.05929	-0.05929	-0.06128
9	GACBNV	0.34731	0.72717X	0.13299	-0.13299	-0.18714
10	HYZY	-0.24729	-0.03834	-0.1796	0.1796	0.54622X
11	IWGNO	0.56151X	0.27835	-0.14071	0.14071	0.07377
12	K0A1TL	0.64069X	0.42927	0.13634	-0.13634	0.1552
13	MVK1TZ3	0.32049	0.09082	-0.5408	0.5408X	0.26097
14	O8J8D	-0.00208	-0.20663	0.73185X	-0.73185	-0.02106
15	SQNE	0.70011X	-0.34891	-0.17437	0.17437	-0.06599
16	TOUSB	0.1635	0.37534	-0.5533	0.5533X	0.06079
17	VBQ6MANJ	0.70241X	0.32325	-0.28179	0.28179	0.22901
18	WGMY	0.5845X	-0.06174	0.10173	-0.10173	0.54836
19	Z86DN8	0.65648X	0.12028	0.15726	-0.15726	-0.04064

	F1	F2	F3	F4
% Forklart Varians	29%	13%	8%	7%

Den forklarte variansen viser hvor stor andel av meningsinnholdet i Q-sorteringene som belyses i forskningen, og vises som en prosentandel i tabellen (Watts & Stenner, 2012).

Variansen regnes ut ved å summere faktorene, og i en 4-faktorløsning viser utregningen $29+13+8+7= 57\%$, som er over 30-40% og derfor en tilfredsstillende prosentandel av det totale forklaringsgrunnlaget (Watts & Stenner, 2012).

Vedlegg 3: Faktorladninger

Plasseringene er signifikante på $P < 0.05$

Asterisk (*): Indikerer distinguishing statements med høy signifikans

z-skårer viser faktorens vekting av utsagnene gjennom matematiske utregninger

No	Påstand	Faktor 1 Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 2 Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 3a Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 3b Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 4 Verdier Qsort. Z-skåre
1	Jeg kan ikke unngå å tolke, men jeg har fokus på det hun sier og viser, for det er hennes liv og det er mye jeg ikke vet	0 -0.0783 *	3 1.2483	-2 -0.8227 *	5 2.0587	2 0.8024
2	Jeg er bevisst på hvordan jeg sitter og hvordan jeg ser på henne når hun forteller, så hun skal føle seg respektert	1 0.4202	1 0.5274	-4 -1.6454 *	4 1.5250	5 1.6730
3	Erfaringene mine påvirker hvordan jeg tolker, men jeg forteller noe av det likevel, så hun merker at jeg er oppmerksom på samtalen	0 -0.0259	-2 -0.8182	-4 -1.3273	1 0.5011	-5 -2.3218 *
4	Hun kan si noe som trigger irritasjon i meg, og da kan det virke som jeg ikke tolerer henne, så jeg prøver å avverge det ved å dele litt av hva jeg tolket	-4 -1.7456 *	-3 -0.9828	-1 -0.3096	-2 -0.7734	0 0.3414
5	Mange synes det er skamfullt, og da har hun lettere for å tolke blikket mitt eller kroppsholdningen, som at jeg ikke aksepterer henne	0 -0.2497	0 -0.0732	-1 -0.6106	-1 -0.7625	3 0.9560 *
6	Flere er glade for lovlig abort, men trodde ikke de skulle havne der selv. Da speiler jeg hennes ord tilbake, så hun merker at jeg tar henne på alvor	1 0.6009	1 0.6825	-3 -1.0262 *	0 0.2506	0 -0.0341
7	Hvis hun synes det er vanskelig å se for seg fremtiden, så gir jeg informasjon om både abort-prosedyrer og rettigheter hvis hun fullfører, så vet hun hva alternativene innebærer sånn praktisk	0 0.2429	1 0.5179	-2 -0.8142	1 0.5336	-2 -0.9902
8	Når jeg deler mine assosiasjoner til noe hun sa, så vil jeg at hun skal føle seg hørt og sett, men det er ikke sikkert hun sier ifra hvis jeg misforstår	-1 -0.4593	-1 -0.3627	1 0.4071	-3 -1.0239	-4 -1.8267
9	Hvis vi har møttes før og jeg begynner samtalen med nye spørsmål, så får hun ikke sagt hva som kan ha endret seg siden sist, og da møter jeg henne ikke der hun er	-1 -0.3358	-1 -0.7305	3 1.2298	1 0.7734	2 0.7683
10	Jeg kan skrive opp ord hun bruker på en tavle, så vi ser på dem sammen og jeg kan spørre om et og et tema	3 1.1706	4 1.5581	2 0.7167	1 0.5011	0 -0.1537
11	Av og til har vi ikke kjemi, og hvis vi fortsetter da så hjelper det henne ingenting, så jeg hører heller om en kollega kan ta over	-4 -1.7272	-3 -1.0308	1 0.1060	-2 -0.7842	-3 -1.1780
12	Når hun forteller at hun er nervøs, så kan jeg kjenne uroen hennes på kroppen, da sier jeg at flere jeg møter er nervøse, og at det er helt greit å være det rundt meg	2 0.9685 *	0 0.0000	5 1.8489 *	-2 -0.7625	-1 -0.1878

No	Påstand	Faktor 1 Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 2 Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 3a Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 3b Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 4 Verdier Qsort. Z-skåre
13	Det kan være vanskelig at jeg ikke skal fikse noe, men bare lene meg tilbake i stolen og lytte, så hun kan komme frem til svaret selv	-5 -2.1029	1 0.4889	2 0.9287	-4 -1.5142	2 0.8365
14	De gangene jeg vet hva jeg hadde valgt selv, så må jeg minne meg på hvor ulike vi er. Så stiller jeg spørsmål om hennes liv, for det er jo hun som skal leve videre med beslutningen	2 0.9349	0 -0.1936	0 0.0890	4 1.2962	-1 -0.6829
15	Jeg har ikke noe ansvar for valget som blir tatt, hun vet best selv og det kan jeg si høyt til henne også	-1 -0.4003	4 1.3455	-3 -1.1237	2 0.7842	-3 -1.1780
16	Hvis jeg sier at det høres ut som hun helst vil fullføre svangerskapet men er redd for hva partneren mener, så er jeg bare enda en ytre påvirkning og det ville ikke føltes bra for meg	-2 -0.8203	-5 -2.3523 *	-2 -0.9202	-3 -1.0564	2 0.8365 *
17	Hun kan synes det er vanskelig at valget påvirker andre, og at hun skal finne ut hva som er viktigst for henne, og da kan det oppleves mer kaotisk hvis jeg stiller for store spørsmål	-2 -0.8944	-4 -1.5007	1 0.3096	-2 -1.0131	1 0.6146
18	Når jeg skriver opp hennes ord på en tavle, så kan hun kjenne på om det er hennes meninger eller noe hun har "arvet" av foreldre eller venner, hun oppdager ofte noe nytt om seg selv da	2 0.7450	2 1.0163	1 0.5131	-1 -0.5228	-4 -1.3316
19	Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt	1 0.6976	2 0.7689	0 0.0000	2 1.0456	1 0.5292
20	Hun kan være redd for at hun holder på å bli gal, og da forteller jeg om hva som skjer i kroppen med hormoner osv når man er gravid, for det fysiologiske kan bidra til at følelsene og meningene om valget svinger mye	2 0.9244	3 1.2686	-1 -0.4241	2 1.0239	-3 -1.0584
21	Hun kan være usikker på hva jeg mener om valget og hvis jeg stiller flere spørsmål om det ene alternativet enn det andre, så tør hun kanskje ikke å være ærlig med seg selv om hva hun føler	-3 -1.3166	-2 -0.7797	0 -0.3096	0 -0.5228	-1 -0.6487
22	Jeg stiller åpne spørsmål, så hun kan legge merke til egen usikkerhet og at vi kan akseptere følelsen og møte den sammen	3 1.2116	0 0.0145	0 -0.2121	2 1.0131	3 1.3657
23	Hvis hun føler seg alene om å være usikker, så kan jeg si "det er naturlig å ikke ha et fasitsvar" og det gjør at hun senker skuldrene og puster roligere	0 0.1405	0 0.2429	0 -0.3011	3 1.2636	4 1.4853
24	Når hun sier «må» eller «burde», og jeg sier at ordene får meg til å lure på hva hun selv vil, så kan det stresser henne veldig om hun ikke kan svare meg på det	-2 -0.8741	-3 -1.4478	0 -0.2035	-3 -1.0348	-2 -0.8024

No	Påstand	Faktor 1 Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 2 Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 3a Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 3b Verdier Qsort. Z-skåre	Faktor 4 Verdier Qsort. Z-skåre
25	Når jeg er sliten, så er det vanskeligere å være helt «nær», men jeg stiller relevante spørsmål uansett	-3 -1.2496	-2 -0.7797	3 1.4418 *	-1 -0.7408	1 0.4951 *
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	3 1.0923	5 1.6364	2 0.8227	1 0.4686	3 1.2462
27	Hvis jeg hadde prøvd å vise medfølelse ved å dele masse om at jeg har vært rådvill i valgsituasjoner selv, så ville jeg bare ha dekket mitt eget behov	5 1.5990	-1 -0.5418	2 1.1322	0 -0.4903	-1 -0.5292
28	Jeg vil hennes beste, så jeg henviser henne videre hvis jeg skjønner at det har vært utfordringer før valgsituasjonen, for jeg vet hvor min kompetanse går og ikke	4 1.3797	-4 -1.5197 *	1 0.6191	0 0.0000	1 0.6829
29	Det kan være rart å være sårbar med en fremmed, og for noen er det ekstra vanskelig å svare på personlige spørsmål da	-1 -0.5449	0 -0.1741	-2 -0.8227	3 1.2853 *	-1 -0.3414
30	Hun kan føle seg annerledes som trenger hjelp til dette, og det er vondt å føle at andre mestrer noe bedre enn seg selv, så jeg sier at det er normalt å trenge å prate med noen	1 0.5305	2 0.9299	-3 -1.1322	-1 -0.7408	1 0.4097
31	Hun føler alt er hennes feil og at hun fortjener å ha det vondt. Da råder jeg henne til å ikke straffe seg selv, for det hjelper henne ingenting	-1 -0.3895	1 0.4889 *	4 1.7514 *	-4 -1.2962	-2 -0.9902
32	Noen snakker med moren sin om alt utenom dette, mange har jo mye meninger om abort, men jeg kan foreslå at det kan være fint å dele med noen hun stoler på	1 0.7169	-1 -0.7210	-1 -0.4071	3 1.2745	0 -0.1537
33	Det er viktigere at hun kjenner på følelsene sine når hun forteller, enn at jeg skal forstå alt, men jeg lytter og "tuner meg inn" på følelsene	0 0.4090	3 1.2099	-5 -1.9549 *	0 -0.2506	4 1.4853
34	Hvis hun forteller meg noe, og jeg stiller et oppfølgingsspørsmål som ikke passer, så kan hun føle seg mer misforstått og alene om følelsene	-2 -0.9319	2 1.0502	-1 -0.5216	-1 -0.7625	0 0.3414
35	Jeg forstår godt at det er vanskelig og vondt, men hvis jeg sitter å gråter med henne, så trår jeg over en grense	4 1.4657	-2 -0.7834	4 1.7429	-5 -1.7973 *	-2 -0.7683
36	Hvis jeg absolutt må være tilgjengelig for noe privat, så sier jeg det kort i starten, så hun vet jeg bryr meg om henne, selv om jeg kaster et blikk på telefonen	-3 -1.1037 *	-1 -0.2031	3 1.2298	0 0.2506	0 0.3073

Vedlegg 5: Distinguishing og consensus statements

Faktor 1 Consensus statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3
19	Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt	+1	+2	0	+2	+1
24	Når hun sier «må» eller «burde», og jeg sier at ordene får meg til å lure på hva hun selv vil, så kan det stresse henne veldig om hun ikke kan svare meg på det	-2	-3	0	-3	-2

Faktor 1 Distinguishing Statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
12	Når hun forteller at hun er nervøs, så kan jeg kjenne uroen hennes på kroppen, da sier jeg at flere jeg møter er nervøse, og at det er helt greit å være det rundt meg	+2	0	+5	-2	+1
1	Jeg kan ikke unngå å tolke, men jeg har fokus på det hun sier og viser, for det er hennes liv og det er mye jeg ikke vet	0	+3	-2	+5	+2
36	Hvis jeg absolutt må være tilgjengelig for noe privat, så sier jeg det kort i starten, så hun vet jeg bryr meg om henne, selv om jeg kaster et blikk på telefonen	-3	-1	+3	0	0
4	Hun kan si noe som trigger irritasjon i meg, og da kan det virke som jeg ikke tolerer henne, så jeg prøver å avverge det ved å dele litt av hva jeg tolket	-4	-3	-1	-2	0

Faktor 2 Consensus statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
19	Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt	+1	+2	0	+2	+1
21	Hun kan være usikker på hva jeg mener om valget og hvis jeg stiller flere spørsmål om det ene alternativet enn det andre, så tør hun kanskje ikke å være ærlig med seg selv om hva hun føler	-3	-2	0	0	-1

Faktor 2 Distinguishing Statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
31	Hun føler alt er hennes feil og at hun fortjener å ha det vondt. Da råder jeg henne til å ikke straffe seg selv, for det hjelper henne ingenting	-1	+1	+4	-4	-2
28	Jeg vil hennes beste, så jeg henviser henne videre hvis jeg skjønner at det har vært utfordringer før valgsituasjonen, for jeg vet hvor min kompetanse går og ikke	+4	-4	+1	0	+1
16	Hvis jeg sier at det høres ut som hun helst vil fullføre svangerskapet men er redd for hva partneren mener, så er jeg bare enda en ytre påvirkning og det ville ikke følte bra for meg	-2	-5	-2	-3	+2

Faktor 3a Consensus statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3
10	Jeg kan skrive opp ord hun bruker på en tavle, så vi ser på dem sammen og jeg kan spørre om et og et tema	+3	+4	+2	+1	0

Faktor 3a Distinguishing Statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
12	Når hun forteller at hun er nervøs, så kan jeg kjenne uroen hennes på kroppen, da sier jeg at flere jeg møter er nervøse, og at det er helt greit å være det rundt meg	+2	0	+5	-2	-1
31	Hun føler alt er hennes feil og at hun fortjener å ha det vondt. Da råder jeg henne til å ikke straffe seg selv, for det hjelper henne ingenting	-1	+1	+4	-4	-2
25	Når jeg er sliten, så er det vanskeligere å være helt «nær», men jeg stiller relevante spørsmål uansett	-3	-2	+3	-1	+1
1	Jeg kan ikke unngå å tolke, men jeg har fokus på det hun sier og viser, for det er hennes liv og det er mye jeg ikke vet	0	+3	-2	+5	+2
6	Flere er glade for lovlig abort, men trodde ikke de skulle ha det selv. Da speiler jeg hennes ord tilbake, så hun merker at jeg tar henne på alvor	+1	+1	-3	0	0
2	Jeg er bevisst på hvordan jeg sitter og hvordan jeg ser på henne når hun forteller, så hun skal føle seg respektert	+1	+1	-4	+4	+5
33	Det er viktigere at hun kjenner på følelsene sine når hun forteller, enn at jeg skal forstå alt, men jeg lytter og "tuner meg inn" på følelsene	0	+3	-5	0	+4

Faktor 3b Consensus statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
24	Når hun sier «må» eller «burde», og jeg sier at ordene får meg til å lure på hva hun selv vil, så kan det stresse henne veldig om hun ikke kan svare meg på det	-2	-3	0	-3	-2

Faktor 3b Distinguishing Statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
29	Det kan være rart å være sårbar med en fremmed, og for noen er det ekstra vanskelig å svare på personlige spørsmål da	-1	0	-2	+3	-1
35	Jeg forstår godt at det er vanskelig og vondt, men hvis jeg sitter og gråter med henne, så trår jeg over en grense	+4	-2	+4	-5	-2

Faktor 4 Consensus Statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
26	Jeg er trent til å stå i deres alvor og dilemmaer, og at jeg kan lytte og være tilstede med henne fyller et tomrom for mange	+3	+5	+2	+1	+3
19	Når begge alternativene er like ille eller like bra, er det ofte vanskeligere å akseptere valget etterpå, så jeg foreslår at vi snakker om et og et alternativ for å rydde litt	+1	+2	0	+2	+1
21	Hun kan være usikker på hva jeg mener om valget og hvis jeg stiller flere spørsmål om det ene alternativet enn det andre, så tør hun kanskje ikke å være ærlig med seg selv om hva hun føler	-3	-2	0	0	-1
24	Når hun sier «må» eller «burde», og jeg sier at ordene får meg til å lure på hva hun selv vil, så kan det stresse henne veldig om hun ikke kan svare meg på det	-2	-3	0	-3	-2

Faktor 4 Distinguishing Statements

Nr.	Utsagn	F1 Q-SV	F2 Q-SV	F3a Q-SV	F3b Q-SV	F4 Q-SV
5	Mange synes det er skamfullt, og da har hun lettere for å tolke blikket mitt eller kroppsholdningen, som at jeg ikke aksepterer henne	0	0	-1	-1	+3
16	Hvis jeg sier at det høres ut som hun helst vil fullføre svangerskapet men er redd for hva partneren mener, så er jeg bare enda en ytre påvirkning og det ville ikke følt bra for meg	-2	-5	-2	-3	+2
25	Når jeg er sliten, så er det vanskeligere å være helt «nær», men jeg stiller relevante spørsmål uansett	-3	-2	+3	-1	+1
3	Erfaringene mine påvirker hvordan jeg tolker, men jeg forteller noe av det likevel, så hun merker at jeg er oppmerksom på samtalen	0	-2	-4	+1	-5

Vedlegg 6: Statistiske karakteristikk for faktorløsningen

Korrelasjoner mellom faktorene

	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3a	Faktor 3b	Faktor 4
Faktor 1	1.00	0.31534	0.05674	0.35759	0.02445
Faktor 2	0.31534	1.00	-0.17636	0.36827	0.09735
Faktor 3a	0.05674	-0.17636	1.00	-0.40215	-0.11548
Faktor 3b	0.35759	0.36827	-0.40215	1.00	0.18929
Faktor 4	0.02445	0.09735	-0.11548	0.18929	1.00

Karakteristikk ved faktorene

	Factor 1	Factor 2	Factor 3a	Factor 3b	Factor 4
No.of Defining Variables	8.00	3.00	2.00	2.00	2.00
Avg. Rel. Coef.	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Composite Reliability	0.9697	0.92308	0.88889	0.88889	0.88889
S.E of Factor Z-Scores	0.17408	0.27735	0.33333	0.33333	0.33333

Uroterte faktorer

	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 4	Faktor 5	Faktor 6
Eigenvalue	5.48242	2.49366	1.5968	1.41481	1.32537	1.04269
% Explained Variance	28.8548 4	13.1245 3	8.4042	7.44637	6.97566	5.48785

Variansen vises i tabellen som en prosentandel, og summen bør ligge mellom 35-40% av forklaringsgrunnlaget (Watts & Stenner, 2012). I en 4-faktorløsning viser utregningen $29+13+8+7= 57\%$, som er over 30-40% og derfor en tilfredsstillende prosentandel.

Vedlegg 7: Beskrivelse av prosessen og instruksjonsbetingelse

Beskrivelse av prosessen

1. Les først alle de 36 påstandene (også kalt utsagn) for å få en oversikt over hele innholdet.

2. Ta utgangspunkt i dine erfaringer med valgsamtaler, der en kvinne kommer og er usikker på valget, og hva du har tenkt, følt, sett og opplevd i de situasjonene.

Fordel så utsagnene i 3 cirka like grupper:

Gruppe a) de utsagnene som beskriver din opplevelse, altså de du er enig i

Gruppe b) de utsagnene som ikke beskriver din opplevelse, altså de du er uenig i

Gruppe c) de utsagnene som er mer nøytrale, som ikke gir så mye mening, virker tvetydige, tvilsomme, uklare eller motsigende

Dette gjør du ved å trykke på ikonet for den gruppen du ønsker.

OBS utsagnet forsvinner når du trykker på ikonet, så velg gjerne en og en gruppe (ca 12 utsagn i hver)

3. Neste steg får du se sorteringsskjemaet, og du skal nå gjøre mer detaljerte fordelinger, og velge tallverdier for hvert utsagn på en skala på +5 til -5. Som du ser i skjemaet er det et bestemt antall utsagn i hvert tall på skalaen, så du må prioritere hva som føles mest rett.

4. Se på gruppe a) de som beskriver din opplevelse - plasser alle utsagnene til høyre i skjemaet så du kan lese over dem igjen, og velg et utsagn som du er helt enig i. Plasser utsagnet i +5.

5. Deretter gjør du det samme med gruppe b) de utsagnene som ikke beskriver din opplevelse (plasser alle utsagnene til venstre i skjemaet så du kan lese over dem igjen, og velg ut et utsagn som du er helt uenig i. Plasser utsagnet i -5)

6. Gå så tilbake til gr. a), og velg nå to som fortsatt er svært like opplevelsen din og plasser dem i hver sin firkant i +4.

7. Gjør så tilsvarende for den andre gr. b), velg to utsagn og plasser dem i hver sin firkant i -4.

8. Så velger du 3 utsagn i firkantene til +3, så 3 utsagn i firkantene til -3.

Videre for +2,-2,+1,-1 og 0 rubrikkene er det de små nyansene som avgjør i hvilken firkant du plasserer utsagnene. Men bruk gjerne god tid og vær så nyansert du kan.

9. Når du så har plassert utsagnene på skalaen og fullført sorteringen, se over den på nytt og avgjør om du er enig med deg selv - hvis det fortsatt er noe du ikke er helt fornøyd med, så juster plasseringene slik at du blir så fornøyd du kan.

Så kan du sende inn sorteringen, lykke til!

Instruksjonsbetingelse

Ta utgangspunkt i dine erfaringer med valgsamtaler, der en kvinne kommer og er usikker på valget, og hva du har tenkt, følt, sett og opplevd i de situasjonene

Fordel utsagnene i grupper

For hvert utsagn, klikk på ikonet som stemmer mest med din opplevelse.

OBS utsagnet forsvinner når du trykker på ikonet, så velg gjerne en og en gruppe. Det er ca 12 utsagn i hver gruppe.

Under er stegene i prosessen (samme som på forrige side)

1. Les først alle de 36 påstandene (også kalt utsagn) for å få en oversikt over hele innholdet.

2. Ta utgangspunkt i dine erfaringer med valgsamtaler, der en kvinne kommer og er usikker på valget, og hva du har tenkt, følt, sett og opplevd i de situasjonene.

Fordel så utsagnene i 3 cirka like grupper:

Gruppe a) de utsagnene som beskriver din opplevelse, altså de du er enig i

Gruppe b) de utsagnene som ikke beskriver din opplevelse, altså de du er uenig i

Gruppe c) de utsagnene som er mer nøytrale, som ikke gir så mye mening, virker tvetydige, tvilsomme, uklare eller motsigende

Dette gjør du ved å trykke på ikonet for den gruppen du ønsker.

Nå du trykker "Start Q-sorteringen", så skal du sortere mer detaljert.

(Tekst dersom sortererne trykket på "Hjelp"-knappen i finsorteringen)

Pass på: knappen under "Hjelp"-knappen, tilbakestiller hele sorteringen, så vær forsiktig så du ikke trykker der ved en feil og må plassere alle på nytt

For å plassere et utsagn: klikk på utsagnet med musepekeren, dra det ned og slipp i den firkanten som du synes kan passe - du kan fint flytte det senere om du vil

For å zoome inn og ut kan du trykke på ikonene på venstre side. For å bevege deg rundt til forskjellige steder på sorteringsskjemaet kan du trykke inn musepekeren og dra deg rundt.

Bare ta kontakt hvis du lurer på noe: 98689028 eller kamilla@kolkin.no

(Videre var beskrivelsen av prosessen, den samme som de hadde lest før)

Vedlegg 8: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet “ *Veilederens opplevelse av valg- samtaler*”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke en rådgivers opplevelse av valgsamtalen med en kvinne som skal fortsette eller avbryte uplanlagt svangerskap. Det er en del av en masteroppgave og foregår i tidsperioden fra 04.01.21-01.06.21. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg. **Nederst er samtykkeerklæring, der du kan underskrive.**

Du får spørsmål om å delta fordi du antas å ha opplevelser med temaet, og målet er totalt 20 deltakere. Jeg (Kamilla) har gjennom kontakt med Andrea Skaarer Kreutz (Stiftelsen Amatheia) fått delt informasjon og tilgang til din kontaktinformasjon.

Formål Formålet er som nevnt ovenfor og problemstillingen som diskuteres er: *Hvordan opplever veilederen valgsamtaler med kvinner som skal fortsette eller avbryte uplanlagt svangerskap?* Veilederens opplevelse av samtalen henviser til tematikk som: egne intensjoner, holdninger, følelser, valg og bruk av ferdigheter, tematikk i samtalen og kvinnens følelser. Opplysningene brukes i studentens masteroppgave på studieprogrammet «Master i rådgivningsvitenskap» Norges tekniske og vitenskapelige universitet (NTNU). NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta? Deltakelse innebærer at du får utdelt 36 utsagn, som du skal sortere, basert på hvor mye utsagnet stemmer eller ikke stemmer med din egen opplevelse. En sortering kan ta mellom 20-60 minutter. Sorteringen krever at du tar valg og gjør prioriteringer av egne opplevelser og holdninger. Enkelte opplever det som utfordrende, andre som spennende og lærerikt. I etterkant kan du bli spurt om en oppfølgingsamtale på ca. 30 minutter, der vi snakker sorteringen og noen av utsagnene. Etter eventuell godkjenning fra deg, vil det da tas lydopptak som behandles konfidensielt slik beskrevet nedenfor.

Det er frivillig å delta Det er frivillig å delta i prosjektet, og du kan når som helst trekke samtykket tilbake. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta, eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan og hvor lenge vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi bruker opplysningene om deg kun til formålene vi har fortalt om i dette skrivet, de behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket, og slettes straks prosjektet er avsluttet (01.06.21). Disse har tilgang på opplysningene om deg: Kamilla Kolkin (student) og Hannah Owens Svennungsen (veileder). Vi samler ikke inn flere opplysninger enn nødvendig, og det du blir spurt om å oppgi er navn, telefonnummer/mailadresse, alder og yrkestittel. Sorteringene blir anonymisert ved at navn og personopplysninger erstattes med en kode, som lagres på en passord-beskyttet navneliste som oppbevares adskilt fra det andre forskningsmaterialet. Eventuelle

lydopptak behandle konfidensielt og blir lagret passord-beskyttet på studentens område på NTNU sin server. Masteroppgaven kan gjøres tilgjengelig på NTNU både fysisk og elektronisk, men personvernopplysninger er anonymisert slik beskrevet ovenfor.

Dine rettigheter Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,

å få rettet personopplysninger om deg,

å få slettet personopplysninger om deg, og

å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

NTNU ved: Kamilla Kolkin, kamilla@kolkin.no (xxxxxx) og Hannah Owens Svennungsen, hannah.svennungsen@ntnu.no (xxxxxxxx)

Vårt personvernombud: Thomas Helgesen, thomas.helgesen@ntnu.no (93079038)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Hannah Owens Svennungsen

Kamilla Kolkin

Samtykkeerklæring

Jeg samtykker til: (kryss av)

å ha mottatt og forstått informasjon om prosjektet: *Veilederens opplevelse av valg- samtaler*, og har fått anledning til å stille spørsmål.

å delta i en Q-metodisk sortering med utfylling av tilhørende spørreskjema, og etter eventuell forespørsel delta i et intervju med lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 01.06.2021.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 9: Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Veilederens opplevelse av valg-samtale med kvinner som skal velge å fortsette eller avbryte svangerskap

Referansenummer

645862

Registrert

18.01.2021 av Kamilla Tangen Kolkin - k (fjernet)

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for pedagogikk og livslang læring

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Hannah Owens Svennungsen, h (fjernet)

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Kamilla Kolkin, k (fjernet)

Prosjektperiode

04.01.2021 - 01.07.2021

Status 04.06.2021 - Vurdert

Vurdering (2)

04.06.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 03.06.2021.

Vi har nå registrert 01.07.21 som ny sluttdato for forskningsperioden.

NSD vil følge opp ved ny sluttdato for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Jørgen Wincentzen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

22.01.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 22.01.2021. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Dersom du benytter en databehandler i prosjektet må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)